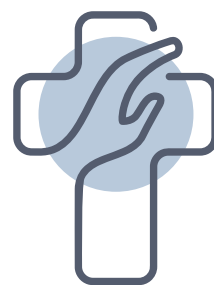

2021. XXX. évfolyam, 2 szám

SZOLGATÁRS

baptista folyóirat

szolgartars.hu

Az ima ereje

Comenius gyermekképe
és pedagógiai öröksége

A judaizmus mint
nem misszionáló vallás
hitnépszerűsítő törekvései
az újszövetségi korban

A koronavírus hatásának
statisztikai elemzése a baptista
fiatalok alkalomlátogatásával
összefüggésben

Hogyan hatott a pandémia
a baptista hitoktatásra?

Tartalom

KORTÁRS IGEHIRDETŐK

Milánkovics Dániel

Az ima ereje

Igehirdetés 2Krón 20,1-22 alapján2

LEKTORÁLT CIKK

Új fejezet nyílt lapunk életében.....5

Tóth Krisztián

Comenius gyermekképe és pedagógiai öröksége6

TEOLÓGIA

Dr. Steiner József

A judaizmus mint nem misszionáló vallás hitnépszerűsítő törekvései

az újszövetségi korban 1.....12

Katona László

Bibliai tájékozódás karizmatikus kérdésekben 1. 23

KITEKINTŐ

Pröhle Gergely

Mit adjunk meg a császárnak, és mit ne?

Dietrich Bonhoeffer Krisztus-hűsége.....31

GYAKORLATI TEOLÓGIA

Vas Lajos

Közösség építése a szolgálattevők között a gyülekezetekben.....36

SZOCIOLÓGIA

Urbán Korvin

A koronavírus hatásának statisztikai elemzése a baptista fiatalok alkalomlátogatásával összefüggésben.....43

Bacsó Benjámin

Hogyan hatott a pandémia a baptista hitoktatásra?.....48

ZENE

Oláh Gábor

A zene rejtett üzenetei 3.55

KÖNYVAJÁNLÓ

Boncz Zoltán

Paul Washer – Az evangélium hívása és a valódi megtérés – könyvajánló.....60

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa

Felelős szerkesztő: **Sinka Csaba**

Felelős kiadó: **Papp János** egyházelnök

Tördelőszerkesztő: **Sinka Csaba**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 20-886-0410

www.szolgotars.hu

szolgotars@gmail.com

ISSN 1218-425X

A lap ára: 900 Ft. Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Milánkovics Dániel

AZ IMA EREJE

Igehirdetés 2Krón 20,1-22 alapján*

Különleges időket él meg a gyülekezet. Nem azt mondom, hogy rossz időket, áldatlan pillanatokot, hanem nehéz, néha szomorú, de mégis reményteljes napokat látunk. A gyülekezethez két közel álló ember és családjaik élete változott meg gyökeresen. Anita, aki 36 évesen került lélegeztetőgépre a Covid-19 vírus miatt, és az orvosok elmondása szerint élet-halál mezsgyéjén van. Másik barátunk Gábor, aki hívő emberként a feleségével öt gyermeket nevelt, akik közül már többen felnőttek. Gábor munkáját tekintve gazda és országgyűlési képviselő. Az ő állapota is nagyon válságos, lélegeztetőgépen és műtűdön van.

- ◆ Mit tettek a családok ezekben a félelmetes helyzetekben?
- ◆ Mit tett a gyülekezet?

* Az igehirdetés 2021. március 21.-én hangzott el a Jánoshalmi Baptista Gyülekezet online istentiszteletén

- ◆ Kihez szaladtunk a mérhetetlen nagy problémáinkkal?

Röviden összefoglalva a mai tanítást: a böjt, imádság és az imádat fontosságáról lesz szó a szellemi harcainkban.

A mai igaz történetünk főszereplője Jósáfát király. Kr. e. 875-ben lett Júda királya. Ekkor 35 éves volt, és 25 évig uralkodott. Nagyon nehéz időszakban kellett neki uralkodnia. Kr. e. 976-ban kettészakadt Izrael. Az északi országrész Izrael maradt, míg a déli Júda lett. Jósáfát éppen 100 évvel Izrael kettészakadása után lett Júda királya. A mai történetünkben egy háború van kibontakozóban. Júdát megtámadják a móábiak, az ammóniak és a meúniak a Holt-tenger túlsópartjáról, Edóm felől. Az öldökléstől lihegő ellenség elérte Én-Gedít, ami 40 km-re volt Jeruzsálemtől, Júda fővárosától. Nem csoda, hogy Jósáfát király megjegedt. Tiszta időben 40 km-re szabad szemmel is

„Beleugrunk a jövőbe, amit vagy várunk, vagy amitől félünk.”

el lehet látni, amit gyalogosan akár 8 óra alatt meg lehet tenni. A mi életünkben még nem volt ilyen, hogy egy ellenséges haderő már szinte itt, a határban lenne, el akarnak bennünket pusztítani. Mégis szembe kell néznünk egy olyan ellenséggel, ami nem kímél senkit, nem látható, de annál inkább pusztítóbb és kérlelhetetlen. Korunk ellensége a Covid-19, a koronavírus. Ebben a szorult helyzetben mit tesz az ember? Mit tett Jósáfát? Sok király az ő helyzetében rohant a szövetségeseihez. Hátha kap segítséget. Volt olyan király is, aki megszámlolta a haderőt, hogy mivel is rendelkezik. Jósáfát király nem így tett. Egész Júdában böjtöt hirdetett és az Úrhoz kiáltott.

„Összegyülekeztek a júdaiak, hogy segítséget kérjenek az Úrtól. Júda összes városából is eljöttek, hogy az Úr segítségét kérjék.” (2Krón 20,4)

Ma mit teszünk a nagy bajban? Futunk orvostól orvosig? Bújunk az internet sokszor valótlán információit?... és a végén összeroppanunk idegileg. A mi életünkben is volt és vannak nagy nehézségek. Áron fiunk 6 éve, 13 évesen vírusos agyvelőgyulladásal került intenzív osztályra. Az Úr megsegített bennünket, és teljesen felépült. Édesanyám és feleségem édesanyja fél év alatt az Úrhoz költöztek. Mindketten 69 évesek voltak. Mi is éreztük azt, hogy ezek a problémák messze meghaladták képességeinket és teherbírásunkat. Jósáfát király nem szaladgált emberi segítségért. Böjtben megszentelte önmagát, és ezt hirdette a népnek is. A mindenható Istenhez imádkoztak, és várták a kijelentést.

„...a júdaiak valamennyien ott álltak az Úr színe előtt gyermekeikkel, feleségeikkel és fiaikkal együtt.” (2Krón 20,13)

Súlyos percek vagy órák lehettek ezek. Az ellenség szinte mér érzékelhető közelségben van, és Isten népe imádkozik vezetésért. Amikor az ember hittel és alázattal közeledik Isten felé válaszra várva, mindig kap kijelentést. Ez történt itt az Úr házában is Jeruzsálemben.

„Akkor rászállt az Úr lelke a gyülekezet jelenlétében Jahaziélre, aki Zekarjáhu fia, az Benájá fia, az Jeiél fia, az Mattanjá fia, Ászáfiai közül való lévita volt...” (2Krón 20,14)

Az Úr lelke egy egyszerű lévítát választott, Jahaziélt, aki elmondta a Mindenható akaratát:

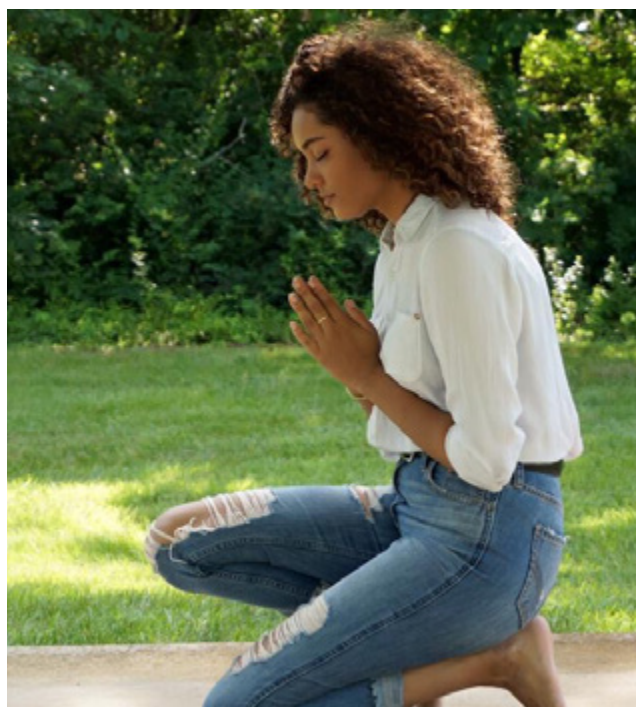
„Ne félj, és ne rettegj, Júda és Jeruzsálem! Hol-

nap vonuljatok ellenük, mert veletek lesz az Úr!” (2Krón 20,17)

Az ember kérdezhetné Istentől: Vonuljunk az óriási túlerő ellen? Szövetségeseink nélkül menjünk? Jósáfát király meghallva Isten szavát arccal a földig hajolt, vele együtt az egész nép, és imádták az Urat. Összefoglalva azt látjuk, hogy Isten népe a harc előtt böjtöt hirdetett, mindenféle emberi segítséget elutasított, és hittel ráállt a kijelentésre. Az igazi hit a próbában mutatja meg valódiságát. Vannak ma is olyanok, akik azt mondják: „Hiszem, ha látom!” A bibliai hit így hangzik: „Ha hiszem, meg fogom látni!” Másnap a csata napján felállt Jósáfát, és elmondta a népnek az Úr ígéreteit. Emlékeztette őket a kijelentésre. Ekkor a király valami érdekeset tett. Általában egy háborúban több sorban felállítják a harcosokat, íjászokat, lovasokat, és várják a jelet. Jósáfát király fölállította az Úr énekeseit, akik szent öltözetben dicsérték a Teremtőt, így énekelve:

„Adjatok hálát az Úrnak, mert örökké tart szeretete!” (2Krón 20,22)

Az ígéretből még semmit nem látott Júda népe, de a hatalmas túlerőt igen. Ennek ellenére mégis dicsérték és imádták Istent. Az Úr lázadókat támasztott az ellenség soraiban, és Júda

„Ne azt nézd, hogy mit ad és mennyit, hanem úgy nézd, ahogyan a talentumok példázatában vagy akár a hamis sáfár példázatában, hogy kamatoztatnom kell, élnem kell vele!”

népe Jósáfát királlyal az élen győzelmet aratott. Mi volt a győzelmük titka és a folyamata?

1. Jött a rémisztő haderő.
2. Megijedt Jósáfát király és az egész nép.
3. Az Urat kezdték el keresni börtben, imádságban és dicséretben.

Nem baj, hogyha mi is megijedünk a nehézségeinkben, a próbáinkban. Isten azt szeretné, hogy minden körülmények között bízzunk benne és hozzá meneküljünk. Azt akarja, hogy lássuk meg a próbákban rejlő lehetőségeket.

Egyszer két barát elment horgászni egy gyönyörű tóra. Az egyikük tapasztalt, míg a másik kezdő horgász volt. Az idő kedvezett a pecásoknak, akik csónakba ülve beveztek a legjobb horgász helyre. Bedobták a horgokat, és várták a kapást. Nem kellett sokat várniuk, és jött is az első hal. A kezdő pecásnak kapása volt és egy szép halat fogott. Levette a horogról és visszadobta. A tapasztalt horgász nézte, de nem szólt semmit. Ez több alkalommal megismétlődött, és ekkor már nem bírta szó nélkül a tapasztalt horgász: „Miért dobod vissza ezeket a gyönyörű halakat?” A kezdő pecás ránézett és ezt mondta neki: „Nincs ekkora serpenyőm, mint ezek a halak!”

Az életben néha mi is járunk így. Isten adna nekünk nagyobb feladatokat, több megtérőt, csodálatos gyógyulásokat. Csak kicsi a serpenyőnk, kicsi a hitünk. Miben, kiben van a mi erőforrásunk? Amennyiben Jézus Krisztus a mi erőnk forrása, úgy mindenre lesz erőnk, és nem kell félnünk semmitől és senkitől.

„Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem.” (Fil 4,13)

A mai nap eseményei, 2021. 06. 01. Visszatérve Anita és Gábor állapotára. A gyülekezetünk alakított egy ima- és böjtláncot. Úgy neveztük, hogy IMAPAJZS az Efezusi levél alapján:

„Éppen ezért vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, és mindent leküzdve megállhassatok.” (Ef 6,13)

Mindennap vannak többen, akik böjtölnek, és vannak, akik beosztás szerint egy órát imádkoznak a betegekért és családjaikért. Egymástól függetlenül mindkét beteget egy napon átvitték Szegedre a Klinikára élet-halál között. Egy folyosóra kerültek egymás melletti szobába. Nekünk, az imádkozóknak már ez is jel volt. Hirdettük az evangéliumot a

családtagnak, akik elkezdtek bízni az Úrban, és néhány hét után letették az életüket Jézus Krisztus kezébe. Mindannyian megszenteltük magunkat, óráról órára imádkoztunk és még mindig imádkozunk, böjtölünk, vannak, akik virrasztanak és így imádkoznak. A mindenható Isten megkönyörült a betegeknek, és csodával határos módon a gyógyulás útjára léphettek. Anita 43 napot töltött kórházban, ebből 24-et lélegeztetőgépen, és már otthon van. Gábor közelít a 100. naphoz, amit kórházban tölt. Kétszer volt műtűdön, és már Budapestre akarták vinni az orvosok tüdőtranszplantációra. Olyan mértékben gyógyult a tüdeje, amire az orvosok is csodálkozva néznek. A mai napon Gábort levették a műtűdőről, és önállóan képes lélegezni. Istennek még terve van vele. A gyülekezettel és az imádkozók seregével akkor kezdtünk el imádkozni és dicséretet énekelni az Úrnak, amikor még kilátástalan és kétségbeejtő volt a helyzet. Böjtöltünk, virrasztottunk, és Isten kegyelmes volt. Nem tudjuk minden kérdésre a választ, de azt igen, hogy Isten meghallgatta az imáinkat.

LEKTORÁLT CIKKEK

ÚJ FEJEZET NYÍLT LAPUNK ÉLETÉBEN

Lapunk hosszútávú céljai között elsőként szerepel, hogy meghatározó teológiai folyirattá váljon hazánkban. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy jelenjen meg egyre több lektorált cikk nálunk. Örömmel adjuk közre az első olyan cikkünket, ami egy alapos lektorálási folyamat után került be lapunkba.

Miből áll ez a lektorálási folyamat? Az írást név nélkül és minden a szövegben esetlegesen a szerző személyére utaló információ nélkül elküldjük a szintén anonim lektornak. Olyan – lehetőleg baptista – lektort kérünk meg, aki a cikk által jelzett szakterület kiváló ismerője. A beérkezett lektori véleményt azután bemásoljuk a szerzőnek írt szerkesztői e-mailbe.

A lektori vélemény alapján a beérkezett írásról háromféle döntés születhet:

(1) *közlésre alkalmas* (az esetlegesen javasolt kisebb pontosítások, változtatások elvégzése után);

(2) *közlésre alkalmas lehet*, amennyiben átdolgozza a megadott javaslatok alapján (ez esetben a szerzőnek nagyobb változtatásokat, az anyag átdolgozását kell elvégeznie, amely után az írást ismételten véleményezzük);

(3) *közlésre alkalmatlan* (mivel nem illik folyóiratunk profiljába, nem tudományos igényű írás stb.)

Az alább olvasható cikk többlépcsős lektorálási folyamaton ment keresztül. Jelen cikknél a második döntés született. Tehát a szerző átdolgozta a cikket a lektor véleménye alapján, és az átdolgozott változatot újból megkapta a lektor. Ezt jóváhagyta, és így jelenhetett meg a lapban.

Reméljük, hogy egyre többen vállalkoznak szerzőink közül erre a megméretetésre, ezzel is emelve lapunk színvonalát.

A szerkesztő

Tóth Krisztián

COMENIUS GYERMEKKÉPE ÉS PEDAGÓGIAI ÖRÖKSÉGE

A híres XVII. századi protestáns gondolkodó gyermekképét és ebből kiindulva pedagógiai alapelveit vizsgálom ebben az írásban. Célom a jól ismert név korának, munkásságának vizsgálatán keresztül Comenius napjainkig tartó hatásának értékelése, oktatási eredményei, illetve aktuális nevelési elvei alakulásának számba vétele. Természetesen mindez nem történhet a teljesség igényével, hiszen hatalmas anyagról lenne szó. A címben jelölt módon a pedagógus gyermekképét, valamint nevelési elveit szeretném görcső alá venni, adott esetben másokkal összehasonlítani. Megkísérlem tehát e nagy gondolkodó írásai, művei és tanításai alapján dióhéjban bemutatni a témát. Végül a konklúzióban némi aktuális kitekintést szeretnék tenni napjainkig is érezhető hatása tekintetében.

A reformációt követően a Gutenberg-féle könyvnyomtatásnak is hála, fokozatosan egyre szélesebb rétegek ismerhették meg Európa-szerte a Szentírást,

mint korábban bármikor. Ez volt az az új, forradalmi kommunikációs csatorna¹ – a szóbeli mellett –, melyen a reformáció eszméi rendkívüli gyorsasággal és széles körben terjedtek. De nemcsak teológiai, hanem pedagógiai témájú írások is sorra kezdtek napvilágot látni. Ahogy látni fogjuk, Comenius kiadványok szerzőjeként is ismertté vált saját korában, sőt jóval később is. A „szó elszáll, az írás megmarad”² alapelve a középkor befejeztével, az újkor hajnalától kezdve vált tömegesen megvalósítható gyakorlattá, eszközül szolgálva az itt fókuszba kerülő gondolkodó teológiai és pedagógiai meglátásainak továbbadásában.

Számunkra, baptista vonalon mutatkozik jelentős

1. Érdekes párhuzam, hogy míg az I. században a római úthálózat, a reformáció korában a könyvnyomtatás, addig napjainkban a globális világháló, az internet az a kommunikációs „csatorna”, melyen keresztül terjed az örömhír!

2. „Verba volant, scripta manent” – az ismert latin közmondás e téma kapcsán is fontos igazság.

„Összességében sokat utazott, bejárva Európát számos különböző nemzettel és helyi közösséggel ismerkedett meg, így sokfelé fejthette ki hatását.”

– ráadásul hazai – történelmi kapcsolat az anabaptista habánok és a híres cseh–morva pedagógus között, aki az egyik jelenkori missziós kezdeményezésünk³ névadója is lett. Fontos feladat a mindenkorai krisztusi – keresztény – emberek és a társadalom többi tagja közti kapcsolat megteremtése, fenntartása, gazdagítása Krisztussal és evangéliumával.⁴ Mindebben hasznos eszköz és jó kapcsolódási felület lehet a kultúra, a művészet, de talán leginkább és mindenekelőtt az oktatás. Főleg ezen a területen jeleskedett e cikk főszereplője. A továbbiakban szeretném röviden bemutatni Comenius élettörténetét, majd rátérek pedagógiai munkásságának néhány aspektusára.

Johannes Amos Comenius vagy cseh nyelven Jan Amos Komenský (továbbiakban az elterjedt latin megnevezést követve egyszerűen Comenius) a XVI. század vége felé, 1592-ben született a csehországi Nivnice településen. Tevékenysége átfogta a XVII. század nagyobb részét, több mint kétharmadát, 1670-ben⁵ bekövetkezett haláláig. Comenius nevének is van magyar megfelelője, előfordul, hogy Comenius Ámos János névvel utalnak rá a hazai szakirodalomban.⁶ A továbbiakban érdeklődési körömbé, témám fókuszába először Comenius gyermekképe, pedagógiai elvei és gyakorlati módszerei kerülnek, majd pedig utódai, szellemi követői felé kifejtett hatása – mind a mai napig. Általános tapasztalat, hogy a korábbiak gondolatai, teológiája, pedagógiai és oktatásügyi szemlélete nem marad nyomtalan a később élők életében.

Comenius a puritanizmus kezdeti időszakában élt és alkotott, így kapcsolódik a reformátorok többedik generációjának eszmetörténeti vonulatához. Nézeteire kezdetben kevésbé hatott közvetlen módon a kálvini lelkiség, inkább a – lutheránus eredettel bíró – később

pietista talajon kibontakozó cseh–morva testvérek⁷ szellemisége volt életében meghatározó. Ők általában hitvalló – „felnőtt”⁸ – vízkeresztséget gyakoroltak. Közöttük felszentelt lelkészként is szolgált életének azon szakaszán, amikor körökben tartózkodott. E két fontos mozgalom⁹ hatása – más erősséggel ugyan, de – nem maradt tehát nyomtalan Comenius életében.

Nemzetközi hatása

Összességében sokat utazott, bejárva Európát számos különböző nemzettel és helyi közösséggel ismerkedett meg, így sokfelé fejthette ki hatását. Ebben a korban ugyanakkor – a könyvnyomtatásnak is köszönhetően – már nem kötötte teljes mértékben az alkotókat a személyes lokációjuk, a reformátorokhoz hasonlóan Comenius írásait is sokfelé ismerték, híre és pedagógiai tanítása bejárta az öreg kontinenst. Később, 1650-ben, mikor Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony és fia, Rákóczi Zsigmond hívására hazánkba érkezett, a református központban, Sárospatakon találkozhatott közelebről a kálvini pedagógiai hatásokkal.¹⁰ Sajnos a történelem úgy alakította, hogy csak szűk öt évet töltött Magyarországon, 1654-ben helyi támogatás hiányában a lengyelországi Lesznóba költözött vissza. Sárospataki éve alatt is termékeny volt, ekkorra datálható következő műve, mely *A látható világ (Orbis sensualium pictus)* címet viseli, gyermeknevelés szempontjából forradalmi, melyhez az illusztráló fametszeteket Nürnbergben készítették.¹¹

Már Luther és Kálvin is jeleskedett kátékiadásokban, nem volt ez másként a később élt nagy pedagógussal

3. A Comenius Ház az „MBE kommunikációs osztályának projektje... kulturális és spirituális programszervező”. Forrás: <https://comeniushaz.hu/bemutatkozas/>.

4. Uo.

5. Az elmúlt esztendőben emlékeztünk meg Comenius halálának 350. évfordulójáról. Halála pontosan 1670. november 15-én következett be Amszterdamban, a nagy nevelő 79. életében.

6. Például az egyik elsőként magyarra is lefordított művében: Comenius Ámos János nagy oktatástana.

7. A híres ún. herrnhuti közösség később éli majd fénykorát, Nikolaus Ludwig Zinzendorf gróf idejében. A mai testvérgyülekezetek is – ugyan csak részben, de – hozzájuk vezetik vissza eredetüket.

8. Olykor félreértésre adhat okot a „felnőttkeresztelés” szó. A hangsúly inkább a döntésképes koron van.

9. A pietizmusról, illetve az időben korábbi puritanizmusról további információ kapcsán lásd Tóth Krisztián 2020-ban megjelent cikkeit a Szolgatársban.

10. A Heidelbergi Káté története Magyarországon (Budapest: Ref. Egyh. Zsinati Iroda, 1965).

11. Nagy Károly Zsolt: „Orbis Sensualium Pictus – A Látható Világ lefestve. Joh. Amos Comenius művének s különböző kiadásainak összehasonlításából nyert néhány tanulság”. Egyháztörténeti Szemle 2002/1, 82–109. o. A saját maga által 1653–54-ben készített rajzokat később nürnbergi mester-munkák váltották fel.

„Luther és Kálvin gyermekképehez képest Comeniusnál egy fiatal élet még inkább tiszta.”

sem. Tudjuk róla, hogy ismerte és használta ezt a fajta nevelési eszközt, valószínűsíthető, hogy „Comenius pataki működése idején a keze alatt nyomtató Renius György... 1654-ben a II. helvét hitvallást szintén kinyomtatta”.¹² „A kollégium felvirágoztatása végett Patakra meghívott s négy éven át (1650–1654) nagyszabású munkásságot kifejtő, világhírű cseh–morva pedagógus, Comenius... magyar és latin nyelvű művek hosszú sorát bocsátotta ki: tankönyveket, theologiai és filozófiai munkákat, prédikációkat, építő, hitvallási és hitvitázó iratokat.”¹³ Nem csupán lokálpatriotizmus miatt vagy elfogultságból fókuszálók a nemzetek pedagógusának hazai munkásságára, de ez a néhány év valóban Comenius életének egyik legtermékenyebb és talán legnyugodtabb időszaka volt. Egy mester akkor tud igazán dolgozni – ahogy tette például Luther Wartburg várában –, ha nem háborgatják, kellő idő és erőforrás áll a rendelkezésre. Mondhatjuk, hogy ez a szűk öt esztendő ilyen kegyelmi időszak lehetett a cseh–morva tanító pályafutásában, aki élete során a sikerek mellett elképesztő mélységeket is megtapasztalt, mégis hatalmas hittel, kitartással élte meg a nehézségeket, bizonyosságot téve túlvilági reménységéről.

Bibliai gyermekképe

Mk 10 egy olyan bibliai szakasz,¹⁴ témánk szempontjából úgy is mondhatnánk, hogy olyan *locus classicus*, melyben van szó gyermekekről. Jézus megáldja őket a tanítványok nemtetszése ellenére. Ehhez engednie kellett, hogy „megzavarják” az alapvetően felnőtteknek szóló összejevetelt. A rabbikat általában azok hallgatták figyelemmel, akik tudtak huzamosabb ideig is akár „viselkedni”. A gyerekek – főleg kisgyerekek – nem ebbe a kategóriába tartoznak. Mégis a szöveg, korának gyakorlatához képest szokatlan módon végül őket állítja példaként a felnőttek elé. Az ókori patriarchális társadalomban nemcsak a nőknek, de a gyermekeknek is igen korlátozott lehetőségeik és előjogaik voltak. „Engedjétek hozzám jönni a kisgyerekeket, és ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké az Isten

országa” – hangzik a Megváltó szava tanítványaihoz (14. v.). Kiderül az előző versből, hogy a tanítványok összeütközésbe kerültek a szülőkkel – azokkal, akik odahozták a gyerekeket –, ami jogos haragot váltott ki Jézusból. A rend¹⁵ Urát úgy tűnik, itt most egy magasabb érték vezérelte, mely valószínűleg meglephette a tanítványokat és a hallgatóságot is. Miközben mindenki arra számított, hogy Jézus megköszöni, de legalábbis egyetértően nyugtázza a tanítás zavartalanságának biztosításáért való szorgoskodást, közbenjárást, meglepően hathatott a reakciója. Talán félreismerték volna őt ebben is? Minden bizonnyal igen. Dióhéjban így válaszolható a történet, mely fontos alapját, bibliai referenciapontját képezi a mindenkori teológusok és pedagógusok gyerekekkel kapcsolatos gondolatainak, megfigyeléseinek.

Ezt az úgynevezett gyermekperikópát Comenius is kommentálta. Luther és Kálvin gyermekképehez képest Comeniusnál egy fiatal élet még inkább tiszta, hiszen „a kisdetek mivel bűnös hitetlenség nem szennyezte be őket, Isten országának általános örökösül jelöltettek ki, ám csak azzal a feltétellel, hogy megőrzék magukat az Istentől kapott kegyelmi állapotban, és mentesek tudjanak maradni a világ szennyétől”.¹⁶ Figyelemre méltó az a fordított hatás, amit a nevelés hivatott kifejteni, úgy tűnik, hogy míg Comeniusnál, de Erasmusnál (1467 v.¹⁷ 1469–1536) és a humanistáknál is mindenképpen a gyermek alapvető jóságának megőrzésén van a hangsúly, addig a reformátorok, akik – az ószövetségi Dávid királlyal¹⁸ együtt – vallják az ember születésétől, sőt fogantatásától kezdve fennálló gyökeres romlottságának dogmáját: a hitre nevelést mint pozitív változás szükségességét hangsúlyozzák. Luther, később Kálvin az eredendő bűn tanítását Szent Ágostontól (354–430) veszik át, akinek az antropológiáját jellemezte az úgynevezett traduciánizmus tana, mely szerint „az újszülött ösztöneiben hordozza a »bűn alapanyagát« (*fomes peccati*)”.¹⁹ A IV.

12. A Heidelbergi Káté története Magyarországon, 39. o.

13. Uo., 40. o.

14. A textus hasonló leírással megtalálható a Lk 18-ban vagy a Mt 19-ben is. A legkorábbi közös forrásuk valószínűleg a márki forrás, ezért is azt választottam.

15. A Szentírás nem veti el ezt az értéket, sőt tanítja: „minden ékesen és jó rendben történjék.” (1Kor 14,40).

16. Comenius: *Didactica magna* (Pécs: Seneca, 1992), 31. o.

17. Erasmus pontos születésének dátuma bizonytalan.

18. „Íme, én vétekben születtem, és bűnben fogant engem az anyám.” (Zsolt 51,7).

19. Pukánszky Béla: *Gyermekkép és nevelés* (Komárom: Selye János Egyetem Tanárképző Kar, 2018), 49. o.

„A pánszófia olyan bibliai alapú pedagógia, melyben egyesül a racionális és a mennyei.”

és V. század fordulóján élt észak-afrikai egyházatya gondolatai számottevően befolyásolták a középkor, illetve a kora újkor – nem csak teológiai – gyermekképét is. Cikkünk főszereplője kapcsán azonban elmondható, hogy „[ú]gy tűnik, hogy Comenius egyébként nem híve a predestinációs gondolatnak”.²⁰

Nevelési elvei, gyakorlatai

„A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme”²¹ – hangzik a híres példabeszéd. Fontos szót ejtenünk e kapcsán Comenius egyik kulsgondolatáról, a *pansophia* fogalmáról is röviden. Ez a fajta egyetemes bölcsesség több, mint ész, ez inkább isteni szférákat érintő, a transzcendensre figyelő, a gyermekek – mint a nevelés tárgyai – számára irányadó bölcsesség. A pánszófia olyan bibliai alapú pedagógia, melyben egyesül a racionális és a mennyei.²² Konkrétan ennek a fogalomnak a „három összetevője: 1. A dolgok megismerése, 2. a dolgok megértése, 3. a dolgok használata”.²³ Láthatunk bennük egy vissza-visszatérő, ismétlődő motívumot, ami megjelenik a hamarosan ismertetésre kerülő körös tanulásban.

A nemzetek nevelője célul tűzte ki, hogy tanítványainál nemcsak a mentális, intellektuális előrehaladást segíti elő, hanem egyfajta lelki többletet is munkál. Hittel és keresztényi reménységgel gondolt ő és gondolhat azóta is a hívő pedagógus a diákjaira, hogy a tanítás, ismeretátadás folyamata során a Szentlélek láthatatlan, de mégis hosszú távon érezhető, változást hozó munkája megnyilvánulhat az oktatási térben. Igazi „siker”, ha a gyermek megérti és megtapasztalja, hogy a „bölcst tanítás az élet forrása”.²⁴ Ez a rövid tömondat egyébként a habán hatásokkal szimpatizáló

Comenius dombormű, Mladonyiczky Béla alkotása

Comenius későbbi eszmei utódainak, a modern kori baptisták oktatási munkájának, intézményi pedagógiájának is vezérigéjévé, mottójává vált.²⁵

A híres morva tanító felhívja a figyelmet még egy fontos tanítási elvre. Alapvetően ugye az ismeretközlés történhet lineáris módon, illetve visszatérő, körös módon. Persze az egy irányba folyamatosan haladó oktatási rendszerben sem kizárt az ismétlés gyakorlata, mégsem azon van a hangsúly, hanem legtöbbször az új anyagon. „Comenius óta, az ún. koncentrikus körök szerinti rendezés... azt jelenti, hogy lényeges elemek mindig bővülő formában kell visszatérjenek a tanítás folyamán.”²⁶ A később kialakuló és mára – tapasztalatom szerint is – domináns lineáris oktatási módszer és az ilyen módon felépített tantervek jellemzik főleg a hitoktatást is. Napjaink iskolai vallásoktatása is vajon a többi tárgy túlnyomó többségéhez hasonlóan inkább a kognitív módon befogadható, megtanulható tananyagra koncentrálnak? Meglátásom szerint, ha nem is mondhatjuk ezt így általánosan ki, mégis sok helyen ez az a jelen valóság, amivel ma szembesül egy pedagógus vagy szülő. De napjaink helyzetére majd a befejező részben szeretnék jobban kitérni. Összefoglalóan elmondható, hogy a Comenius által bevezetett pánszófia elmélete

20. Nagy, 85. o. Ez is mutatja tehát a kálvini (és lutheri) vonallal szemben fenntartott némi távolságtartását, mely teológiai szintéren – szoteriológiai megértésében – kicsit eltérően nyilvánult meg.

21. „A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme, és a Szentnek a megismerése ad értelmet.” (Péld 9,10).

22. Rohály János: „Az Édentől a szív paradicsomáig. Johannes Amos Comenius »barokk vilásképe«”. *Új Pedagógiai Szemle* 2004/2.

23. Geréb György: „Comenius didaktikai nézeteinek főbb vonásai: a didaktika fogalma és szerepe Comenius értelmezésében” in *A Szegedi Pedagógiai Főiskola évkönyve* 1. 1960, 261. o.

24. „A bölcst tanítás az élet forrása a halál csapdájának kiküldetésére.” (Péld 13,14).

25. Forrás: <http://baptistaoktatas.hu>.

26. Boross Géza: *Bevezetés a valláspedagógiába* (Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 1996), 68. o.

„Érdekes ötvözete figyelhető meg Comeniusnál három életérzésnek: a reneszánsz, humanista optimizmusnak, a bibliai bűnszemlélet tanításának és a személyes élettörténetéből fakadó kozmopolita kitaszítottságnak és hontalanságnak.”

és gyakorlata, valamint az ismétlésnek fontos hangsúlyt adó körkörös tananyagrendezés bölcs pedagógiai összhangot teremt, ily módon meghatározóvá válik a gyermek nevelésében.

Humanista pedagógiai örökség

Miközben a keresztény humanista gyermekképben, így Comeniusnál is inkább optimista jelzők dominálnak, az ágostoni, később lutheri, kálvini gyermekképet viszont érheti a pesszimista viszonyulás vádja, egyfajta eredendő negatív szemlélet a nevelés értékes tárgyaihoz, a gyermekekhez. A valóság ugyanakkor inkább az, hogy e felfogás realizisztikus, és a humanista gondolkodók is használnak olyan fogal-

makat²⁷ a gyermek leírására, melyről bebizonyosodik, hogy talán túl idilli, nem feltétlen valóságos. Fontos megállapítást tesz Pukánszky, mikor leírja, hogy „a gyermekortörténeti kutatások arra is fényt derítettek, hogy az augustinusi gyermekkép pesszimizmusa ellenére a középkor évszázadainak közvetlen gyakorlatban realizálódó gyermekfelfogása nem nevezhető egyértelműen »gyermekellenesnek«”.²⁸ Nem állja meg tehát a helyét az a fajta elmélet – amennyiben létezik ilyen –, hogy a korábbi történelmi időszakokat szűkegképpen szigorúbb, fenyítőbb, gyermekellenesebb nevelési elvek jellemezték volna.

Egyetértve Bábosik István neveléstudóssal, megfigyelhető egyfajta eklektikus összetétel Comenius pedagógiájában, akinek „a humanizmusban és a protestantizmusban gyökerező filozófiai, vallási nézetei a korabeli, modernnek számító természettudományos gondolkodás elemeivel keveredtek, és így alkottak egy új, sajátos filozófiát, értékrendet, amely meghatározta a nevelésről vallott felfogását”.²⁹ Antropológiája kapcsán is az a benyomásom, hogy érdekes ötvözete figyelhető meg Comeniusnál három életérzésnek: a reneszánsz, humanista optimizmusnak, a bibliai bűnszemlélet tanításának és a személyes élettörténetéből fakadó kozmopolita kitaszítottságnak és hontalanságnak. Comenius is foglalkozik az ember romlottságával, de inkább társadalomkritikai szempontból. *Didactica magna* című művében a nevelést és az iskoláztatást nevezi meg mint megoldásokat a világ romlottsága ellen.³⁰ A gyermek fiatal korban való formálhatóságát a viaszhoz vagy a fa átültetéséhez hasonlítja. „Minden élőlénynek az a tulajdonsága, hogy zsenge korokban könnyen hajlíthatók és alakíthatók, mihelyt azonban megcsontosodnak, többen megtagadják az engedelmességet. A lány viasz könnyen alakítható és visszaalakítható; ha azonban már egyszer megmerevedett, könnyen széttöredezik. A facsemetét elültetheted, átültetheted, ide-oda hajlíthatod, a kifejlett fával ezt

27. Például a John Locke által használt ún. „tabula rasa” – vagyis tiszta lap képe, illetve a terelhető folyóvíz hasonlatai. Ezek – olykor túlzottan is – pozitív és optimista módon tekintettek a nevelés tárgyaira (Pukánszky: i. m.).

28. Pukánszky, 50. o.

29. Bábosik István: *A modern nevelés elmélete* (Budapest: Telosz, 1997), 27. o.

30. Comenius: i. m.

„Comenius örökségéből az egyik leglényegesebb a habánok által is fontosnak tartott holisztikus pedagógiai szemlélet.”

semmiképpen sem teheted...”³¹

Összességében elmondható, hogy Comenius inkább Erasmus és a humanisták vonalát képviselte, vitte tovább abból a szempontból, hogy optimista módon hitt a nevelés megjobbító erejében. „A »Nagy oktatástan«-ban már orvosságot is talál a világ romlottsága ellen, ez pedig a nevelés, az iskoláztatás.”³² Így a reformátorok hagyományával kapcsolatban hasonlóságok, de különbségek is kimutathatók. Igaz, az is elmondható, hogy „Luther ugyan sok téren kritizálta a humanista törekvéseket, de nem vetette el teljes mértékben azokat”.³³ Oda-vissza hatások tehát megfigyelhetők a gondolkodók közt; szabadság, felelősség, erkölcsi értékek mentén. A későbbi évtizedek – Locke – és századok – Kant – neveléstudományának nagy alakjai is inkább a keresztény humanista Comenius örökségébe helyezhetők, bár nem érintette őket sem nyomtalanul a reformáció filozófiai hatása.

Évszázadokon átívelő hatás

Életének minden viszontagsága ellenére a nagy pedagógus, a nemzetek tanítója nem szűnt meg hinni a nevelés erejében, az ember „megjobbításának” elvi lehetőségében. Mindezt persze Isten segítségével várta és remélte. A tömeges oktatásra pedig a legjobb helynek, keretnek és intézménynek nem mást, mint az iskolát tartotta. Comenius hatása napjainkig tart, sőt a XX. századig a modern pedagógia elméletét és gyakorlatát leginkább meghatározó név – Herbart³⁴ mellett – az övé volt.³⁵

Comenius örökségéből az egyik leglényegesebb a habánok által is fontosnak tartott holisztikus pedagógiai szemlélet: a gyermekek testi-lelki-szellemi fejlődésének elősegítése. E cél alapvető fontosságú egy hitvalló ember pedagógiai munkásságában, bibliopedagógia-értelmezésében és gyakorlatában. Ebben pedig maga a Szentírás a zsinórmérték, vezérfonal.

31. Uo., 70. o.

32. Pukánszky, 59. o.

33. Kodácsy-Simon Eszter: „A szabadság és felelősség néhány vonása az oktatásban Luther Márton írásain keresztül” in *A felekezeti oktatás új negyedszázada. Tanulmányok Pusztai Gabriella tiszteletére* (Debrecen, 2017), 25. o.

34. Johann Friedrich Herbart (1776–1841) német pedagógus és filozófus.

35. Bábosik: i. m.

„A bölcs tanítás az élet forrása a halál csapdáinak kikerülésére.” (Péld 13,14)

Felhasznált irodalom

- ◆ Bábosik István: *A modern nevelés elmélete* (Budapest: Telosz, 1997).
- ◆ Boross Géza: *Bevezetés a valláspedagógiába* (Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 1996).
- ◆ Comenius: *Didactica magna* (Pécs: Seneca, 1992).
- ◆ Geréb György: „Comenius didaktikai nézeteinek főbb vonásai: a didaktika fogalma és szerepe Comenius értelmezésében” in *A Szegedi Pedagógiai Főiskola évkönyve* 1. 1960, 249–304. o.
- ◆ *A Heidelbergi Káté története Magyarországon* (Budapest: Ref. Egyh. Zsinati Iroda, 1965).
- ◆ Kodácsy-Simon Eszter: „A szabadság és felelősség néhány vonása az oktatásban Luther Márton írásain keresztül” in *A felekezeti oktatás új negyedszázada. Tanulmányok Pusztai Gabriella tiszteletére* (Debrecen, 2017), 17–27. o.
- ◆ Nagy Károly Zsolt: „Orbis Sensualium Pictus – A Látható Világ lefestve. Joh. Amos Comenius művének s különböző kiadásainak összehasonlításából nyert néhány tanulság”. *Egyháztörténeti Szemle* 2002/1, 82–109. o.
- ◆ Pukánszky Béla: *Gyermekkép és nevelés* (Kömárom: Selye János Egyetem Tanárképző Kar, 2018).
- ◆ Rohály János: „Az Édentől a szív paradicsomáig. Johannes Amos Comenius »barokk világképe«”. *Új Pedagógiai Szemle* 2004/2, 102–112. o.

Online források

- ◆ Baptista oktatási honlap: <http://baptistaoktatatas.hu>.
- ◆ Comenius Ház: <https://comeniushaz.hu/bemutakozas/>.
- ◆ ELF-előadás: <https://foclonline.org/talk/comenius-pedagogue-all-nations>.

Dr. Steiner József

A JUDAIZMUS MINT NEM MISSIONÁLÓ VALLÁS HITNÉPSZERŰSÍTŐ TÖREKVÉSEI AZ ÚJSZÖVETSÉGI KORBAN 1.

Ez a tanulmány¹ részben annak a kutatásnak az eredménye, amelyet a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen megvédett doktori disszertációm² megalapozásaként végeztem a Chicago melletti Wheaton College-ban 2014-ben. Mivel a téma továbbra is kiemelt fontosságú számomra, tovább ku-

1. A tanulmány eredetileg az erdélyi *Református Szemle* folyóirat 2021/1-es számában jelent meg.

2. A missziológia témakörben megírt és 2018-ban megvédett doktori dolgozat címe: *A missziói elmélettől a gyakorlatig. A Céltudatos Gyülekezet Mozgalom missziológiai elemzése és magyarországi alkalmazhatóságának vizsgálata.*

tattam és a tanulmányt kibővítettem: bizonyos kérdésköröket kiszélesítettem, másokat pedig tömörebbé tettem.

A rövid alapvetés után azon zsidósághoz tartozó hívők kategóriáit mutatom be, akik más nemzetekből származtak, ezután a prozelitizmus bibliai nyomait foglalom össze, majd a második fejezetben a zsidóság küldetésének teológiai alapját és az ebből fakadó hitnépszerűsítő gyakorlatát ismertetem az ószövetségi, az intertestamentális és az újszövetségi korban.

Az a kérdéskör azért vált fontossá számunkra, mert a kereszténység létrejötté a tudatos, Jézus Krisztus-

„A hívő zsidók mindig is tudatában voltak annak, hogy nemcsak ők Istenéi, hanem az egész világ.”

ban hitre jutott zsidók által végzett pogánymisszió következménye, mivel a Kr. u. 50 körül Jeruzsálemben tartott apostoli gyűlés (ApCsel 15) eredményeként beindult s leginkább Pál apostol nevével fémjelzett pogánymisszió folytatása lett, s ezért lényeges tisztán látnunk abban a kérdésben, hogy a judaista zsidóság hogyan állt hozzá a misszionálás, illetve a hitnépszerűsítés gyakorlatához az Újszövetség idején. Ugyanis ez segíthet megválaszolnunk azt a kérdést, hogy mi lehetett a korai Krisztus-hívők missziói aktivitásának gyökere, motivációja és célja.

Köszönöm dr. Kókai-Nagy Viktor segítségét, aki kutatásom újszövetségi vonatkozásait illetően mentorált, és dr. Adorjáni Zoltán iránymutatásait, amelyeket e tanulmány véglegesítése közben nyújtott.

Bevezetés

Zsidóság és misszió? Nem gyakran szerepel e két szó egymás mellett. Ha mégis, akkor a keresztény egyházak, missziói szervezetek tevékenységét jelzi, ahol a zsidók nem az alanyok, hanem a tárgyak: a keresztény hittérítés egyik speciális célcsoportját alkotják. Akik a kereszties hadjáratok zászlai alatt indultak küldetésbe, Jézus Krisztus neve és a kereszt szimbóluma alatt gyakorolták a „missziót” Izrael gyermekei között. Ezek kitörölhetetlen, elfelejthetetlen emlékeket, rémképeket idéznek fel. Ma a Messiás-hívők és a zsidómisszióra elhívott keresztények ugyanezen szimbólumok alatt³ folytatják a zsidók áttérítését a keresztény hitre, és ezért a misszió kifejezés a mai napig taszítja őket.

Mindezek mellett azt láthatjuk, hogy mind az ószövetségi időkben, mind az Újszövetség korában voltak olyan pogányok, akik vonzalmat éreztek a zsidó nép hite iránt, és kíváncsiak az Örökkévaló imáadására. Sőt egy-egy időszakban maguk a zsidók is hajlandóságot tanúsítottak annak megismertetésére, hogy miként lehet közelebb kerülni hitközösségükhöz, illetve csatlakozni hozzájuk. Ez az igyekezetük viszont nem volt „tűzzel-vassal” való térítés, hanem a vonzó életstílus és a merőben különböző hit, a monoteizmus észszerű érveléssel történő felmutatását jelentette, és

csak kivételesen fordult elő az erőszak általi zsidóvá tétel.⁴ Általában tehát az mondható el, hogy a zsidó ember nem misszionált, nem lépett fel hittérítőként, de a hite, élete és felfogása által megérintett pogányok számára lehetőséget adott közeledésükre, és ha erős elkötelezettséget tanúsítottak, akkor csatlakozásukra is.

1. Az Izrael gyülekezetéhez tartozó pogányok az Ószövetségben

A hívő zsidók mindig is tudatában voltak annak, hogy nemcsak ők Istenéi, hanem az egész világ. Azonban elképzelésük szerint az Örökkévaló uralma és törvényeinek előírása másképpen érvényes a zsidó népre, illetve nem zsidókra (גוֹיִם). Azaz minden időben elsődleges volt számukra saját kiválasztottságuk, valamint az is, hogy minden más nép és nemzet más elbírálás alá esik Isten előtt. Ugyanakkor a Tórát olvasó zsidó azzal is szembesült, hogy kiválasztottságuk egyben küldetés is: megbízatásuk van a népek irányában; s bár nem tartották feladatuknak, hogy saját hitükre térítsék a pogányokat, kötelességüknek tekintették megismertetni velük JHVH-t mint az egyedüli és mindenek felett uralkodó Istent, és tudtukra adni az ő ren-

4. I. Johannész Hyrkanosz makkabeus király (Kr. e. 135–104) erőszak alkalmazásával fogadtatta el az edomitákkal a mózesi törvényt, és körülmetélkedésre kényszerítette őket. JosAnt XIII. 9,1: „Hyrkanos [...] leverte az edomitákat, de megengedte, hogy országukban maradjanak, ha rendszerezik a körülmetélést, és hajlandók a zsidó törvények szerint élni. Csakugyan, ezek annyira szerették hazájukat, hogy elfogadták a körülmetélést és a zsidók többi szokását is, és ettől az időtől fogva maguk is zsidókká lettek.” (Josephus Flavius: A zsidók története (XI–XX. könyv). Ford. Révay József. Negyedik kiadás. Talantum Kiadó, [h. n.], 2007, 153. Vö. Jos De bello I. 2,5; Josephus Flavius: A zsidó háború. Görögből fordította Révay József. Ötödik kiadás. Gondolat Kiadó, Budapest, 1964, 25.)

Josephus Flavius feljegyzése szerint I. Johannész Hyrkanosz fia, Arisztubulosz, aki Kr. e. 104–103 között uralkodott, apjához hasonlóan „térített” erőszakkal. De Bello Iudaico XIII. 11,3: „Ituraeát leverte, ennek az országnak egyik részét bekebelezte Júdeába, és lakosait, ha meg akartak maradni hazájukban, arra kényszerítette, hogy átvegyék a körülmetélést, és zsidó törvények szerint éljenek...” (Josephus Flavius: A zsidók története [XI–XX. könyv], 162–163.)

Az 1Móz 34 is megörökített egy olyan történetet, amelyben Jákob fiai húguk, Dina megszeplősítése után arra kényszerítik ravaszul Sikem férfait, hogy körülmetélkedjenek, s így feleségül vehetik a leányaikat. Harmadnap azonban, amikor a körülmetélkedett sikemi férfiak seblázban szenvedtek, legyilkolták őket, a várost kifosztották, az asszonyokat és gyermekeket pedig foglyul ejtették.

3. Az utóbbi időkben a zsidómisszióval foglalkozó keresztény szervezetek éppen ezért igyekeznek elkerülni a keresztet mint jelképet, és használják egyre gyakrabban a zsidósághoz közelebb álló és terhelt történelmi örökségtől mentes szimbólumokat, például a menórát vagy a fügefát.

„Az Izrael fiaival együtt, illetve közöttük lakó „jövevény”, a גֵר fogalma már a Tórában is jelen van.”

deléseit. Az ehhez kapcsolódó bibliai kijelentésekkel a dolgozat 2.2. alpontjában foglalkozom részletesebben.

1.1. Az Izrael gyülekezetéhez tartozó pogányok kategóriái

Izrael népe fizikai közelségében mindig éltek más nemzetekhez tartozók. Az ószövetségi kor kezdetétől egészen a fogságba vitelig ez az idegen népek zsidók melletti letelepedését, létezését jelentette, a fogság idejében és utána pedig maga Izrael került ki saját környezetéből, és jutott más népek életterébe. A diaszpórai lét egyik legfontosabb jellemzője éppen az lett, hogy a zsidó nép kisebb lélekszámú egységei egy nagyobb, idegen nemzet testébe tagolódtak.

A zsidók és pogányok közel kerülésében nemcsak a pusztai történelmi folyamatokat ismerhetjük fel, hanem Isten akaratát is, hiszen ő adta a kiválasztott nép számára azt a küldetést, hogy „papok királyságaként” (2Móz 19, 4–6) mutassák meg Istenük uralmát a földön. Ehhez Izraelnek a pogányok közelébe kellett kerülnie.

A zsidó és pogány fizikai közelsége konfliktusokat is rejtett magában, de vonzódást is. Izrael újra és újra abba a kísértésbe esett, hogy beemelje saját istentiszteleti gyakorlatába a környező népek bálványáldozati szertartásait vagy azok egyes részeit. Emellett azonban bekövetkezett Isten szándékolt célja is: Izrael hite és ebből fakadó életgyakorlata által magához vonzotta a pogányokat. Voltak, akik a lehető legteljesebb mértékben választották a „zsidóvá válást”, mások addig jutottak, hogy politeizmusukat a zsidók Istene felé irányuló monoteizmusra cserélték fel, de nem vették alá magukat az ezt kifejező szertartásoknak

(bemerítés, körülmetélés, áldozatbemutatás stb.). E kategóriák között tisztán felismerhető különbségeket lehet felismerni.

1.1.1. Az idegenek

Az Izrael fiaival együtt, illetve közöttük lakó „jövevény”, a גֵר fogalma már a Tórában is jelen van. A גֵר státusza abban különbözik az „idegen”, illetve a „külföldi” (גֵר נֶכְרִי vagy גֵר) személyekétől, hogy az Izrael földjén ideiglenesen letelepedett idegeneket jelölik, akik általában az izraeliták szolgái.⁵ A Tóra rendelkezése figyelemre méltóan emberséges magatartást ír elő irányukban: Ha jövevény tartózkodik nálatok az országban [גֵר נֶכְרִי יָגוּר אִתְּךָ], ne legyetek hozzá kegyetlenek! (3Móz 19,33) Nem szabad kizsákmányolni őket: Ne zsákmányold ki a nyomorult és szegény napszámost, akár atyádfia, akár jövevény, aki országodban, városaidban lakik. (5Móz 34,14) Ugyanis mint szegények ugyanolyan segítségre szorulnak, mint az izraelita árvák és özvegyek (5Móz 24,18–22).⁶ E védelmezést, óvást kifejező rendelkezések mellett azt is láthatjuk a mózesi törvényekben, hogy szabályok is vonatkoznak rájuk: Ezért mondtam Izrael fiaimnak: Senki se egyék vért közületek; a köztetek lakó idegen [וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם] se egyék vért. (3Móz 17,12) Hét napon át ne lehessen kovászt találni a házatokban; ki kell irtani Izrael közösségéből mindenkit, akár jövevény, akár az ország szülötte, aki kovászosat eszik. (2Móz 12,19) A sabbatnapi munkaszünet nemcsak megillette őket, hanem nekik is meg kellett tartaniuk azt: Emlékezzél meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt! Hat napon át dolgozz, és végezd

5. A גֵר kifejezés (RevKároli és Bibliatanács: „jövevény”) mellett gyakran megjelenik a גֵר תוֹשֵׁב is (pl. 3 – גֵר תוֹשֵׁב – Mózes 25,23.35; RevKároli és Bibliatanács: „zsellér”), akinek társadalmi helyzete majdnem ugyanolyan, mint a גֵר-é. Lásd Martin-Achard, R.: גֵר. In Ernst Jenni – Claus Westermann (Hrsg.): Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament. Band 1. 2. durchgesehene Auflage. Chr. Kaiser Verlag, München – Theologischer Verlag, Zürich, 1971, 410.

6. Ugyanez a követelmény jut érvényre a kumráni esszénus közösség keretében is, amelyben a tagok négy kategóriára oszlanak: kohének (papok), lévíták, Izrael fiai és jövevények (lásd Damaszkuszi irat – CD IV, 4–6). Ők azért vonultak ki „Damaszkusz országába [...], hogy mindenki szeresse a testvérét, mint önmagát; s hogy megragadják az elesetteket, és a szegények és a jövevények kezét” CD XIV, 20–21. (A fordítás forrása: Komoróczy Géza: Kiáltó szó a pusztában. A holt-tengeri tekercesek. I. Az első kéziratok. Osiris könyvtár. Történelem. Osiris Kiadó, Budapest, 1998, 103.)

„A fogságot közvetlenül követő korban a pogány származás, az »idegenség« a tisztátalanságot jelentette.”

mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az Úrnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon, se te, se fiad, se leányod, se szolgálád, se szolgálód, se állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény. (2Móz 20,8–10)

Izrael népe nem mindig tanúsította ezt a Tóra által előírt magatartást az idegenek irányában. A fogság előtt szolgáló prófétáknál annak is megtaláljuk a nyomait, hogy az idegeneket szigorúan elzárták a kultuszi helyektől és a szent rituáléktól: Ezt mondta az én Úram, az Úr: Az idegenek, az Izrael fiai között élő körülmételetlen szívű és testű idegenek, nem mehetnek be szent helyemre. (Ez 44,9) Szégyenkeztünk, mert gyalázkodást kellett hallanunk, arcunkat szégyenpír borította, mert idegenek törtek az Úr házána a szentélyére. (Jer 51,51) Sőt a Jóel 4,17 arról szól, hogy Isten áldása lesz az idegenektől való megszabadulás: Akkor megtudjátok majd, hogy én, az Úr, vagyok Istenetek, aki szent hegyemen, a Sionon lakom. Szent lesz Jeruzsálem, nem hatolnak be oda többé idegenek.

A fogságot közvetlenül követő korban a pogány származás, az „idegenség” a tisztátalanságot jelentette. Izrael a vegyes házasságok tiltásával próbálta távol tartani magától az idegenek tekintett személyeket (lásd bővebben az 1.2.2. pont alatt). Viszont találunk olyan szövegrészleteket is, amelyekben az idegenek Izrael népének megsegítőiként jelennek meg. Ilyen például az Ézs 60,10: Idegenek építik várfalaidat, és királyaik szolgálatodra állnak. Bár haragomban megvertelek, de most kegyelmesen irgalmazok neked. Ézsaiás próféciáiban az idegenek akár részt is vehetnek Izrael istentiszteleti alkalmain, sőt áldoznak is, és az Örökkévaló áldásában részesülnek: Az idegeneket, akik csatlakoznak az Úrhoz, és őt szolgálják, akik szeretik az Úr nevét, és az ő szolgálói lesznek, mindazokat, akik vigyáznak, hogy meg ne sértsék a szombatot, és ragaszkodnak szövetségemhez, elviszem szent hegyemre, és örömet szerzek nekik abban a házban, ahol hozzám imádkoznak. Égőáldozataik és véresáldozataik kedvesek lesznek oltáromon. Mert az én házam neve imádság háza lesz minden nép számára. (Ézs 56,6–7) Az ilyen igeszakaszok jól mutatják Izrael pogányoktól való idegenkedése és az Istentől kapott küldetése közötti feszültséget.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a „jövevény” kifejezés egyrészt gyűjtőfogalom a zsidók szóhasználatában, és mindazokat jelöli, akik a pogányok közül valók.

Másrészt kifejezi azt is, hogy valaki meg akar-e állni ennél a státusznál, vagy pedig többre törekszik. Aki „idegen” akar maradni, az idegen is marad a zsidók számára. Az ilyen személy veszélyt és tisztátalanságot jelent a hívő zsidó számára. Aki azonban szeretne betérni Izrael hitközösségébe, az befogadásra érdemes idegen, aki akár zsidóvá is válhat.

1.1.2. A Noé-fiak

A nem zsidó származásúakra nézve általános az a zsidó felfogás, hogy reájuk a Noéval megkötött szövetség érvényes.⁷ Isten Noéval kötött szövetségének részletes leírását az 1Móz 9,1–17-ben olvassuk. Ez a szövetség azokat a szabályokat is közli, amelyek szerint Noé leszármazottainak kell élniük az özönvíz után. Isten fenntartja a világot az emberért, nem pusztítja el többé özönvíz által, és legitimizálja a húsevést: az állatokat a vér fogyasztásának tilalmával adja táplálékul az embereknek, de ugyanakkor szigorúan kijelenti, hogy az ember nem ölhet embert, mert az Isten képmása (5–6. v.).

Bár nem tartozik szorosan a tanulmány keretei közé, érdemes megemlíteni, hogy az úgynevezett „Noé-fiak” ennek a szövetségnek értelmében jelennek meg a rabbinikus szövegekben is. A judaista zsidó szóbeli törvény, a Misna kiegészítéseként a Toszefta nyújtja az első egzakt leírást arról, hogy a rabbik mit követeltek meg azoktól a pogányoktól, akik nem szándékoztak áttérni, hanem pogányok akartak maradni, de erényes életet kívántak élni.⁸ Ezen leírások hamar általánosan elfogadottakká váltak, és „a Noé-fiak törvényei” vagy „noéi törvények” címmel lettek ismertekké.

Szécsi József arról ír, hogy amikor a zsidó hagyomány ezen törvények minden emberre való érvényessége mellett érvel, indoklásában még az „ősemberekre” is hivatkozik.⁹ Eszerint már a kezdeti időktől ismert volt, hogy Istennek vannak olyan törvényei, amelyek minden emberre érvényesek. A későbbi Tóra a zsidó

7. Donin, Hayim Halevy: Zsidónak lenni. Ford. Mikes Katalin, Naftali Kraus. Göncöl Kiadó, Budapest, 2003, 89.

8. Ávodá Zará 8(9), 4. Lásd Goodman, Martin: Judaism in the Roman World. Collected Essays. Brill, Leiden–Boston, 2007, 30.

9. Szécsi József: Prozeliták – betérés a zsidóságba. In uó: „Fölkél egy csillag”. Néhány előadás. Keresztény-Zsidó Társaság, Budapest, 2014, 157.

„A judaista zsidók minden áttérő számára kötelezővé tették ezeket a törvényeket.”

nép számára adatott, de a Noé-fiak törvényei mindenre vonatkoznak, viszont a nem zsidók is betartják a Tóra törvényeit. Mindazon nem zsidókat, akik hűségesen betartották azokat a törvényeket, amelyeket JHVH a teljes emberiségnek adott, vagyis a Noé leszármazottainak törvényei szerint élnek helyben lakó idegenekként, אֱלֹהֵינוֹ-ként tartotta számon a zsidó közösség, és jóindulatot tanúsított irántuk, támogatta őket (Ávodá Zará 64b).¹⁰

Nincs konszenzus a tudósok között abban a tekintetben, hogy ez a kategória és a rájuk vonatkozó elvárások csak a Kr. u. 3. században, a Misna lezárása után lettek érvényesekké, vagy már korábban megvoltak.¹¹ A Noé-fiak kategóriába eső, pogányokra vonatkozó előírások azonban teljesen bizonyosnak látszanak. Ezek a következők:

1. Ne légy bálványimádó!
2. Ne káromold Isten nevét!
3. Ne ölj!
4. Ne legyél vérfertőző és házasságtörő!
5. Ne lopj és ne rabolj!
6. Ne fogyaszd élő állat levágott tagját és véréit (és fülva holt állatot)!
7. Ismerd el a jogrendet és a felsőbbiséget!¹²

10. Uo.

11. Goodman, 31.

12. bSanh 56b. Vö. V. Gentiles and Judaism: 'God-Fearers' and Proselytes. In Emil Schürer: *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ* (175 B. C. – A. D. 135). A New English Version revised and edited by Geza Vermes, Fergus Millar, Martin Goodman. Vol. III/1. T. & T. Clark, Edinburgh, 1986, 172. Lásd még Szécsi, 157.

Az első hat rendelkezés tiltásokat tartalmaz, a hetedikre pedig úgy lehet tekinteni, mint amely az előbbiekre végrehajtásának parancsát fogalmazza meg.¹³ A judaista zsidók minden áttérő számára kötelezővé tették ezeket a törvényeket,¹⁴ bár minden bizonnyal ez csak a belépő szint volt, ennél erősebb elköteleződés esetén sokkal több elvárás is vonatkozott az egyénre.

1.1.3. Az istenfélők

Az istenfélők kifejezés (φοβούμενοι τὸν θεόν – ApCsel 13,16.26; egyes számban ApCsel 10,2.22; illetve σεβόμενος τὸν θεόν¹⁵ – Istent tisztelő) terminus technicusként használatos azokra a pogányokra, akik elismerték Izrael Istenét, tisztelték őt, de nem vetették alá magukat a prozelitákra kötelező vallási szertartásoknak, a bemelegítésnek, körülmetélkedésnek és az áldozatbemutatásnak, és így szimpatizánsokként, úgynevezett „félprozelitákként” tartoztak Izraelhez.¹⁶ Míg a prozelitáknak be kellett tartaniuk a teljes Tórát, addig az istenfélőknek csak annyiban kellett a Tóra törvényeinek engedelmeskedniük, hogy ne essenek a bálványimádás bűnébe, és minden dolgukban eti-

13. Saul Bermann: Noa chide laws. In Fred Skolnik – Michael Berenbaum (eds.): *Encyclopaedia Judaica*. Volume 12. Encyclopaedia Judaica Jerusalem, Ketter Publishing House Jerusalem Ltd, Jerusalem, 1974, 1189.

14. A „misszionáló” zsidó irányzatok ma is ezeket a törvényeket követelik meg a betérőktől. Pl. Menachem Mendel Schneerson (1902–1994), az úgynevezett Lubavicsi rabbi és utódai.

15. Az Istent tisztelő személyek (vö. JosAnt XIV. 7, 2) azok a „pogányok, akik elfogadták a zsidó etikai monoteizmust, hozzátartoztak a zsinagógai közösséghez, de anélkül, hogy teljes egészében elfogadták volna a törvényt, és mindezekelőtt anélkül, hogy körülmetélkedtek volna”. σεβω. In Walter Bauer: *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften de Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur*. Verlag von Alfred Töpelmann in Gießen, Göttingen, 1928, 197–198.

16. Lásd φοβέω. In Varga Zsigmond J.: *Görög–magyar szótár az Újszövetség irataihoz*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1992, 989. Lásd még σεβόμενοι τὸν θεόν, amely szintén „azokat a pogányokat jelöli, akik Izrael egy istenéhez csatlakoztak, részt vettek a zsinagógai istentiszteleten is, de nem metélkedtek körül, és nem tartották kötelezőnek magukra nézve a teljes törvényt sem; σεβόμενοι”. (Uo., 861.)

„Ezeknek teljesítése a teljes befogadást eredményezte, vagyis az ilyen személy »minden tekintetben olyan, mint egy zsidó«.”

kusan járjanak el.¹⁷ Ezen személyek nem is a zsidó temetőbe temetkeztek, hanem a pogányok közé. A hellenista zsidóság diaszpórai közösségeiben jelentős számban éltek, főleg Szíria és Cilícia városaiban.¹⁸ Martin Goodman ír például olyan pogányokról, akiket a zsidók „egy bizonyos módon a közösségük részévé tettek” a szíriai Antióchiában.¹⁹

1.1.4. A prozeliták

A görög προσέρχομαι ige ἐλυθ- tövből képzett προσήλυτος – prozelita szó²⁰ a hellenista korban kap sajátos jelentést, és terminus technicusként olyan pogány származású személyt jelöl, aki teljes mértékben, vagyis nyilvánosan, körülmetélkedéssel, bemeztetéssel és egy templomi áldozatbemutatással csatlakozik a görög-római diaszpórában – tehát nem az Izrael területén – élő zsidósághoz.²¹ A zsidó közösség nem bízta ezt spontán megoldásokra, hanem pontosan rendelkezett a betérés módjáról. Szécsi József ezt írja:

„Miként az izraelitáknak a pusztában a szövetségkötés előtt 3 feltételt kellett teljesíteni, nevezetesen a körülmetélést (Exodus 12,48), a vízzel való meghintést (Exodus 19,10), és az áldozatvitelt (Exodus 24,5), úgy kell a prozelitáknak a szövetségbe való betérésnél ugyanezen 3 feltételt teljesíteni. (Keritót 81a)”²²

Ez a követelménylista szigorúnak tűnhet számunkra, ugyanis ugyanolyan, mint amely a zsidókra vonatkozik. Ugyanakkor fontos hozzátenni azt is, hogy ezeknek teljesítése a teljes befogadást eredményezte, vagyis az

ilyen személy „minden tekintetben olyan, mint egy zsidó” (Jevámót 47b). Erre a temetés vallásisztszágai szabályai nyújtják az egyik legerőteljesebb bizonyítékot. Ugyanis római és palesztinai sírfeliratok tanúskodnak arról, hogy a prozelitákat zsidó szertartás szerint helyezték nyugalomra a zsidók temetőibe.²³

1.1.5. A pogány származású nők csatlakozása Izrael népéhez

Eddig általánosságban szóltunk azokról a pogányokról, akik vonzódtak a zsidósághoz, vagy akár kimondottan a zsidó nép közösségébe kívántak betagozódni. Ehhez hozzá kell tennünk, hogy a férfiak és a nők más-más elbírálás alá estek a vonzódás, illetve a csatlakozás tekintetében, a „zsidóvá válás” szempontjából pedig mindenképpen. Daniel R. Schwartz így összegzi Josephus erről szóló írását:

„a pogány férfiak zsidóvá válhattak a körülmetélkedés által, de a pogány asszonyok, akiket nem lehetett körülmetélni, nem lehettek zsidóvá.”²⁴

Az ő esetükben ez fizikai akadályba ütközött, ugyanis a judaista felfogás szerint zsidóvá válni csak úgy

17. Karl Georg Kuhn: προσήλυτος. In Gerhard Kittel (szerk.): Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. VI. Band. W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart–Berlin–Köln–Meinz, 1965, 731. Jörg Frey: Paul’s Jewish Identity. In Jörg Frey – Daniel R. Schwartz – Gripenrotg Stephanie (szerk.): Jewish Identity in the Greco-Roman World. Judische Identität in der Griechisch-Römischen Welt. Ancient Judaism and Early Christianity, 71. Brill, Leiden–Boston, 2007, 310.

18. Uo., 301.

19. Goodman, 23.

20. Lásd προσήλυτος. In Varga, 828–829.

21. A Septuaginta ezzel a kifejezéssel fordítja a יָבֹוּעֵי שָׂוִי szót, de a προσήλυτος nem a יָבֹוּעֵי társadalmi helyzetére, hanem annak vallási státuszára vonatkozik. Kuhn, 730–731., 738–739. Vladár Gábor: Prozelita. In Bartha Tibor (szerk.): Keresztény bibliai lexikon. II. kötet. Kálvin Kiadó, Budapest, 1995, 402.

22. Szécsi, 159. Lásd még: Gentiles and Judaism: ‘God-Fearers’ and Proselytes. In Schürer, 173.

23. Kuhn, 733–734. Vladár, 402.

24. Daniel R. Schwartz: Doing Like Jews or Becoming a Jew? Josephus in Women Converts to Judaism. In Frey–Schwartz–Gripenrotg, 99.

„A nem zsidó asszony áttérhetett ugyan a judaizmusra, de még akkor sem lesz zsidóvá, ha egy testté lesz a zsidó férfival kötött házasságban.”

lehet, ha valaki testében is zsidóvá válik a körülméltelkedés szertartása által. Asszonyoknál ez magától értetődő okok miatt nem volt elvégezhető.²⁵ Ők úgy tevékenykedhettek, cselekedhettek és élhettek, mint a zsidók, de bármit is tettek, nem válhattak zsidóvá.

E Josephus által is feljegyzett felfogás²⁶ szemben áll azzal, amit Ruth könyvében látunk. A pogány származású Ruth szavai így hangzanak:

Mert ahová te mégy, odamegyek, ahol te megszállsz, ott szállok meg. Néped az én népem, és Istened az én Istenem. (Ruth 1,16b)

Ez a mondat az áttérés formális fogadalmaként is érthető. Ellenben, ha úgy fogjuk fel, mint az áttérés óhajának szavait, akkor e kijelentés nincs ellentmondásban Josephus állításával.

Természetesen a zsidó férfi és a pogány asszony házassága különleges helyzetet teremtett.²⁷ Egy ilyen házasság fizikailag hozta be a gój asszonyt Izrael közösségébe, és pedig attól függetlenül, hogy a nő elfogadta-e JHVH tiszteletét, alá akarta-e vetni magát a zsidó szertartásoknak és törvényeknek, vagy sem. Ezért a vegyes házasságok korlátozása, majd pedig tiltása éppen a zsidó fél hitének veszélyeztetése miatt lett szükségessé. Az Ezsd 9–11 kifejezetten tiltja a zsidó férfi és a pogány nő összeházasodását a második templom korában.²⁸ Ennek ellenére mégis előfordultak ilyen esetek. A kumráni Damaszkuszi irat leírása szerint a gyakorlatban három dologhoz mindenképpen ragaszkodtak:

„1. zsidó pap (kohén) ne házasodjék pogány származású asszonnyal; 2. nem zsidó asszony annak teremtetett, aminek, és nem tud zsidóvá válni; 3. nem zsidó férfi »fizikailag is meg tud változni«, és zsidóvá lehet.”²⁹

Ezzel kapcsolatban Szécsi rámutat arra, hogy voltak azért kivételek: a prozelita nő házasodhat kohanitával:

25. A prozelitává válás három feltétele, a körülméltelés, a vízzel való meghintés és az áldozatbemutatás közül a nők csak az utolsó kettőt teljesíthették. Lásd Schürer, 173.

26. JosAnt XX. 2,4 (Flavius: A zsidók története, 559.).

27. Például azokat a fiútestvéreket, akik anyjuk megtérése előtt születtek, nem kötötte a levirátusházasság törvénye. Illetve az 5Móz 22,13–21-ben előírt rendelkezés (ha egy feleségül vett zsidó lány tényleg nem bizonyul szűznek, akkor meg kell kövezni őt) nem vonatkozik azokra a lányokra, akik anyjuk megtérése előtt születtek. (Uo., 175.)

28. Lásd Schürer, 175.

29. Schwartz, 106.

„ha már 3 éves és egy napos korában betért (Jevámót 60b) [...], [illetve] ha egy prozelita nő már egy kohanita felesége, nem kell elhagynia (Kiddusin 4,7).”³⁰

Azaz a nem zsidó asszony áttérhetett ugyan a judaizmusra (lásd Helena királynő esetét a 2.5. alpont alatt), de még akkor sem lesz zsidóvá, ha egy testté lesz a zsidó férfival kötött házasságban.

1.2. A prozelitizmus nyomai az Ószövetségben

1.2.1. A pogány származásúak befogadása

Izrael népének kezdeti időszakában

Izrael mindig tudott a hozzájuk közel vagy az éppen közöttük lakó jövevényekről, és számontartotta őket. Az ilyeneket a גֵּר vagy a többes számú גֵּרִים szóval illették. A zsidóknak emlékezniük kellett arra, hogy ők maguk is jövevények voltak Egyiptomban, s ezért nekik sem szabad erőszakkal uralkodniuk azok felett, akik Izrael földjén jövevények. A Tóra parancsa így szól ezzel kapcsolatban: A jövevényhez ne légy kegyetlen, és ne sanyargasd őt, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban. (2Móz 22,20) Viszont a 3Móz 24,22 szerint a jövevényre is ugyanazok a törvények vonatkoznak, mint az izraelitára: Ugyanaz a törvény legyen nálatok érvényes mind a jövevényre, mind a bennszülöttre, mert én az Úr vagyok, a ti Istenetek! (Lásd még 2Móz 12,49; 3Móz 20,2; 24,16; 5Móz 1,16.)³¹

Ha az idegen, jövevény hajlandó volt a szombat megtartására (2Móz 20,10; 5Móz 5,14) és a körülméltelésre is, akkor még a legfontosabb vallási ünnepeken is részt vehetett a zsidók közösségével: Ha jövevény tartózkodik nálad, és el akarja készíteni az Úr pászkáját, metéltesse körül magát minden férfi, és csak akkor foghat hozzá annak elkészítéséhez. Így olyan lesz, mint az ország szülöttje. A körülméltetlenek közül azonban senki sem ehet belőle. (2Móz 12,48; az engesztelési ünnepen: 3Móz 16,29; áldozat bemutatása: 3Móz 17,8; 22,18.)³²

Később a prófétáknál is megjelenik ennek a folyamatnak a kibomlása, amely jogilag egyenlőként kívánja kezelni a zsidókat és a jövevényeket. Ezékiel próféta így ír: És amikor elosztjátok az örökséget magatok közt, a köztetek élő jövevényeknek is adjatok, akiknek

30. Szécsi, 162–163.

31. Vö. Martin-Achard, 410.

32. Uo., 411.

„A zsidó hitközösség a magasabb szintre emelt betéresi követelményekkel próbálta megoldani a hitélet tisztán tartásának vágya és a pogányok megtérésének váradalma között fennálló feszültséget.”

fiai már nálatok születtek. Olyanoknak tekintsétek őket, mint akik Izrael fiaival egyenlő jogúak, veletek együtt ők is osztozzanak Izrael törzseinek örökségében. (47,22) Azaz még a szent föld, Isten Izraelnek adott ajándéka is megilleti azokat a jövevényeket, akik már Izrael fiai között születtek. Ismerve minden nép, de különösen Izrael szülőföldhöz kapcsolódó felfogását, ez rendkívül nagy jelentőségű gondolat. Fontos megjegyeznünk, hogy a föld elosztását irányító súlyos alapelv mellett Ezékiel itt nem szól a jövevények szerepéről a zsidó hitéletben. Vélhetően azért, mert bár a Tóra parancsai védik a zsidókkal együtt élő jövevényeket, a hit területe mégis nagyon más. A pogány népek bálványimádása, illetve a bálványozás szüntelen és erős kísértése óvatosságra intette a prófétát is.

1.2.2. Felerősödött követelmények a fogság utáni időszakban

A fogságból hazatérő judaista zsidó nép már más és erősebb követelményeket támasztott azokkal szemben, akik az ő vallásukat választották, mint az egyiptomi kivonulás, a pusztai vándorlás és a honfoglalás után éppen csak gyökeret verő Izrael. Ekkor a jövevényeknek, a zsidók között élő idegeneknek teljesen fel kellett vállalniuk a zsidó hitet és életet, különben a közösség kivetette őket. Akik ezt nem tették meg, azok a vallásos zsidók számára teljes mértékben pogánynak számítottak, és nem csatlakozhattak a zsidókhoz, például közös házasság révén. A Neh 10,31-ben ezt olvassuk ebben a vonatkozásban: *Nem adjuk leányainkat feleségül az ország egyéb lakóinak, sem az ő leányait nem vesszük feleségül fiainknak. Az Ezsd 9–10 ugyanezt erősíti meg. Például: Azért ne adjátok hozzá leányaitokat az ő fiaikhoz, és az ő leányait se vegyétek feleségül fiaitoknak, és ne keressétek soha békességüket, sem javukat; akkor megerősödtek, élhettek a föld javaival, és örökségül hagyhatjátok azt fiaitokra örökre. (Ezsd 9,12) Josephus Flavius szerint sokan igyekeztek kibújni e szabály alól (lásd az 1.1.5. alpontot), de az kétségtelen volt, hogy ezek a rendelkezések meghatározták a közgondolkodást, s így azoknak, akik ezt nem követték, szembe kellett nézniük a hitközösség rosszállásával.*

A vegyes házasságok megkötésének tilalma mégsem az jelentette, hogy Izrael bezárt volna minden ajtót a hozzá közeledő kívülállók előtt. Azon idegenek számára, akik a törvény megtartásával együtt vállalták

fel a zsidók hitét, nyitva maradt az út Ézsaiás próféta jövendölése alapján: Az idegeneket, akik csatlakoznak az Úrhoz, és őt szolgálják, akik szeretik az Úr nevét, és az ő szolgálói lesznek, mindazokat, akik vigyáznak, hogy meg ne sértsék a szombatot, és ragaszkodnak szövetségemhez, elviszem szent hegyemre, és örömet szerzek nekik abban a házban, ahol hozzám imádkoznak. Égőáldozataik és véresáldozataik kedvesek lesznek oltáromon. Mert az én házam neve imádság háza lesz minden nép számára. (56,6–7) Azaz az ilyenek még az áldozata is kedves, és a templomban is helye van. Ehhez azonban a pogány háttérből érkezők részéről erős ragaszkodásra volt szükség JHWH törvényéhez, különös tekintettel a szombat megtartására és a körülmetélkedésre, amelyet fizikai zsidóvá válásnak” tartottak.³³ John Bright ezt írja:

„A hazatérés utáni korszak prófétái nemcsak a gyülekezet vallási tisztaságáért buzgólkodtak, hanem várták azt az időt is, amikor a pogányok a Sionra özönlenek [...] Azonkívül a törvény sem gördített akadályt ennek az útjába, hanem rendelkezett a pogányok közül csatlakozók (prozeliták) befogadásáról, s egyenlő bánásmódot biztosított számukra.”³⁴

A zsidó hitközösség a magasabb szintre emelt betéresi követelményekkel próbálta megoldani a hitélet tisztán tartásának vágya és a pogányok megtérésének váradalma között fennálló feszültséget.

Bright számos apokrif iratra hivatkozik: Lévi Testamentuma, Tóbiás könyve, Naftali Testamentuma, Sirák könyve, Benjamin Testamentuma stb.,³⁵ és azt szemlélteti általuk, hogy bár a zsidók nem misszionáltak a szó szoros értelmében, közülük mégis sokan fogadták boldogan a pogányok betérését, és hozzájuk képest még csak nem is tekintették magukat felsőbbrendűnek kiválasztottságuk alapján.

1.3. A prozelitizmus nyomai az Újszövetségben

Az Újszövetségben csak néhány helyen találunk utalást a prozelitizmusra, mert ez a téma nem központi kérdés, hanem inkább csak megjegyzés egy-egy személlyel kapcsolatban. Ez alól egy hely kivétel, amely Jézus Krisztus

33. Schwartz, 105.

34. John Bright: Izrael története. Ford. Domján János. Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest, 1980, 435.

35. Uo., 436.

„Nem lehet azt állítani, hogy ebben a korszakban aktív, szervezett hittérítés zajlott volna.”

ítéletes szavait idézi a farizeusok térítő munkájáról: Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert bejártátok a tengert és a szárazföldet, hogy egyetlen pogányt zsidó hitre térítsetek, és ha ez megtörtént, a gyehenna fiává teszitek, kétszerte inkább magatoknál. (Mt 23,15) Első olvasásra azt gondolhatnánk, hogy e szavak háttérében a farizeusok energikus hittérítő munkálkodása állhatott. De ne felejtsük, hogy Jézus itt az élő forrástól lélekben elszakadt, de a törvényeket és rendelkezéseket vasszigorral megtartó farizeus hívők viselkedésére mond ítéletet, s így lehetséges, hogy a hiperbola eszközeivel eltúlozva mutatja be a farizeusok „missziói törekvésének” fonákságát.

Martin Goodman egy másik szempontból vizsgálja Jézus „jaj”-mondását, és a következőt állapítja meg:

„Nyilvánvaló, hogy a prozelita, akire Máté hivatkozik, farizeussá vált, vagy legalábbis a farizeusok tanítását követte, mint olyan valaki, aki a farizeusok ténykedésének hatására lett az, aki.”³⁶

Goodman arra utal, hogy Jézus itt nem általában a zsidók prozelitává tévő munkálkodásáról beszél, hanem sokkal inkább azon farizeusok igyekezetéről, akik arra törekedtek, hogy maguknak szerezzenek újabb követőket, nem pedig általánosságban a zsidó hitnek. Alátámasztásul Jézus ezen kifejezésére hivatkozik: a gyehenna fiává teszitek, kétszerte inkább magatoknál. Szerinte nem lehetséges, hogy Jézus ezt általában zsidó kortársaira mondta volna. Itt sokkal inkább a farizeusok álltak mondanivalója célkeresztjében.

Ezen szempontok alapján és kizárólag erre az igeverse alapozva nem lehet azt állítani, hogy ebben a korszakban aktív, szervezett hittérítés zajlott volna.

Természetesen sok pogány vonzódott ebben a korban is a zsidósághoz, és erre az Újszövetség is utal néhány helyen. Például az ApCsel 2,11-ben azt olvashatjuk, hogy a megígért Szentlélek kitöltétekor nemcsak zsidók, hanem prozeliták is voltak jelen: zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól. Missziói útjai során Pál apostol is találkozott velük, és felfedezte, hogy nyílt szívvel hallgatták bizonyágtételét és tanítását Jézus Krisztusról: Miután szétozlott a gyülekezet, sokan követték a zsidók és az istenfélő prozeliták közül Pált és Barnabást, akik szóltak hozzájuk, és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmé-

36. Goodman, 100.

ben. (ApCsel 13,34) Ezek mellett arról is értesülünk, hogy az ősgyülekezetben megválasztott diakónusok között egy prozelita is volt: az antiókhiai Nikoláosz (ApCsel 6,5).

Figyelemre méltó az etióp kincstárnok bemerítésének leírása az ApCsel 8,26–40-ben. Ő „Istent imádni” érkezett Jeruzsálembe, pedig etióp és a királynői udvar egyik főembere volt. Ez a minden valószínűség szerint judaizmusra áttért eunuch volt, ugyanis az előkelő asszonyok közelében csak kasztrált férfiak teljesíthettek szolgálatot. A távolból, „Izrael szemlélete szerint a föld végső határáról”³⁷ zarándokolt a zsidók szent városába, Jeruzsálembe, hogy ott részt vegyen Izrael népének templomi istentiszteletén, és imádkozzék. Izrael törvénye szerint kasztráltként nem tagolódhatott be a zsidó gyülekezeti közösségbe: Nem tartozhat az Úr gyülekezetéhez a zúzott heréjű vagy kimetszett. (5Móz 23,2) Ha így formálisan, „testileg” nem is lehetett zsidóvá, Jeruzsálembe zarándokolhatott, hogy ott σεβόμενοςként Izrael Istenét, az egy Istent imádjá.

Pál missziója azonban már a „görögök” felé is irányult. Különösen is a zsinagógák vonzaskörzetébe tartozó és a zsidó hit irányában vonzást érző pogányok között szolgált Krisztus üzenetével. Szécsi kifejti, hogy az ApCsel által használt kifejezések változása is jelzi, hogy „Pál nem a palesztinai, hanem a diaszpórai misszionálás útját követte”.³⁸ A „görögök”, azaz a „po-

37. Lenkeyné Semsey Klára: Az apostolok cselekedeteiről írt könyv magyarázata. In A Szentírás magyarázata. Az Újszövetség könyveinek magyarázata. Jubileumi kommentár. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1969 (135–172), 148.

38. Szécsi, 171.

„A páli misszió a zsidó hitélet »holdudvarából« térített, vagyis a reménybeli zsidósághoz betérőket hívta el a zsinagógától.”

gányok” kifejezés helyett egyre többször az istenfélők kifejezés jön elő:

„a hellénész fogalmának helyére a fobúmenoij tón Theón (13,16; 13,26) vagy a szebomenoj tón Theón lépett (16,14; 17,17; 18,7). Egyszer előfordult a szebomenoj hellénész is (17,4). Az Apostolok cselekedeteinek ábrázolása szerint Pál a szebomenoj tón Theón vonalat képviselte Antiochiában, Piszidiában (13,48) és Thesszalónikában (17,4): tón te szebomenón hellénón pléthosz polü. Ugyanígy Bereában (17,2), Ikoniumban (14,1) és Korinthusban (18,4) is. Így Pál ellentétbe került honfitársaival, és például bevádolták Gallio előtt (18,13).”³⁹

A palesztinai iránnyal szemben hamarosan ez a páli irány, a zsidók vonzáskörébe tartozó hellének, pogányok felé irányuló misszió lett a keresztény misszió főcsapása. Ebben meghatározó szerepe volt az ApCsel 15-ben leírt apostoli gyűlésnek, amikor az a döntés született, hogy Krisztus követéséhez nem szükséges a Tóra minden törvényének a betartása, és egy pogány származású hitre jutónak nem kell zsidó módra, tehát minden előírást betartva élnie. Ehelyett az ilyen személytől csupán a következőket kell elvárni: egy Istenben higgyen, vallja Jézus Krisztust megváltójának, és tartsa meg a Noé-fiak törvényeit.

Pál apostol örömmel fogadta ezt a döntést, és megújult erővel misszionált ennek alapján. Ma ezt így mondanánk: „A páli misszió a zsidó hitélet »holdudvarából« térített, vagyis a reménybeli zsidósághoz betérőket hívta el a zsinagógától.”⁴⁰ Ezzel viszont kívívta a hitüket népszerűsíteni kívánó zsidók haragját.

A cikk második, befejező részét a következő számunkban adjuk közre.

Felhasznált irodalom

- ◆ Adorjáni Zoltán: Amíg nem jön egy próféta... (1Makk 4,46). Írásmagyarázasi módszer A makkabeusok első könyvében. *Református Szemle* 111 (2018/1), 7–24.
- ◆ _____. *A terapeuták kontemplatív kegyessége*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár, 2007.
- ◆ Alexander, David – Pat Alexander – Illés Andrea (szerk.): *Scolar kézikönyv a Bibliához*. Ford. Hazai Péter, Kurucz Viktória, Nagy György, Nagy Márta, Sándor György, T.

Bíró Katalin. 3., átdolgozott kiadás. Scolar Kiadó, Budapest, 2001.

- ◆ Almási Mihály: *Népszerű teológia röviden – Theologia popularis brevis*. Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003.
- ◆ Almási Tibor: *Az Újszövetség világa*. Omega Kiadó, Debrecen, 1991.
- ◆ Bauer, Walter: *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften de Neuen Testaments und derübrigen urchristlichen Literatur*. Verlag von Alfred Töpelmann in Gießen, Göttingen, 1928.
- ◆ Bermann, Saul: Noachide laws. In Fred Skolnik – Michael Berenbaum (eds.): *Encyclopaedia Judaica*. Volume 12. Encyclopaedia Judaica Jerusalem, Ketter Publishing House Jerusalem Ltd, Jerusalem, 1974, 1189–1191.
- ◆ Bright, John: *Izrael története*. Ford. Domján János. Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest, 1980.
- ◆ Donin, Hayim Halevy: *Zsidónak lenni*. Ford. Mikes Katalin, Naftali Kraus. Göncöl Kiadó, Budapest, 2003.
- ◆ Frey, Jörg: Paul's Jewish Identity. In Jörg Frey – Daniel R. Schwartz – Stephanie Gripentrog (szerk.): *Jewish Identity in the Greco-Roman World*. *Judische Identität in der Griechisch-Römischen Welt*. Ancient Judaism and Early Christianity, 71. Brill, Leiden–Boston, 2007, 285–322.
- ◆ Goodman, Martin: *Judaism in the Roman World*. *Collected Essays*. Brill, Leiden–Boston, 2007.
- ◆ Josephus Flavius: *A zsidó háború*. Görögből fordította Révay József. Ötödik kiadás. Gondolat Kiadó, 1964.
- ◆ _____. *A zsidók története (XI–XX. könyv)*. Ford. Révay József. Negyedik kiadás. Talentum Kiadó, [h. n.], 2007, 153. Vö. *Jos De bello* I. 2,5
- ◆ Kaiser, Walter C. Jr.: *Mission in the Old Testament*. Baker Books, Grand Rapids, MI, 2000.
- ◆ Komoróczy Géza: *Kiáltó szó a pusztában*. A holt-tengeri tekercsek. I. Az első kéziratok. Osiris könyvtár. Törénelem. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- ◆ Kovács Károly: *Hellenizmus, Róma, zsidóság*. Az Újszövetség korának világa. Útitárs, Köln–Bécs, 1969.
- ◆ Kuhn, Karl Georg: προσήλυτος. In Gerhard Kittel (szerk.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*.

39. Uo.

40. Uo., 177.

„A fogságból hazatért nép egyre erősödő antiszemitizmussal találta szemben magát.”

VI. Band. W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart–Berlin–Köln–Meinz, 1965, 727–745.

- ◆ Lenkeyné Semsey Klára: Az apostolok cselekedeteiről írt könyv magyarázata. In *A Szentírás magyarázata. Az Újszövetség könyveinek magyarázata. Jubileumi kommentár.* Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1969, 135–172.
- ◆ Martin-Achard, R.: 777. In Ernst Jenni – Claus Westermann (Hrsg.): *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament.* Band 1. 2. durchgesehene Auflage. Chr. Kaiser Verlag, München, Theologischer Verlag, Zürich, 1971, 409–412.
- ◆ McEleney, Neil J.: Conversion, Circumcision and the Law. *New Testament Studies* 20. (1974/3), 319–341.
- ◆ Schürer, Emil: *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ (175 B. C. – A. D. 135).* A New English Version revised and edited by Geza Vermes, Fergus Millar, Martin Goodman. Vol. III/1. T. & T. Clark, Edinburgh, 1986.
- ◆ Schwartz, Daniel R.: Doing Like Jews or Becoming a Jew? Josephus in Women Converts to Judaism. In Jörg Frey – Daniel R. Schwartz – Stephanie Gripentrog (szerk.): *Jewish Identity in the Greco-Roman World. Judische Identität in Der Griechisch-Römischen Welt. Ancient Judaism and Early Christianity,* 71. Brill, Leiden–Boston, 2007, 93–110.
- ◆ Stern, Menahem (szerk.): *Greek and Latin Authors on Jews and Judaism.* Edited with Introductions, Translations and Commentary. Volume Two: From Tacitus to Simplicius. Publications of the Israel Academy of Sciences and Humanities, Section of Humanities. Fontes ad res Judaicas spectantes. The Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem, 1980.
- ◆ Szécsi József: Prozeliták – betérés a zsidóságba. In uő: „Fölkél egy csillag”. *Néhány előadás. Keresztény-Zsidó Társaság, Budapest, 2014, 157–180.*
- ◆ Tenney, Merrill C.: *New Testament Survey.* Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI, 2000.
- ◆ Varga Zsigmond J.: *Görög–magyar szótár az Újszövetség irataihoz.* Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1992.
- ◆ Vladár Gábor: Prozelita. In Bartha Tibor (szerk.): *Keresztény bibliai lexikon.* II. kötet. Kálvin Kiadó, Budapest, 1995.

Did the Jews engage in missionary activities in the New Testament era? Since most of the first Christians were of Jewish background, with their centre in Jerusalem, and considering the relevance of missionary activity in early Christianity, this is a highly significant question. Before the ministry of Apostle Paul, Christians of (primarily) Jewish origin were those who defined the circle and practice of potential followers of Christ. For this reason, it is crucial to identify the motivations of the continuously intensifying and purposefully mission-focused efforts with regard to the

Gentiles. Could this dynamic be rooted in the missional character of Judaism towards the non-Jewish people?

Our research shows that (a) Judaism had not become a religion deliberately focused on missionary activities during New Testament times. They did not initiate missionary efforts since they were not convinced to have been their duty from JHWH to convert non-Jewish people to Judaism. (b) However, the Jews were aware of their election, and believed that, as a consequence of this, they needed to proclaim – by exposing their faith and ethical lifestyle – JHWH’s rulership to everyone. They knew the prophecies about the future that the Gentiles would eventually turn to JHWH as the only God and King of the Universe and would worship Him together with the Jews. (c) The Jews opened possibilities to the Gentiles, who felt attracted to their faith, to get closer to Judaism. Those who had shown stronger commitment came to be accepted to (on different levels) and integrated into the Jewish faith community.

Furthermore, during the New Testament era, the Jewish national existence was under threat by the Roman Empire. This urged them even more to popularise their faith in order to secure their national subsistence. This dynamic shaped the spiritual and cultural background of the ever-increasing intentional missionary efforts of the Early Church towards the Gentiles.

Keywords: proselytism, Judaism, mission, Gentile mission, Christianity, faith-popularisation, roots of Christianity.

Katona László

BIBLIAI TÁJÉKOZÓDÁS KARIZMATIKUS KÉRDÉSEKBE 1.

„Mi pedig nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől való Lelket, hogy megismerjük mindazt, amit Isten ajándékozott nekünk.” (1Kor 2,12)

Bevezetés

Szolgatársaimnak, üdvözlettel!

A kultúra történelméből és a mai világ legfőbb témáiban folyó artikulációkból látható, hogy a fogalmak használata által kialakulnak szemantikai terek, amelyekben a gondolkodók, írók és nyilatkozók kifejezik magukat. Ha valaki a témában kialakult szemantikai térből kilépetve beszél, az könnyen az eretnek minősítést kaphatja.

Néha e szemantikai terek a valóságtól független, önálló életet kezdenek élni, és csak olyan gondolatokat, érveket fogadnak, használnak, amelyek nem bírnak kellő igazolással a valóság részéről.

Ezt tapasztalhatjuk a lelki ajándékok, Isten kegyelméből adott lelki képességek vonatkozásában is. Karizmatikus jelenségek leírásai, élménybeszámolók, ilyen típusú összejövetelek által kialakult egy olyan szemantikai, beszédter, amelyben sok lelki testvérünk él, és e térben vannak igaz gondolatok és vannak hamisak.

Én hiszem, hogy a Biblia meg tudja védeni a saját üzenetét, saját fogalmait, és őszinte kutatóit, követőit meg tudja áldani mély belátással a karizmatikus szemantikai térbe, és meg tudja őrizni attól, ami azokban hamis.

Arra vállalkozom, hogy meghívjam az olvasót egy bibliai tanulmányosorozat együttes átgondolására. Arra vállalkozom, hogy szeretettel segítsék a tiszta bűzát elválasztani az ocsútól.

„Van néhány kiemelkedően fontos bibliai téma, melynek megismerése segít bennünket a karizmatikus jelenségek tisztánlátásában, és már nem leszünk a szélsőséges karizmatikusság által eltévelyíthetők.”

Nem szokványos tanulmányhoz hívatok, mert nem a téma igehirdetés-szerű vagy tanítói kifejtését teszem elétek, hanem bizonyos lelki fogalmak, jelenségek, állapotok, vezetettségek exegetikai és hermeneutikai jellegű megközelítését, megvizsgálását.

A Bibliában található sok esetleírás, azokban található fogalmak és lelkiismereti mozzanatok képezik vizsgálódásom alapját és egyben vezérfonalát. Ezek révén sok téma és kérdés jön elénk, amelyekkel dolgozzunk tovább személyes lelki életünkben és szolgálatunkban. Ezek egyúttal lelki tükrök is a magunk megvizsgálásához, és bibliai pásztorbotként vagy turistabotként szolgálnak nekünk a Krisztust követő és szolgáló életünk útján.

Miután Jézus Krisztus minket megváltott és megengedi, hogy nevét segítségül hívjuk, nevében és erejével szolgáljunk, ezért a benne való hitünk önmagában már karizmatikus. A teremtéskor kapott lelki potenciálunkat, a hitet megelevenítette bennünk újjászülő kegyelme által, erejével szellemi hatalomba állított, így empirikus tény, hogy Krisztushoz tartozni megajándékozottság állapota és kapcsolata. A hívők gyülekezete pedig erők kosara, mert a feltámadt Krisztus erői dolgoznak benne, mivel az ő teste, testének egy része.

Ugyanakkor a keresztyén élet és szolgálat sokféleségének világában előfordul olyan helyzet, mint a mesebeli rablóké, akik keresték barlangjuk fosztoga-

tójának házáat, de amikor abba be akartak hatolni, az utca többi házáat is ugyanolyan jelet láttak, amiért is nem tudták, melyik az igazi célpont. Ehhez hasonlóan, a kísértő sok mást is lelkiállító ravaszága miatt el lehet tévedni a lelki jelenségek világában. Azonban ha jól ismerjük a Bibliát, akkor világosságban járunk, és biztos üzeneteket hirdethetünk.

Van néhány kiemelkedően fontos bibliai téma, melynek megismerése segít bennünket a karizmatikus jelenségek tisztánlátásában, és már nem leszünk a szélsőséges karizmatikusság által eltévelyíthetők.

1. A lelki dolgok mai hamisításának felismerése
2. A szélsőséges karizmatikus alkalmakon látható pogány vallási mozzanatok
3. A Szentlélekkel betöltődés biztos ismerete az Újszövetség alapján
4. A lelkek megvizsgálásának biblikus gyakorlata
5. A karizmatikusság és odaszentesítés összehasonlítása és különbségei

A lelki dolgok hamisítása

A lelki dolgok hamisításának csúcskorszakában vagyunk. Minden korábbi idők jelenségeinél nagyobb intenzitást figyelhetünk meg napjainkban, mert a végső időkben vagyunk. A modern kommunikációs lehetőségek révén pedig ezek sokkal több embert, gyülekezetet érintenek ma, mint ahogy ez korábban volt.

„A Biblia a hamis lelki jelenségekre és azokkal szemben sok figyelmeztető, erősítő igét tartalmaz.”

Az Istent elutasító világ csúcsteljesítménye nem az űrkutatásban, génkutatásban, a jó vakcinák gyors megtalálásában van, hanem a lelki dolgok utánzásában, hamisításában.

Ezekről Jézus és az apostolok részletesen figyelmeztettek minket is, akik a Krisztus-hit utolsó generációként élünk a földön.

A Biblia a hamis lelki jelenségekre és azokkal szemben sok figyelmeztető, erősítő igét tartalmaz. Nézzük a legfontosabbakat!

1. Jézus, Pál, Péter, János, Júdás jelzései a megfelelő újszövetségi igehelyeken. Jézus vonatkozó kijelentéseit jelentőségüknek megfelelően az evangéliumok többször is leírták. Ezekből vannak, amelyekre az apostolok is visszautalnak, de mellette új kijelentéseket is kaptak a Szentlélek által.
2. Karizmatikus viselkedések participiumos igei szerkezetei – vagyis az igei híradásban akkori szereplők jellemzőjeként vagy Isten hozzájuk viszonyulásaként leírt jelzések. A Mk 16,17, amely által megérthető, hogy az apostolok evangéliumi szolgálatát kísérő isteni jelek és csodák a hívők első generációjához társított isteni eseményso-rozat volt. Ahogyan az exodus generációjához is isteni csodák, tettek sorozata társult, vagy hat-hét évszázaddal később a hitébresztő Illés és Elizeus szolgálatához is. Ez azonban nem azt jelenti, hogy Isten a további generációkhoz más-ként viszonyul, hanem más relációban viszonyul hozzánk és jár előttünk. Ez a tanulmányosorozat későbbi gondolatai által világosan érthető lesz.
3. Az apostolok tanították a gyülekezeteket Isten rájuk vonatkozó akaratának megismerésére, de ezekben nincs mai értelemben karizmatikus fo-galomra, szolgálatra utalás. Ef 3,14–19, Kol 2,6–15. Míg Jézus a tanítványok kiküldésekor ilyen feladatra is felszólított: betegeket gyógyítsatok, tisztátalan lelkeket űzzetek. Mt 10,1. Lk 9,1–2. 10,9,17,19. Logikus lett volna például a Mt 10,1–10-et a kolosséiaknak újra leírni, mint ami rájuk változatlanul érvényes isteni akarat, de Pál ehelyett Isten speciálisan rájuk vonatkozó akkori és ottani akaratának megismerésére szólítja fel őket (Ef 3,14–19; Kol 2,6–15).
4. A krízisben, belső megingásban, hanyatlásban lévő újszövetségi gyülekezetek: korinthusi, galáciai, kolosséi, efezusi, a Jelenések hét gyüleke-zetéből legalább hatról van szó, akiknek a meg-újulásához nincs újra Lélek-érkezés, betöltődés, ördögűzés stb., hanem születtek Szentlélek által inspirált, nekik szóló levelek, amelyek segítsé-gével kellett helyreállniuk. Mint például aho-gyan Illés krízisében sem volt a helyreállásáért teofánia, törvényismétlés, pedig a régi teofánia helyszínére menekült, hanem Isten hozzá szóló, munkát adó és munkaterápiás szavaiból és a vál-tozatlanul érvényes régi törvényből kellett újra megerősödni, szolgálnia.
5. Apostoli tanítói jelzés a pogány, a zsidó és keresz-tény szélsőséges lelkeséggel szemben: az értelem meggyőződésének gazdagságára jussanak el, Kol 2,2–3, és ne a jeleket, csodákat preferáló szélső-karizmatikus kegyességbe.
6. A 2Móz 30,32–38 és az 1Jn 2,20.27 értelmezői összehasonlítása, amely szerint a hamis kenet – ezért hamis papi szolgálat –, valamint a hamis pünkösd – így szentlelkesnek látszó szolgálat – közötti disztingváció – 1Jn 4,1 alapján – termé-szetes keresztényi tájékozódási művelet legyen. Mert ez felel meg a végidőkben a keresztény lelki, szolgálati, gyülekezetvezetési, tanítói biblikus navigáció követelményeinek. Márpedig a kenet, ma a Szentlélek hamisítói Isten előtt halálos íté-let alatt állnak, és ne tévesszen meg senkit sem, ha mondjuk egyházelismeretési folyamatban állnak itt-ott. Az igazi kenet megismerhető, de erről részletesebben majd a lelkek megvizsgálása témakörében szölok.

A Biblia a hamisságoknak is dokumentációja, teljes történelmi spektrumban

Igehelyek nélkül sorolom a legfontosabbakat. Hamis: ember, nép, krisztus, próféták, apostolok, tanítók, atyafiak, bírók, cselekvés, tanúk, esküvés, lélek, betöltődés, ígéret, mértékek stb.

A hamisságok jellemzői és hatásai: igaznak akarnak látszani – az igaz helyére akarnak lépni. Kárt okoznak az isteni, emberi értékeknek, rendnek minden viszonylatában. – Összességében: az ördög jelenlété-nek mutatója, őt szolgálja, és Isten népét zűrzavarba,

„Aki hisz a Biblia Istenének, az tudományosabban gondolkodik, mint aki hit nélkül tartja magát tudományosnak.”

homályba vezeti.

Hamislélek-érkezések a Bibliában

- ◆ 1Sám 19,20: megszegyenítő, fetrengtető lélek megszállta Saul.
- ◆ 1Kir 22,19: hazug lélek Áháb prófétáiban.
- ◆ Ézs 29,9–14: antipünkösd, a nem értés lelke érkezik a népre.
- ◆ Mt 24,4–5: hamis próféták, hamis krisztusok bejelentése a végső idők első jeleként.
- ◆ Lk 9,55: pusztítás lelke, még tanítványokban is megszólalt – nem tudjátok, milyen lélek van bennetek.
- ◆ Lk 21,8: hamis krisztusok megjelenése.
- ◆ Jn 13,2: Júdásba belement a sátán, megszállta lényét, leuralta gondolkodását és cselekvését.
- ◆ ApCsel 5,3: Anániás és Szafira lelkét elfoglalta az ördög, és ezért hazudtak a gyülekezetben.
- ◆ 2Kor 11,4: más lelket fogadtak be a korinthusiak, de a gyülekezet alakulásakor nem volt lelki jelenségeként, és a nyelveken szólás jelensége sem.
- ◆ 2Thessz 2,1–12: antikrisztus eljövételének és tevékenységének leírása.
- ◆ 1Tim 4,1–3: megtévesztő, hittől szakító, családi élettől szakító gonosz lelkek megjelenése.
- ◆ 2Pt 2: tévelygésbe, fertelmességekbe vezető lelkek munkája.
- ◆ 1Jn 2,18–19: hamis krisztusok megjelenése – már akkor.
- ◆ 1Jn 3,20–29: tanítani akaró hamis lelkekkel szembeni szilárdságra intés.
- ◆ 1Jn 4,1–3: hamis prófétai lelkek, tanítások, megvizsgálásuk és felismerésük.
- ◆ Júd 3–19: óvás a Krisztust tagadó, romlásba vezető lelkektől.
- ◆ Jel 13,13: az égből tüzet hozó – pünkösödöt utánzó – fenevadi lélek munkálkodása.
- ◆ Jel 16,14; 17,13: ördögi lelkek feljövetele a pokolból, akik a föld királyaihoz mennek, hatalmukat felkínálják azoknak, és az általuk vezetett világot konfliktusba vezetik, szervezik a Bárány Jézus Krisztussal szemben.
- ◆ Jel 19,19–21: hamis próféta és a fenevad, akik földi tevékenységük megítéléséért tüzes tóba vettetnek.
- ◆ Jel 20,7–10: az ördög ezer év után újra elhitei a föld népét, de végleg örök tűzre ítéltetik, oda,

ahol már a korábbi inkarnációi: a fenevad és a hamis próféta vettetett.

Néhány magyar nyelvű kiadvány is ír ilyen jelenségekről.

- ◆ Germanus Gyula: *Kelet fényei felé* (Budapest: Palatinus, 2003).
- ◆ Gyógyító görög papok, jósok irodalma.
- ◆ Benedek István: *A tudás útja* (Budapest: Magyar Könyvklub, 2001), gyógyításról írt fejezetei.
- ◆ Paramedicinális alkalmakról szóló híradások, írások, kép- és hangfelvételek.
- ◆ Fülöp szigeti gyógyítókról látható filmek és írások.
- ◆ Mircea Eliade: *Vallási hiedelmek és eszmék története* (Budapest: Osiris, 2006).

Nyilván külföldi irodalom is bőven található erre vonatkozóan.

Az alábbi két idézet, jól megfogalmazza a lelki jelenségek világában szükséges és józan biblikus gondolkodást:

„Egy nép nagyságát aszerint ítéljétek meg, hogy mennyire közömbösen fogadja nagy emberek megjelenését.” (R. W. Emerson)

„Leborulni Isten színe előtt – magunkat másokkal össze nem mérni – saját akaratunkat hátunk mögé vetni – ezek a lélek szerszámai.” (Poimén atya)

Pogány vallási mozzanatok a szélsőséges karizmatikus alkalmakon

„SZENT BIBLIA azaz ISTENNEK Ó ÉS ÚJ TESTAMENTUMÁBAN foglaltatott SZENT ÍRÁS” – írja a Károli-fordítású kiadás legelső oldala. Isten önmagát jelentő szándékából jött létre, íróit Isten szólította meg, nem maguktól írták, hanem isteni elhívás és inspiráció alapján. Aki hittel olvassa a Bibliát, még ha szigetlakó bennszülött legyen is, vagy szibériai favágó, pontosabb tudása van a világ keletkezéséről és jövőjéről, mint az ateista Nobel-díjas tudósoknak. A Bibliában leírt próféciák szerint haladt eddig a világtörténelem, és fog a jövőben is. Ezért aki hisz a Biblia Istenének, az tudományosabban gondolkodik, mint aki hit nélkül tartja magát tudományosnak.

Sok bibliai történetben találunk pogány istentiszteleti mozzanatokról szóló leírásokat is.

Ezek az igehelyek módot adnak némely kereszténynek látszó közösség istentiszteleti és azon belül sze-

„(...) erénynek és nem veszteségnek mondja, hogy nem tartozott az ilyen nevetgélők közé.”

mélyi, szolgálati, viselkedési mozzanatainak biblikus megvizsgálására.

1. Istentisztelet alatti szórakoztatás, szórakozás mozzanata

Az ószövetségi igéket a Septuaginta szerint idézem.

2Móz 32,6 *καὶ ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν*. Paidzein = nevet, gúnyol, tréfálkózik, táncol, évelődik. A Haftárak megjegyzi, hogy ez a mulatozás tánccal és dalolással egybekötve szokás volt a pogány népek szertartásaiban. Mózes és Józsué még a hegyről lefelé jövet meghallották ennek hangját, lent pedig látták a τοὺς χορούς, a táncot. Isten ezt úgy értékelte, hogy kiléptek az istentisztelet, istenfélelem lelki, erkölcsi, illendőségi rendjéből. Ez nem a hit magas szintű működése volt, hanem az elhívó, szabadító Istentükre és Mózesre való hittel várásból és viselkedésből való visszarendeződés a pogány valóság felé.

2Sám 6,16 *βασιλέα Δαυὶδ ὀρχούμενον καὶ ἀνακρουόμενον ἐνώπιον κυρίου* = Dávid ugrálva táncolt és muzsikált – a frigyláda előtt. Szituációs bibliaértelmezésem szerint ez nem a kegyességébe belopakodott testies jókedv következménye volt, hanem a mai pantomimhoz hasonlóan az Úr hősi tetteit, szabadításait táncolva bemutatta, ehhez alkalmazott muzsikával, ami szakrális megerősítője volt az imitáltaknak, vagyis koreografálta. Ehhez hasonlók pogány vallási ünnepeken is voltak az isteneket bemutató ünnepeiken. Dávid tánca és muzsikája azonban döntő különbséggel bírt, mert ő ekkor a valóságos Isten tetteit mutatta be, míg am azok csak egy képzeletbeli istenség vélt tetteit. Dávid, mint az Isten választottja, tetteinek személyes tanújaként „táncol”, koreografál, ennél fogva a személyes sorsában, Isten tetteiből a legtöbbet ismerő, tapasztalt előadóként cselekszik e bizonytalan megítélésű műfajban. Ő ekkor mint bizonyágtevő Istenről a legautentikusabb személyként, előadóként értékelendő, és nem úgy, mint aki egy karizmatikus istentiszteleti tánc lehetőségének kezdeményezője, őstípusa.

Felesége, Míkal előtt azonban e tánc is a „férjkép”, a „királykép” összetörését okozta, ami házassági bajok forrása lett közöttük. Sőt, már az első frigyládaszállítás előtti táncolásuk is gyászba torkollott. Lásd 1Krón 13.

1Kir 18,26–29 *διέτρεχον ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησαν*. = sántikáltak, ugrándoztak az oltár körül. A

Haftárak ezt is táncnak értelmezi. Majd ezeket követően *μαχαίραις καὶ σειρομάσταις ἕως ἐκχύσεως αἵματος ἐπ’ αὐτούς* = kardokkal és törökkel vagdosták magukat. Ami után *καὶ ἐπροφήτεον* = prófétáltak, révületben kijelentéseket mondtak. Ám az ilyen módokon fokozott fergetegesség és a sokkoló közösségi atmoszféra sem tudta istenüket életjelre kényszeríteni. Vagyis ez mutatja, hogy lehet az istentisztelet magas fokon entuziasztikus és mozgalmas az igazi Isten jelenléte nélkül is. Ez történhet a vezetők ez irányú lelkeségével, verbális munkájával, zenei és pszichés vezetési többletet előidéző munkájával! Létezik ilyen – olykor a művelőinek direkt szándéka nélkül is.

Jer 15,17 *οὐκ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων* = nem ültem a nevetgélők gyülekezetében, nevetéssel vakolt arcúak között. Egy mai példát említek, Egy fiatal ember a következőket mondta az aradi evangelizációnk után: megtért egy lelkes karizmatikus gyülekezetben, amit azonban néhány év múlva imacsoportjával együtt elhagyott. Elmondta, hogy istentiszteleteik mindig azal kezdődtek, hogy a szolgálattelők előbb a hallgatók arcára csalták zenével és mondataikkal – így mondta – „a szokásos karizmatikus vigyort”. Imatársaival egy beszélgetésben kérték a gyülekezetük vezetőit, hogy többet beszéljenek Krisztusról, és legyen kevesebb az említett működésből. Azt a választ kapták a vezetőktől: „Minket a Szentlélek vezet, ezért tudjuk, hogy kell a gyülekezetet vezetni, és ez a kritika lázadás a Lélek munkája ellen.” Ezek e fiatalok ekkor azt mondták: „Mi imádkozunk, hogy megértsétek, hogy mi mire vágyunk, és ha nem lesz változás az istentiszteletekben, el fogunk menni.” Fél év múlva mind a 12-en elhagyták azt a gyülekezetet. Ez a valós történet mutatja azt, amitől Jeremiás is tartózkodott. Ő népe és vezetői bűne miatt az ébresztő, bűnbánatra hívó igéket hirdette, amiért sokszor megvetett is volt, de mégis erénynek és nem veszteségnek mondja, hogy nem tartozott az ilyen nevetgélők közé.

Mind a négy bibliai eset, amelyben még ha a dávidi kétszeri táncolást nem is tartjuk pogány szellemiségűnek, magában hordozta a konfliktus csíráját, ami ki is kelt. A derűs, humoros, nevetgélő, az úgynevezett „Szentlélek derűjében” végbemenő istentiszteletek egyáltalán nem biztos, hogy valóban Isten derűjét tartalmazzák, hanem nagyon is lehetséges, hogy démoni csalás következtében csupán csak a derű imitációját és

„Ilyen lelki figyelő helyzetben nem vezethető önkívületbe, ekstázisba az ember, a gyülekezet.”

leendő konfliktusok csíráját!

Ugyanakkor Zsolt 126,2 – Septuaginta Zsolt 125,2: *τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν* = betölttetet a mi szánk nevetéssel – esete az isteni szabadításból eredő, nem liturgikusan szerkesztett, meglepően hozzánk jövő örömről tudat bennünket. Ennek következménye nem konfliktus embernek emberrel és Istennel, hanem hitben erősödés, és a pogány környezet istenismerethez, a hozzá vezető út felismeréséhez jutása.

Az újszövetségi igéket a B. F. Westcott és F. J. A. Hort által kiadott Görög Újszövetségből idézem.

2. Hallgatók elvarázsolása

ApCsel 8,9–13: *Σίμων προυπήρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστάνων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρίας, λέγων εἶναι τινα ἐαυτὸν μέγαν* = Simon mágiát űzve elámította Szamária lakóit, mert démoni, de a szellemi síkon tudatlanok által isteninek tulajdonított erővel praktizált. Hallgatóin bekövetkezett az *existanón* – az ekstázis, elámítás, önmagukon kívülre vezetéssel befolyásolt tudati állapot. Ez itt nem az evangélium démoni megszállottjához hasonló, földet túró önkívület, hanem az emberi értelmet túlhaladó jelenségeket értelmi homályban, szellemi hátterébe nem látva, valóságnak elfogadó működés. Ebben az értelmi helyzetben és népi megítélésükben úgy látják, hogy *Οὗτός ἴ ἐστιν ἡ Δύναμις τοῦ θεοῦ ἢ καλουμένη Μεγάλη, ὅ* (és tettei) az Isten Hatalmasnak nevezett ereje. Mindaddig így volt ez, amíg Fülöp oda nem érkezett, mert akkor derült ki az igazi Isten ereje, emberre irányuló jóságos kegyelme. Vagyis kitűnt, hogy Isten ereje nem magunkon kívülre, lelki, értelmi homállyal társuló ámulatba vezet, hanem megtérésbe, nagy örömbé, krisztusi világosságba.

Az ekstázis állapota az is, ami – az előző sorokban már említve – Karmelen a Baal-papokkal történt (1Kir 18). Ekstázisban próféciákat, deklarációkat, kinyilatkoztatásokat adtak, majd sikertelenségükben öncsonkításokhoz folyamodnak istenük és a nép pszichés és értelmi elámítása, sokkolása érdekében. Ám ők, szemben Simonnak, nem tudták önkívületbe, révületbe vezetni hallgatóikat! Miért? Mert a Karmelen Isten és Illés vezette az alkalmat, nem a pogány papok. Másrészt mert a nép egy hitéleti igazság, az igaz Isten léte és hatalma vizsgálatának szituációjában figyel, lelkében, értelmében ébren van a nép. Ez a helyzet a lelkek kollektív megvizsgálásának ószövetségi esete volt. Ilyen lelki figyelő helyzetben nem vezethető önkívületbe, ekstázisba az ember, a gyülekezet. Márpedig a szélsőséges karizmatikus alkalmon gyakori az ilyen felszólítás: „Most ne gondolj semmire – engedd el magad – legyetek nyitottak”, ami egyenes út arra, hogy elámítsák, varázsolják a hallgatót.

3. Magológia – a mágikus istennévhasználat

ApCsel 19,13-ban Szkéva fiai vetemednek ilyen istennévhasználatra, de nem mint keresztények.

A Karmel-hegyen a Baal-papok részéről egész nap csak így hangzott el istenük neve, míg Illés alázattal és hittel ejti ki Isten nevét. Ez a jelenség az istennévhasználatának pogány hagyományát jelzi. 3. parancs: Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd! Karizmatikus istentiszteleteken pedig igen gyakori Jézus nevének ilyen értelmű használata. Egy ilyen alkalmon meghívott voltam igeszólásra, és ott a dübörgő zenei körítésben szinte ordítva mondták többen is: „Jézus nevében kiűzünk minden ördögöt!” Ám a fülsiketítő ördögi zene mégsem halkult el, és az imaházuk előtt álldogáló tagjaik sem dobták el cigarettáikat! Gyakori a Jézus nevében gyógyítani akaróknál is és a betöltődésérőltetőknel is Jézus nevének ilyen módon való hangoztatása.

4. Vitetések jelensége

1Kor 12,2: *εἶδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι* = néma bálványoktól vitetvén vitettetek. *Απαγο* – valamivel vezetni, sodorni, odacsapódni. Mt 7,13-ban jelenni az elítéltek elvezetését, Mt 27,31-ben pedig kárhozatba vitelt. Sodró dolgok, szokások, gyakorlatok általi magával ragadást, vitetést jelent, de olyan akusztikus

„Miközben a szellemi erőt keresi, körülötte forgolódik vagy közelségét véli élvezni az illető, eközben rabjává válik e lelkeségnek, erőnek.”

és verbális mozzanatokot is, amelyek alkalmazása következtében az értelem beszűkítése történik. Az ázsiai vallásokban a mantreya, vagyis a tudat állítólagos megnyílását szolgáló mondatok, varázsszavak ismétlése – amelyek pedig éppen a beszűkítést hozzák. Evangéliumi kisegyházaknál elsősorban a zenére építve fordulnak elő ilyesmik: Izrael első királyát, Sault, a szinkretista zenész fiatalok fogták be ilyen vitetésbe, lásd 1Sám 10,9–13, de Sámuel környezetében is voltak ilyen Sault megszegényítő erőhatások, 19,20–24. E két ószövetségi eset megérdemelne egy részletesebb megvizsgálást is. A tarsuszi Sault megtérése előtt nem az eksztatikus, hanem a farizeizmusban plusz a rajongó rabbinizmusban ható vitetés tartotta fogva. Vitetést alakítanak ki a vallásos rendszerelméletek, az újkori gnosztikus tanok is, a mindig valami új kegyességi módszer keresése vagy a közösségtalálás vágya is.

5. Haszontalan tettek jelensége

ApCsel 19,19: *ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων σὺνεργηκάντες* = sokan, akik varázslást gyakoroltak... *Peri erga* = varázslás – haszontalan kegyességi tettek. Három helyen fordul elő: a 2Thessz 3,11-ban haszontalan dolgok művelése, 1Tim 5,13-ban pedig házról házra járogatást jelent. Miközben a szellemi erőt keresi, körülötte forgolódik vagy közelségét véli élvezni az illető, eközben rabjává válik e lelkeségnek, erőnek, ami közösségi és kegyességi letelepedni képtelenséget alakít ki a személyiségében. Az ilyenek általában minden közösséget tudnak véleményezni, de sehova nem épülnek be tartósan, nem lehet rájuk számítani, nem válnak oszlopos taggá. Náluk az emberi lélek testvéri, megérkezési, közösségi otthonra találási vágya soha nem teljesül be.

6. Ihletettség érzetének támasztása

1Kor 14,23: *Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε* = Ha tehát összejön az egész gyülekezet, és mindnyájan nyelveken szólnak, és közben bemennek oda az avatatlanok vagy a hitetlenek, nem azt fogják-e mondani, hogy őrjöngtök? Mainomai – ihletettségben nyilatkozni, őrjöngeni, zajongni, őrjöngő módon lelkesülni, beszélni, háborogni. A Jn 10,20 szerint feltehető, hogy Jézust ilyenek gondolták testvérei, de Jézus nem volt ilyen. Ő a világtörténelem legjózanabb

és legszentebb tanításait mondta, tetteit cselekedte – isteni kegyelme erejével. Az ApCsel 26,24-ben Feszusz ilyenek minősíti Pált a beszédét meghallgatva. Karmelen a Baal-papokkal kapcsolatos. Pogány vallásokban, a Mithrasz- és Dionüszosz-kultuszban gyakori jelenség volt, amelyben a borfogyasztás jelentős szereppel bírt.

Itt az Ef 5,18 értelme is feltűnik előttünk, hiszen a Dionüszosz-kultusz orgiáiban a bortól való megrészegedés gyakori volt. Az efézusiakat óvta ettől Pál. Ezek az úgynevezett ihletettségek hozzák az ilyen istentiszteletekbe az *ἀκαταστασία* – akatasztázis állapotát, vagyis a verbális és lelki zűrzavart. Lásd Jak 3,16; 2Kor 12,20; Lk 21,9; Jak 1,8; 3,8.

7. Igézetek jelensége

Gal 3,1 versében említi Pál e jelenséget. *τίς ὑμᾶς ἐβάσκαθεν* = kicsoda babonázott, igézett meg titeket. Rokon jelenség a vitetéssel, annak tartalmával. Baskainó – lelki, értelmi befogás valamilyen emberi eredetű, rendszerbe szedett, logikusnak látszó gondolatkörbe. Ilyen volt a gnoszticizmus, a görög filozófiai rendszerek, de a mai világi társadalomfilozófiák, elméletek is. Pál az igehirdetéseiben ezekhez még csak a formai hasonlóságot sem engedte meg magának – nyilván a benne lakó Szentlélek vezetése volt ez (1Kor 2,1–5).

8. Engedetlenség jelensége

Ef 2,2: *περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας.*

Apeitheia, sohasem azonnal és magában mutatkozik meg, hanem az Isten, istenfélelem rendje, lelkülete el- lenében, a sötétség világerőinek vezetésében! Ez biztos

„Többek között ide kell a szentek bölcsessége és a lelkek megvizsgálása.”

jele az ördög jelenlétének. Pál írja, hogy életre keltettek engedelmesek, amivel szemben ott van az engedlenség szelleme. Istennel szemben a zsidók, Róm 11,30. Szélsőséges karizmatikus közösséghez úgy tartozik e jelenség, hogy hallgatói más lelki közösségben gyakran ezt a szellemet árasztják személyiségükben, megnyilatkozásaikban. Vagyis az ilyen közösségekbe eljárók otthon a saját közösségükben gyakran ellenségesek, használhatatlanok, elkülönülő, szakadár hajlammal viselkednek, 2Tim 3,2.

9. Tudatmodulálás zenei úton

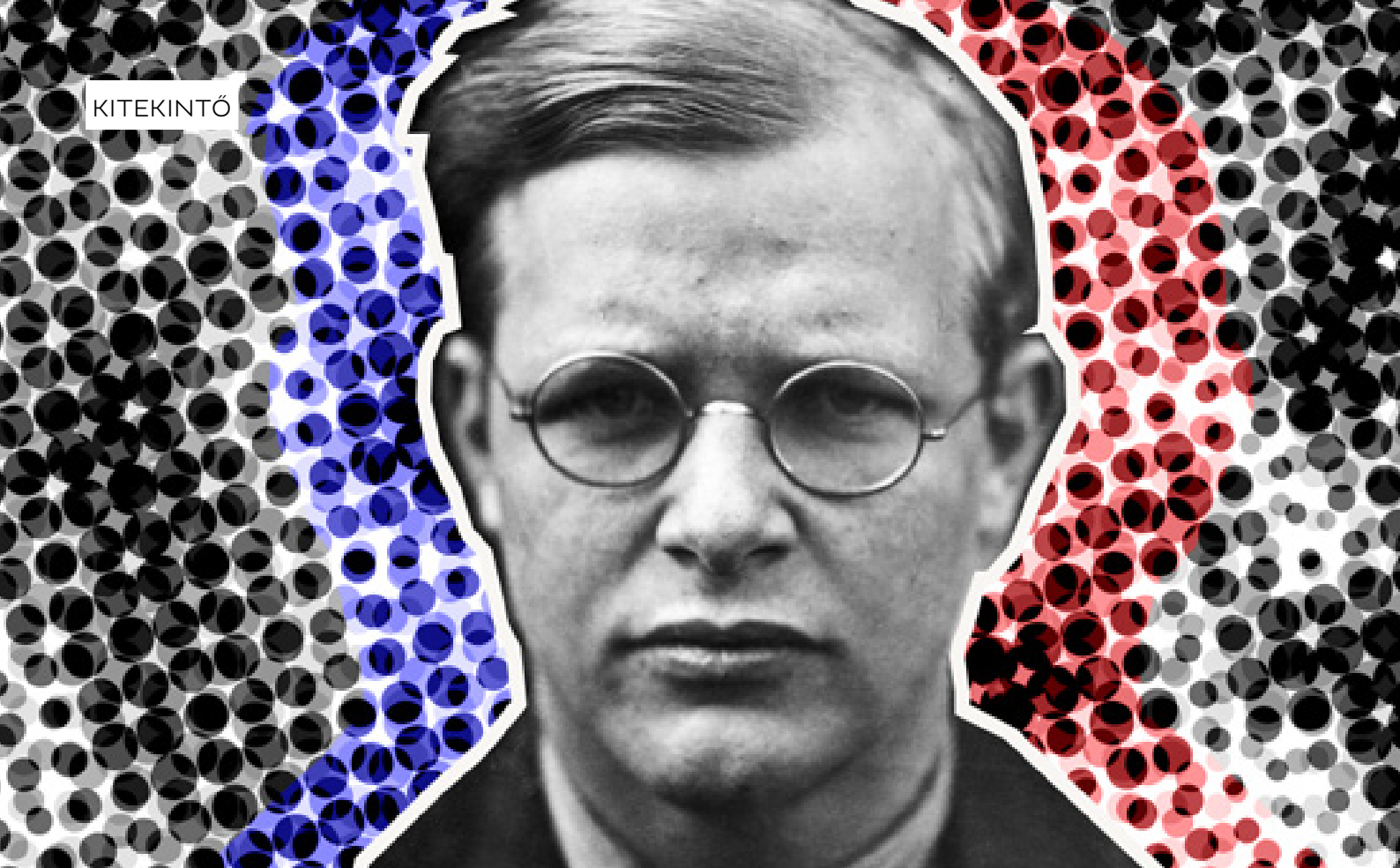
Dán 3 óta ismert jelenség. „Amint meghalljátok a kürt, a cítera, a síp, a hárfa, lant, duda és mindenféle hangszer hangját, boruljatok le és hódoljatok az aranyoszor előtt!” Mert a zene fellazító, vallásos és erkölcsi karaktert fellazító, tompító, gyermekteggé tévő hatását már az ókoriak is ismerték. Kisegyházak gyakorlatában a döntésre hívásnál fordul elő e jelenség, holott a csend inkább szolgálná a felelős, tudatos döntést. Sok helyen alkalmazzák dicsőítésbe belerejtve, a közönség felállítgatásával és egyéb hangulati és cselekvési direktívával. Egyik nagy gyülekezet imaórája a helyi kortárs zenei együttes zenei blokkja közötti igei gondolatokkal valósult meg. Amikor a zenészek érezhetően jól kimuzsikálták magukat, akkor bejelentették, hogy „Itt van Isten”. A zenészek a szószék körül állva muzsikáltak, majd következett a hálaadónapi igehirdetés és az úrvacsora. Örvendeztem afelett, hogy miként tud haladni a korrall ez a gyülekezet, de mire vége lett a délelőtti alkalomnak, kicsit meg is szomorodtam. Azért, mert előttem világosan kiábrázolódtam, hogy a zenészek itt már fölötté állnak az úrvacsorát kihordó diakónusoknak, ugyanis azok már nem az úrasztala és a pásztor mellett állva, hanem három lépcsővel lejjebb állva vehették a jegyeket a pásztorától. Szubjektívnek és apróságnak tűnik ez a dolog, de van rejtett üzenete, amit érdemes átgondolni.

10. Hamis betöltődés jelensége

2Kor 11,4: Az eseményváró gyülekezet és karizmatikus istentiszteleten a betöltődés elvárt és kívánt mozzanat. Ez az ige azonban figyelmeztet a hamis betöltődés veszélyére. *εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρῦσσει ὄν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνέχεσθε.* Más Jézust hirdet, nem, akit mi hirdettünk, vagy más lelket fogadtok be, nem, akit kaptatok, vagy más evangéliumot, nem, amelyet elfogadtatok. Heteron = más, másik jelzi a lelki/szellemi hamisítványt, amelyekre Pál a Gal 1,9-ben azt mondja: *ἀνάθεμα ἔστω* = átkozott legyen! Úgy szólnak, mint a Bárány, mint az apostolok, mint a lelkiek, de mégis mások. Többek között ide kell a szentek bölcsessége és a lelkek megvizsgálása. A végidő nagy csalói, megtévesztői ezek a hívők eltérítésére.

Bizonyára találhatunk még a Bibliában máshol is leír pogány vallási mozzanatokot, de ennyiből is látható, hogy az ilyen mozzanatokot tartalmazó karizmatikusság megvizsgálása bibliai kötelemünk.

A cikk második, befejező részét a következő számunkban adjuk közre.

Pröhle Gergely

MIT ADJUNK MEG A CSÁSZÁRNAK, ÉS MIT NE?

Dietrich Bonhoeffer Krisztus-hűsége

A zsarnoklásra is kész teológus az Isten nélkül cselekvő, szuverén állam és egyén modern eszméjét vonta kétségbe. Mártíriumára nemegyszer hivatkoznak öngazolásképpen.

A II. világháború vége előtt alig egy hónappal kivégzett Dietrich Bonhoeffer német teológus élete és munkássága napjainkig hatással van a keresztény teológiai gondolkodásra éppúgy, mint a legkülönbözőbb politikai mozgalmak önmeghatározására.

A krisztológiát, vagyis Krisztus személyét gondolkodásának középpontjába állító evangélikus lelkész életműve töredékességében is lenyűgöző. Sokoldalúsága, újra és újra felfedezett aktualitása hajlamosá teszi az utókort, hogy egy-

fajta kultuszt teremtsen a mártír köré. Ez persze gyakran jár azzal a veszéllyel, hogy amikor valaki a vértanú teológusra hivatkozik, csupán saját álláspontját akarja hitelesíteni.

A róla szóló számos monográfia, írásainak különböző szempontok alapján összeállított kiadásai az érdeklődők számára minden lehetőséget megadnak az életműben való elmélyedésre. S bár pályája fordulatai önmagukban is számos tanulsággal szolgálnak, teológiájának mélysége, tevékenységének,

tetteinek mindig a Krisztus-hit fényében való alakítása, az ennek jegyében megvalósuló önreflexió arra kell készítsen mindenkit, hogy csakis a teológia felől közelítsen alakjához. Életútja és teológiai gondolkodása a mártíromságon innen és túl is szerves egységet alkot, ami egyúttal a német politika- és szellemtörténet XX. századi alakulásával is érdekes összefüggéseket mutat, néhány apró, de érdekes magyar vonatkozással.

Az 1906-ban Breslauban (ma Wrocław) született Dietrich Bon-

„Ebben az elfajzott modernitásban pedig újra és újra rá kell kérdezni Jézus jelenlétére, ami egyúttal az egyház mint Krisztus teste feladatának újrafogalmazását is maga után vonja.”

hoeffler hét testvérével együtt jómódú, nagypolgári környezetben nőtt fel. Édesapja, Karl, a kor egyik legjelentősebb pszichiátora, édesanyja, Paula von Hase, egy számos kiváló teológust és közéleti szereplőt adó arisztokrata család sarja. 1912-től immáron a rohamosan fejlődő metropolisz, Berlin Grunewald nevű elegáns villanegyedében cseperedve Dietrich olyan mikrokozmosz része lesz, amire a császári Németország végőrái idején a republikánus gondolkodás, a szellemi teljesítmény előítélet-mentes elismerése, a művészetekben való jártasság, a szeretetteljes családi környezet és a magától értetődő egzisztenciális biztonság volt jellemző. Bonhoefferéktől nem messze élt Dohnányi Ernő magyar zeneszerző és zongoraművész, aki 1905–1915 között a berlini zeneakadémián tanított, és akinek Hans fia gyerekkorától kezdve bejáratos volt hozzájuk. Később feleségül vette Dietrich húgát, Christinét, a német kémelhárítás munkatársaként pedig ő szervezte be teológus sógorát az ellenállási mozgalomba. Az ő Klaus fia vezető szociáldemokrata politikus, Christoph pedig világhírű karmester.

A huszonegy évesen már teológiai doktorátust szerző Bonhoeffer 1931 és 1933 között a berlini egyetemen tanított, ahol 1932 őszétől egy tanéven át a magyar teológushallgató, Lehel Ferenc is látogatta előadásait, de többször vendégeskedett is a fiatal egyetemi tanár családjának grunewaldi villájában. Lehel beszámolójából tudjuk, hogy milyen feszült figyelem és pezsgő viták jellemezték Bonhoeffer óráit, s hogy milyen odaadóan támogatta

hallgatói szellemi tájékozódását. A teológus számára kezdettől fogva világos volt, hogy 1933-ban Hitlerrel szélsőséges, új pogány szemlélet jutott hatalomra.

Ebben az elfajzott modernitásban pedig újra és újra rá kell kérdezni Jézus jelenlétére, ami egyúttal az egyház mint Krisztus teste feladatának újrafogalmazását is maga után vonja. A hatalommal lepaktáló egyházvezetéssel szemben 1934-ben létrejött a Hitvalló Egyház (Bekennende Kirche), ami a 30-as évek végéig fennmaradva lelki otthont tudott nyújtani mindazoknak, akik távol akarták tartani magukat a hivatalos egyházpolitikától.

Bonhoeffer kiterjedt külföldi kapcsolatokkal rendelkezett, hiszen londoni gyülekezeti szolgálata, amerikai és távol-keleti tanulmányútjai során kapcsolatba lépett nemcsak a keresztény közösségekkel, hanem – a szélesebb ökumenéjegyében – más vallási csoportokkal is. Szoros barátság fűzte a XX. század egyik legbefolyásosabb

amerikai közgondolkodójához, a teológus Reinhold Niebuhrhoz, aki már 1938-tól hirdette, hogy az USA nem kerülheti el a náci Németországgal való háborút. Amikor 1940-ben a Bonhoeffer által vezetett utolsó szemináriumot is betiltották, majd hivatalosan is eltiltották a szószéktől és a publikálástól, sógora közvetítésével kapcsolatba került a német elhárítással, az Abwehrrel, a Canaris admirális vezette ellenállás központjával.

Bonhoeffer feladata így elsősorban az volt, hogy ökumenikus nexusain keresztül előmozdítsa a kapcsolatfelvételt a szövetségeseikkel. A berlini Bonhoeffer-villában rendszeresen szervezett megbeszéléseket Hitler elleni lehetséges akciókról, és természetesen tisztában volt a zsarnokölés szándékával is. Az egyre brutálisabb diktatúrában sosem áldozatként élt, nem sodródott, hanem nagyon tudatosan vállalta a Krisztus-hűséget. A konspirációs tevékenység mellett teológiailag is folyamatosan reflektált a fejleményekre. A 40-es évek

„Bár teológiája nagyon is lutheránus, ökumenikus elkötelezettsége, és késői teológiájában a krisztusi megváltásnak az egész emberiségre kiterjedő felfogása által visszhangra messze a protestáns, sőt, a keresztény közösség keretein túl is talál.”

elején írott, töredékesen maradt Etikája foglalkozik a zsarnokölés lehetőségének keresztényi dilemmájával. Érdekes ezeket a megfontolásokat összevetni a Hitler-ellenes merényletet 1944. július 20-án végül – sikertelenül – megvalósító Claus Schenk Graf von Stauffenberg életére és szellemi fejlődésére vonatkozó legújabb kutatásokkal. Ő a költő Stefan Georgéhez kötődő fiatalok köréből hozta a kiválasztottságnak azt a tudatát, amely egy magasabb rendű német nemzeti elhivatottság jegyében indította a merénylet végrehajtására. Bonhoeffer megközelítése természetesen egészen más, eredményét tekintve azonban ugyanaz: Hitler megsemmisítése nem más, mint keresztényi, hazafias cselekedet.

Az 1943 tavaszára tervezett merénylet leleplezése után április 5-én Bonhoeffert sógorával együtt letartóztatták és a berlin-tegeli börtönbe zárták. Vádemelésre hosszú ideig nem került sor, mivel az összeesküvés magas rangú, még szabad lábón lévő tagjai meg tudták állítani a folyamatot. A hosszú fogvatartás így – sajátos módon – a teológiai inspiráció forrásává válhatott, aminek eredménye az a sok levél, amit családjának, menyaszszonyának és barátjának, Eberhard Bethgének írt.

Bonhoeffer e nyomorúságos helyzetben azt kérdezi: Hová tűnt Jézus ebből a világból? A válasz talán úgy foglalható össze röviden, hogy Krisztus nemcsak testén, az egyházon keresztül van jelen, hanem mindenütt és mindenben köztünk van, mint ahogy Jézus nagyon is valós, földi tetteit követően a halálával az egész emberiség

megváltását hozta el. Ha az egyház ellehetetlenül, akkor is mindenütt ott van, a szentség bárhol, bármilyen e világi tettekben, körülményben megnyilvánulhat. Bonhoeffer a hit összefüggésén túlmutatva a tudományos fejlődéstől, a modernitástól „nagykorúvá vált világról” beszél. És ebben az ő kifejezésével „vallástalan kereszténység” nem a kegyességben, hanem a hétköznapi tettekben mutatkozik meg, nem a rejtőzködő egyház, hanem a felebaráti szeretet, a másokért áldozatot vállaló ember hordozza a krisztusi üzenetet.

A Stauffenberg-féle merényletkísérlet után Dietrich Bonhoeffert Hans von Dohnanyival együtt 1945. április 9-én Hitler személyes parancsára kivégezték.

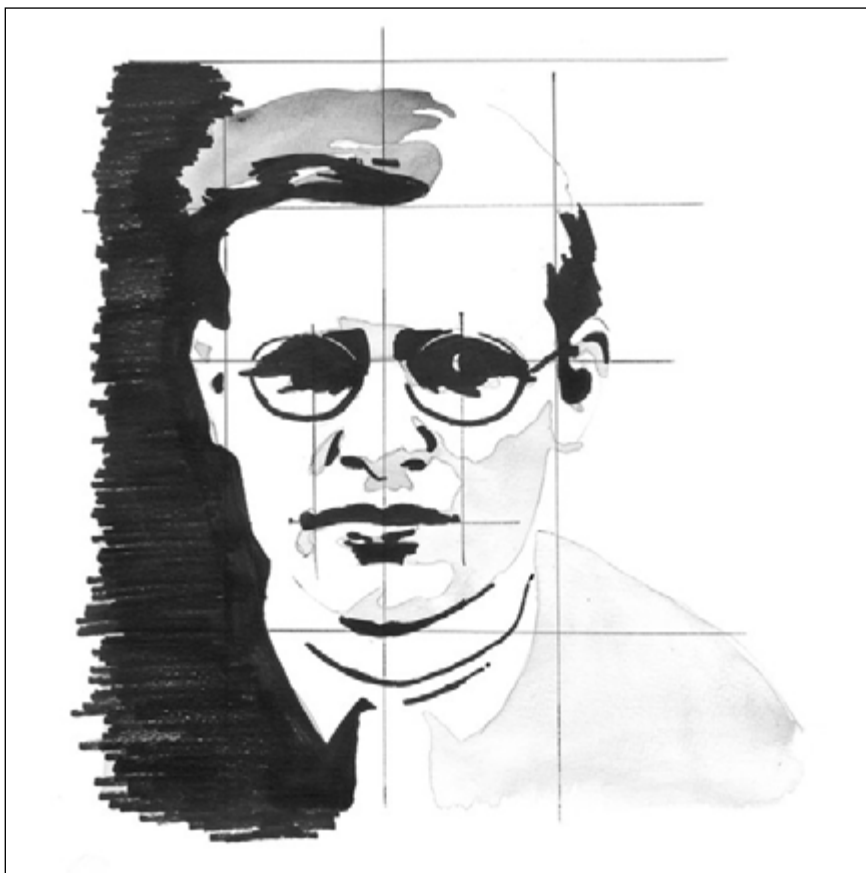
Titkos megbízatással Bonhoeffer 1941-ben többször járt Svájcban, és az Egyházak Világtanácsának főtitkára, Willem Visser't Hooft (1900–1985) által ismer-te meg William Paton (1886–1943) *Az egyház és az új rend* (1941) című könyvét, melyben az angol presbiteriánus misszionárius és egyházszervező részletesen leírja a vezető angolszász egyházi tisztségviselők álláspontját a hitleri Németország legyőzését követő európai berendezkedésről. Bonhoeffer recenzióban reagált a tervezetre abban a reményben, hogy a szövetségesek ezáltal elfogadják: Németország sorsának jövő alakításába be kell vonni a Hitler-ellenes erőket. Brit oldalról érdemi válasz sosem érkezett erre a kezdeményezésre, a könyvismertetésből azonban tudjuk, hogy mit gondolt Bonhoeffer és köre a demokratikus Németország felépítéséről. Örömmel

nyugtázza, hogy a szövetségesek nem tervezik az I. világháborút követően gyakorolt teljes gazdasági megsemmisítést, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy – ha az ország teljes megszállása nem kerülhető el – a nemzeti szuverenitás teljes megvonása is csak az or-das eszmék újjászületésének lenne melegágya. Ha a háború utáni első szövetségi kancellár – a kereszténydemokrata Konrad Adenauer – megválasztásához vezető alkotmányozási folyamatot tekintjük, megállapítható, hogy az a Bonhoeffer által leírtakkal egybecseng.

Bonhoeffer személyes sorsa, a Hitler-ellenes eszméi miatt a halált is vállaló ember heroizmusa jóval előbb tette a nevét ismertté, mint hogy teológiai tanulmányait, különösen leveleit és verseit bárki megismerhette volna. Csak az ötvenes évek elejétől kezdve jelentek meg a börtönben írt művei, s ez irányította a szélesebb érdeklődést a korábban megjelent teológiai, filozófiai munkáira is. Emlékezete világszerte elevenen él; tevékenysége, munkássága számos tanácskozás és kutatás tárgyát képezte és képezi a mai napig. S bár teológiája nagyon is lutheránus, ökumenikus elkötelezettsége, és késői teológiájában a krisztusi megváltásnak az egész emberiségre kiterjedő felfogása által visszhangra messze a protestáns, sőt, a keresztény közösség keretein túl is talál.

A világ különböző pontjain működő felszabadítási mozgalmak, politikai csoportosulások is előszeretettel nyúlnak vissza Bonhoeffer példájához. Dél-Afrikában az apartheidellenes keresztény moz-

„Európában is hat a Bonhoeffer-örökség.”

galom 1982-es nyilatkozata, a Nobel-békedíj 2010-es kínai kitüntettje, Liu Hsziao-po tanúságtétele, számos közép-amerikai ellenállási szervezet kommunikációja a német teológus gondolatainak jegyében fogant. De természetesen Európában is hat a Bonhoeffer-örökség. Tadeusz Mazowiecki korábbi lengyel miniszterelnök számol be arról, hogy a hatvanas években milyen hatást gyakorolt rá a mártír lelkész.

Németországban természetesen még szélesebb és színesebb azoknak a köre, akik politikai tevékenységüket Bonhoefferrel hitelesítik – joggal vagy anélkül.

A Német Demokratikus Köztársaság hivatalos ideológiája az antifasiszta német hagyomány

egyetlen hiteles letéteményeseként határozta meg önmagát, és természetesen kínosan ügyelt, nehogy a barna és a vörös diktatúra hasonlóságaira fény derüljön. A cenzúra csak az erre vonatkozó biztosítékok birtokában engedélyezte Bonhoeffer leveleinek megjelentetését – hat évvel a nyugatnémet kiadás után. Az állam mégsem tudta megakadályozni, hogy az 1980-as évek elején az NDK-s békemozgalom, amely nem volt hajlandó a Varsói Szerződés fegyverkezését a béke érdekében tett lépésként elfogadni, ne Bonhoeffer Etikájára hivatkozva szervezze meg önmagát. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy Albrecht Schönherr (1911–2009), a berlin-brandenburgi egyházke-

rület püspöke, majd a keletnémet lutheránusok feje, maga is Bonhoeffer-tanítvány, miként értelmezte mesterének a „vallástalan kereszténység”-ről szóló fejtegetését a nyíltan egyházellenes NDK-ban. Schönherr saját egyházának szerepét, mint 1973-ban írta, „nem a szocializmus ellen, nem is mellette, hanem a szocializmusban” definiálta, mintegy tudomásul véve, hogy egyház és állam szövetségének konstantini korszaka végleg lezárult. A cselekvő egyház gondolata egy Bonhoeffer-tanítvány szájából hitelesen hangozhatott, bár nyilvánvalóan egészen mást jelentett, mint 1945 előtt. A magyarországi lutheránusoknak a Kádár-rendszerben hirdetett diakóniai teológiája hasonló elméleti feltételezésből indult ki, amit azonban a rendszerrel nem rokonszenvező hívek egyértelműen meghunyászkodásként, simulékonysággként értékelték. A „gulyás-kommunizmushoz” képest sokkal keményebb keletnémet rezsím – különösen Luther születése 500. évfordulójának örvén – a nyolcvanas évek elején egyre kompromisszumkészebbnek mutatkozott. Ennek ellenére az egyházvezetői, tanítványi hitelesség dolgában további dilemmát vet fel, hogy Albrecht Schönherr 2002-ben az egyesült Németország legmagasabb állami kitüntetését vehette át. Ennek kapcsán érdemes visszatérni az egyetlen magyar Bonhoeffer-tanítvány, Lehel Ferenc (az Ökumenikus Szeretetszolgálatot vezető Lehel László édesapja) sorsának alakulására. A szombathelyi evangélikus lelkész, előbb megyei tanácsstag, majd 1963 és 1976 között országgyűlési képviselő.

„Bonhoeffer alapvető kérdése Krisztus jelenvalóságával kapcsolatban nagyon is aktuális.”

selő szájából hangzott el a kommunista hatalomhoz fűződő viszonyát jól jellemző bonmot: „Önök kisbeteivel írják isten nevét, mi naggyal. De az Ember nevét mindannyian nagybetűvel írjuk.”

A nyugatnémet emlékezetpolitika számára a Hitler-ellenes összeesküvés ugyan egyfajta politikai legitimációs bázist jelentett a náci rémtettekért való kollektív felelősség vádjával szemben, ugyanakkor a szociáldemokrata és általában véve a 68-as indíttatású politikai elit nem nagyon tudott mit kezdeni azzal a ténnyel, hogy a Führer elleni merénylet szervezői és végrehajtói, az ellenállás tagjai korántsem baloldali indíttatással, hanem egy magasabb nemzeti eszme iránti kötődés okán, protestáns keresztény, gyakran johannita lovagi elkötelezettséggel cselekedtek. Bonhoefferből is így vált a szélesebb nyilvánosság előtt inkább baloldali ikon, ahelyett, hogy a

mélyen Krisztus-hívő keresztény teológus vált volna igazán közismertté – pártpolitikai beazonosítás nélkül.

A német kereszténydemokrácia náciellenes elkötelezettségével kapcsolatban akkor sincs okunk a kételyre, ha manapság is gyakran olvasni arról, hogy hányan csináltak CDU-s színekben karriert a náci rezsim egykori magas rangú hivatalnokai közül. Más kérdés, hogy a gazdasági csoda látványos eredményei által kényeztetett nyugatnémet polgárok minden olyasmit igyekeztek távol tartani maguktól, ami a borzalmas tizenkét évre emlékeztette őket – e „fedékenység” ellenében is lépett fel a 68-as diákmozgalom.

Eberhard Bethge, Bonhoeffer barátja, a börtönlevelek közlője sem tudta, hogy a „felnőtté vált világban” a „vallástalan kereszténység” mindennapi gyakorlata, egyházi élete békeidőben hogyan

is nézett volna ki. Ez a teológiai töredékesség számos alaptalanul tűnő interpretáció forrása is, amelyekben a mindenütt jelen lévő Krisztus nem más, mint a szekuláris gyakorlat elharapódzása ott is, ahol a hagyományos keresztény közösség a legkevésbé sincs defenzívába kényszerítve.

Érdekes ezt megfigyelni azokban az újra és újra fellángoló vitákban, amelyekben a CDU nevében a C, vagyis a christlich, keresztény jelző létjogosultságát vonják kétségbe. Messzire vezető kérdést vet fel, hogy vajon a keresztény értékekre való hivatkozás mennyiben jelent következetesen Jézus-hívő moralitást és cselekvést, és mennyiben csak egy civilizációs ideál széles ecsetvonásokkal való megfestése.

Nem kétséges, hogy az egyre inkább felnőtté váló világban a természeti katasztrófákkal és modernizációs kihívásokkal egyaránt szembesülő emberiség számára Bonhoeffer alapvető kérdése Krisztus jelenvalóságával kapcsolatban nagyon is aktuális.

A válasz megadása azonban nem lehet sem politikai taktikusok vagy akár stratégiák, sem kommunikációs szakemberek feladata.

Kinek-kinek a maga számára kell újra és újra feltennie a kérdést és megadnia a választ hite szerint, amit persze úgy is lehet erősíteni, ha Dietrich Bonhoeffer írásait minél gyakrabban forgatjuk. ♦

Megjelent az Országút
című folyóiratban
2020. december 31-én.
[https://orszagut.com/
nyomtatott_cikk/mit-adjunk-
meg-a-csaszarnak-es-mit-ne](https://orszagut.com/nyomtatott_cikk/mit-adjunk-meg-a-csaszarnak-es-mit-ne)

Vas Lajos

KÖZÖSSÉG ÉPÍTÉSE A SZOLGÁLATTEVŐK KÖZÖTT A GYÜLEKEZETEK BEN

És amikor Jakab és Kéfás meg János, akiket oszlopoknak tekintenek, felismerték a nekem adott kegyelmet, megállapodásul kezet adtak nekem és Barnabásnak, hogy mi a pogányokhoz menjünk, ők pedig a körülme-
téltekhez (Gal 2,9)

Mindannyian szeretnénk olyan gyülekezetben élni, ahol folyamatos a közösség növekedése – lelki, fizikai, szellemi és létszám szempont-
jából egyaránt. Hogyan valósulhat ez meg?

A hívő és mindennapi életünk egyik fontos alap-
elve, hogy társas lények vagyunk, egymásra vagyunk
utalva! Nem tudunk mindent mi magunk megcsinálni
az életünk különféle területein, szükségünk van em-

bertársaink munkájára. Gondoljuk végig egy napunkat,
hányféle szolgáltatást, támogatást veszünk igénybe...

Ugyanezt az alapelvet láthatjuk a Bibliában, mind
az Ó-, mind az Újszövetségben is. Gondoljunk végig
néhány történetet a Bibliából!

- ◆ Jetró tanácsa Mózesnek (2Móz 18,13–26)
- ◆ Dávid hősei (2Sám 23,8–39; 21,15–17; 1Krón 12)
- ◆ A 70 vén kiválasztása (4Móz 11,16–29)
- ◆ Józsue szolgálatba indulása (Józs 1,12–18)
- ◆ Nehémiás falépítése (Neh 3)
- ◆ Egymás támogatása a harcban (1Krón 19,11–13)
- ◆ A 12 tanítvány kirendelése az evangélium hirde-
tésére Jézus Krisztus által
- ◆ A hét diakónus kirendelése (ApCsel 6,1–6)

„A több személy által végzett munka csökkenti a stresszt, a nyomást és a frusztrációt.”

Miért fontos ennek a bibliai (és hétköznapi) alapelvnek az alkalmazása a gyülekezeti életben?

1. Szeretnénk, ha több lelki/fizikai/szellemi munka lenne elvégezve. Például Jetró tanácsára gondolva: Mózesnek mai becslések szerint milliós nagyságrendű népet kellett a pusztán keresztülvezetnie. El tudjuk képzelni, mennyi panaszt, konfliktust kellett rendeznie, és milyen megkönnyebbülést jelentett a számára, amikor talán száz vagy ezer új segítője akadt az ítékezésben.
2. Ha kevesebb területre kell figyelned, összeszedettebb lehetsz, és jobb minőségű munkát tudsz végezni. Jobban oda tudsz figyelni a saját felelősségedre! Erre hamar rájöttek a jeruzsálemi apostolok is, amikor az asztalok körüli munkák irányítására kirendelték a hét diakónust (ApCsel 6,1–6).
3. A több személy által végzett munka csökkenti a stresszt, a nyomást és a frusztrációt. Isten jól látta Mózes terheit is, ezért rendelt mellé 70 vént Izrael lelki-szellemi terheinek hordozására (4Móz 11,16–29).
4. Ha többen végeznek egy munkát, sokkal gyorsabban halad előre a munkavégzés. Gondoljunk a jeruzsálemi fal helyreállítási munkáira Nehémiás korában: mennyi idő alatt végzett volna egyedül Nehémiás? Olvassuk el, hányan segítettek neki, a Nehémiás könyve 3. fejezetében!
5. Különösen vezetői szolgálat esetén fontos a kollektív döntéshozatal: ha több vezető vizsgál meg egy kérdést – minden szempontból körüljárva a témát –, sokkal nagyobb lesz az esélye a bölcs és körültekintő döntéshozatalnak, mint ha egy lelkipásztor vagy gyülekezetvezető egy személyben döntött volna egy nehezebb kérdésben.
6. Nagyon fontos lenne, hogy a különféle szolgálati területekre az adott feladat elvégzéséhez szükséges tehetséggel/talentummal/adottsággal/lelki ajándékkal rendelkező személyeket rendeljük ki munkát végezni! Így lehet biztosítani, hogy az adott feladat jó minőségben legyen elvégezve (Róm 12,6–8).
7. Ha egy terhet, feladatot nem egyedül kell elvégeznünk, ez felbátorít, megerősít bennünket!

8. A közösség támogatására azért is szükségünk van, mert időnként elfáradhatunk! Még Dávid király is járt így nemegyszer: 2Sám 21,15–17.
9. Amikor keressük az együttműködést a testvéreinkkel, a felelősségérzetünket és igyekezetünket is kifejezésre juttatjuk a gyülekezet építése és a misszió irányában: szépen, hatékonyan, jó minőségben, időben akarjuk a felmerülő feladatokat teljesíteni!
10. Amikor – mint vezetők – a munkamegosztásra, a következő nemzedék kinevelésére, vezetői felkészítésére gondolunk, azt is kifejezzük vele: gondolunk a vezetőváltásra, ha valami oknál fogva már nem leszünk a gyülekezetben mint vezetők. Ezt tette Jézus Krisztus a 12 tanítvánnyal, de gondolhatunk más vezetőváltásra is: Mózes → Józsué, Illés → Elizeus, Dávid → Salamon, Pál apostol → Timóteus stb.

Milyen általános alapelvei/előfeltételei vannak az Isten akarata szerinti gyülekezeti közösségi élet (munkamegosztás) kialakulásának?

- ◆ A másik személyét, képességeit, talentumait, lelki ajándékait, tehetségét elfogadni, megbecsülni, értékelni. Az iránta való bizalmunkat leginkább azzal tudjuk kifejezni, ha megbízzuk a gyüleke-

„Vezetőként gondolnod kell arra az időszakra is, amikor – valamilyen oknál fogva – már nem lehetsz jelen az adott közösségben.”

zetben a képességeinek leginkább megfelelő területen felelősségteljes szolgálat végzésével!

- ◆ Vágy a közösség építésére: a külső-belső misszió csak a szerető közösség épülésével párhuzamosan, együtt tud fejlődni!
- ◆ Amikor másokat is engedünk szolgálni (vállalva az esetleges hibázásokat), ki akarjuk fejteni vele azt a vágyunkat, hogy nem egymagunk akarunk mindent egy személyben elvégezni: helyet adunk a számukra, hogy fel tudjon növekedni a szolgálatban a következő nemzedék is!
- ◆ Alázatra van szükség ahhoz, hogy elismerjük: nincs minden lelki ajándék, talentum a mi birtokunkban, ami a gyülekezet építéséhez vagy a misszió végzéséhez szükséges lenne! Amikor így lépünk (készek vagyunk másokat is felkészíteni, megbízni a szolgálatra), egyrészt kifejezzük a növekedés iránti vágyunkat!
- ◆ Másrészt ez annak is a kifejezése lehet, hogy Isten országában rend, megfelelő keretek, világos és átlátható utak, illetve szervezettség uralkodik (Kol 2,5; 2Kor 13,11).
- ◆ A közösségi élet építéséhez egy szív, egy lélek (egy érzület) szükséges (Fil 2,1–3).

Vezetőként gondolnod kell arra az időszakra is, amikor – valamilyen oknál fogva – már nem lehetsz jelen az adott közösségben. Végzed a vezetőképzést? Lesznek utánad olyan személyek, akik folytatni fogják a szent munkát?

Van egy rendkívül érdekes és nehéz, kihívásokkal teli, közösségünkben ritkán feltett kérdés, melyre próbáljuk megkeresni a választ:

Hogyan valósulhat meg egy élő és hatékony vezetői közösség létrehozása a gyülekezet főállású és civil szolgálattevői között a gyülekezetben és az ifjúságban?

Az újszövetségi időkben nem aszerint történt meg a szolgálatok felosztása, hogy ki dolgozik fizetett főállásban, és ki nem. Ennél sokkal fontosabb alapelvek jöttek számításba:

A szolgálattevőket Isten Szentlelkének elhívása alapján rendelték ki, nem emberi elképzelések, számítások alapján (ApCsel 13,1–2; Gal 1,1).

Elfogadták és tiszteletben tartották egymás elhi-

vását, lelki ajándékait (Gal 2,6–8).

Ez az alapelv a munka- és szolgálati területek felosztásában is megmutatkozott (Gal 2,9).

Az Ef 4,11 beszél apostolokról, prófétákról, evangélistákról, pásztorokról és tanítókról. Feladatuk Krisztus testének építése. Minél több lelki ajándék építi együtt a gyülekezetet, annál kiegyensúlyozottabb lesz a gyülekezet növekedése.

A szolgálatokra való megbízásoknál a lelki ajándékokat (Róm 12,6–8; 1Kor 12,7–10.12–28; Ef 4,11), talentumokat, tehetséget, megfelelő képességet, Istentől való elhívást kellene az adott személyeknél az illetékes vezetőknek fel- és elismerniük, majd megfelelő felkészítés után kirendelniük az adott szolgálatra.

Ne keverjük össze a Lélek gyümölcsét (Gal 5,22–23) a lelki ajándékokkal, mert a Lélek gyümölcse nem feltétlenül predesztinál mindenféle szolgálat végzésére. Például akármilyen áldott életű, Lélek gyümölcseivel teljes egy személy, nem tud építő módon tanítani, ha nem adatott neki a közösség előtti viselkedés, a bölcs beszéd ajándéka (1Kor 12,28; Róm 12,7). Bármilyen hívő ember vagyok, hiába szeretnék prófétálni, ha nem kaptam meg ezt az ajándékot a Szentlélektől (1Kor 12,28; Róm 12,6). Komoly hívőként szeretnék gyógyítani másokat, de ha nem adatott a gyógyítás lelki ajándéka, igyekezetem csak jó szándék marad csupán (1Kor 12,28). Bármennyire telve van valaki a Lélek gyümölcseivel, nem lesz alkalmas vezetői szolgálatra, ha nem kapta meg a kor-

„A gyülekezeteket az újszövetségi időben helyi presbiterek, diakónusok vezették, a munka terhét megosztva egymás közt.”

mányzás lelki ajándékát is (1Kor 12,28). Ha nem adatott a könyörület, gyámolítás ajándéka (1Kor 12,28; Róm 12,8), ne legyenek a diakóniai bizottságban, ahol rászorultak, elesettek támogatásáról van szó folyamatosan! A megbízásnak/kirendelésnek szinkronban kell lennie az Istentől jövő kiválasztással, elhívással és a hozzá tartozó (szolgálat végzéséhez szükséges) lelki ajándékokkal.

Mi az adott gyülekezet feladata a fentiek alapján?

Létre kellene hozni – ha nincs – a civil (munka/tanulás mellett ifjúsági vagy másfajta vezetői szolgálatot végző) és a hivatásos (lelkipásztori) szolgálatok közötti összhangot! Ez a jövőkép (folyamatos fejlődést biztosító együttműködés) megalkotását jelenti.

Más szóval fogalmazva: a hivatásos és civil szolgáltatók szolgálatának integrálását a további fejlődés érdekében!

Mindannyian tisztában vagyunk vele: a lelkipásztorok misszióhoz való hozzáállása, képessége, adottságai, véleménye a misszióról meghatározó jelentőségű a gyülekezet életében, annak minden áldásával, de kockázataival és veszélyeivel is! Felmerülhet a kérdés ezzel a rendszerrel kapcsolatban: Fel nőnek-e a lelkipásztorok mellett levő civil személyek a vezetésre? Tudnak-e megerősödni, látást nyerni, tüzet fogni az adott lelkipásztortól? Nyilván minden gyülekezetben más és más a helyzet.

Megfelelő mentorlás, bátorítás, lelkesítés, missziós látás, jó példamutatás és együttműködés híján lelki-szellemi értelemben elsatnyulhatnak, leépülhetnek, súlytalanú válhatnak a lelkipásztorok mellett levő civil vezető személyek és a lelki ajándékaik is.

Olyan civil vezető személyekre is szükség lenne a gyülekezetek vezetésében (a főállású lelkipásztorok mellett, nem helyett), akik átérzve és felvállalva a vezetés felelősségét és súlyát, isteni elhívással rendelkezve képesek lennének akár egy gyülekezet vagy egy misszió teljes hatáskörű, áldásokkal teli, eredményes irányítására szükség esetén – függetlenül attól, hány órát dolgoznak mellette a munkahelyükön...

A fennálló probléma jelenleg kettős – ilyen szempontból – a gyülekezeteink életében:

A főállású lelkipásztorok mellett levő civil vezetők/lelkimunkások nehezen tudnak felnőni a lelki felnőttkorra (a fentiekben leírt lelkületre és hozzáállásra) a vezetésben.

A lelkipásztorok szolgálatával szemben pedig rendkívül magas és sokrétű gyülekezeti elvárások vannak támasztva. Ennek vagy meg tud felelni egy lelkipásztor, vagy nem. Nyilván utóbbi esetben jöhetnek a problémák...

Amikor különféle okokból eltávoznak a lelkipásztorok egy gyülekezetből, nagy és nehezen betölthető űr marad utánuk (főleg a jól munkálkodó lelkipásztorok után). Ennek általánosságban véve az a fő oka, hogy gyakran nem marad utánuk egy ütőképes, általuk kiképzett, Istentől való elhívással és látással rendelkező vezetői gárda, akik önállóan is képesek lettek volna a közösség életét hasonló nagyságrendű áldással és hatással továbbvinni, mint a lelkipásztor. Vagyis eltávozásuk után mindig lelki veszteségek keletkeznek az adott közösségben. Ennek a mértéke egyrészt attól függ, hogyan munkálkodott az adott lelkipásztor korábban, másrészt voltak-e felkészítve vezetők arra az esetre, ha a lelkipásztor valamilyen ok miatt eltávozik.

A misszió eredménye nem csak attól függ, hogy valaki főállásban, teológiai végzettséggel – vagy anélkül – vezeti a gyülekezetet vagy a missziót! Istentől való elhívást kaphatnak civil személyek is különféle szolgálatok végzésére.

Nagyon hiányzik a gyülekezeteinkben a civil szolgáltatók vezetőképzése, mely legalább az alábbi gondolatokat jelenti:

- ◆ Intellektuális vezetői ismereteink bővítése
- ◆ Lelki vezetői elhívásunk megerősítése
- ◆ Együttes lelki-szellemi felkészülés a vezetői és missziós szolgálatok végzésére, együttes és kölcsönös formálódás egymás által
- ◆ Egymás iránti bizalom, testvéri kapcsolatok megerősödése
- ◆ Isten akaratának megismerése, a LÁTÁS elvétele
- ◆ Egymás iránti bizalom felépülése, megerősödése

Vége le kellene ülni a helyi vezetőknek, és felkészíteni/kirendelni felelős vezetői szolgálatra olyan helyi személyeket, akik nemcsak készek odaszállni az életüket Krisztus követésére, hanem továbblépve akár alkalmassá válhatnak a gyülekezet különféle szintű vezetésére is!

A gyülekezeteket az újszövetségi időben helyi presbiterek, diakónusok vezették, a munka terhét megosztva egymás közt (Fil 1,1; 1Tim 3,1–13). Melléjük ott voltak a szolgálatban az apostolok, próféták, pásztorok, evangélisták és tanítók is (Ef 4,11–13).

„A meghívott lelkipásztorokat lelki ajándékaik és képességeik, adottságaik szerint kellene beépíteni a gyülekezet presbitériumába.”

Be kell vallanunk azonban: nem minden főállású lelkipásztor kapta meg ma sem a pásztorlás (felemelés, irgalom, könyörület stb.) ajándéka mellé a kormányzás (határozott döntések meghozatalára való képesség, emberek vezetésének, szolgálatok és missziók szervezésének, összefogásának stb.) lelki ajándékát is! Pedig gyülekeze- teink többsége azt várja el a mai főállású lelkipászto- roktól, hogy mindenhez értsenek, mindent jól veze- senek (nem tudjuk, a teológián a leendő lelkipásztorok tanulnak-e, és ha igen, milyen szintű vezetéselméletet)...

A meghívott lelkipásztorokat ezért lelki ajándékaik és képességeik, adottságaik szerint kellene beépíteni a gyülekezet presbitériumába (ha már vannak avatott tisztségviselői a gyülekezetnek), illetve a vezetősé- gébe (ha nincsenek még avatottak). Ez azt jelentené, hogy ha az adott lelkipásztornak valamire nincs lelki ajándéka, talentuma, tehetsége, adottsága, azt nem kellene végeznie! Ez természetesen egy rendkívül fe- lelősségteljes döntést igényel mindkét fél részéről! Ha azonban van lelki ajándéka a kormányzásra (is) a lelkipásztornak, legyen ő a közösség egyik felelős vezetője! Sajnos, a jelenlegi általános gyülekezeti hoz- záállás (mindenért ő legyen a felelős) a mai baptista gyü- lekezetek (misszióval kapcsolatos, elkényelmesedett) kultúrájának meghatározó része.

Amikor azonban kizárólag egy fizetett lelkipásztor- tól várjuk a helyi misszió irányítását, a látás elvételét, nagy kockázatot vállalunk: mivel a lelkipásztorokkal szemben magasak az elvárások (amit nem nehéz nem teljesíteni...), a problémákat látva jöhetnek a gondok, a felelősségre vonás...

Gondoljunk ennek az egyszemélyi vezető lelkipász- toros struktúrának a veszélyeire: például ha egy lel- kipásztor egyedül végzi akár a gyülekezet, akár az ifjúság vezetését (és egyházunkban, főleg a kisebb gyülekezetekben ez a meghatározó), akkor az ered- ményben egy személy teljesítménye fog megmutatkozni, nem például három–négy vezető személyé.

Nézzük meg Jézus Krisztus életét: Jézus Krisztus földi szolgáló életének csak körülbelül a felében hirdette az evangéliumot, gyógyította a betegeket stb.

A másik felében nagyon intenzív módon 12 személyt (vezetőket, apostolokat) készített fel a jövőbeli misszió- munka végzésére/vezetésére, amikor már ő nem lesz itt a földön...

Milyen válaszokat kapnánk a mai felső gyülekezeti

vezetőktől, lelkipásztoroktól, ha feltennénk a kérdést nekik: „Mennyit foglalkoznak, kedves testvérek, a veze- tőképzéssel, vezetői utánpótlás nevelésével?”

Sajnos, sok esetben nincs bizalom a civil személyek iránt (tisztelet a kivételnek)! Tanfolyam-szerűen hosz- szabb távon képezni, lelkileg formálni, élő missziós vezetői közösséggé alakítani egy tanulni, fejlődni aka- ró új generációt a lelkipásztor vagy a gyülekezet felső vezetői által ritka, mint a fehér holló...

El lehet gondolkodni azon a kérdésen is, hogy mivé válhattak volna sok helyen egyházunk gyülekezetei, ha a lelkipásztorok vagy a gyülekezet vezetőik komolyan vették volna a vezetői utánpótlás kinevelését.

A feltörekvő ígéretes nemzedéknek sokkal több támogatást, megbecsülést, elfogadást, mentorlást, bizalmat kellene kapnia mindenütt – nem érdemte- lenül! –, hogy időben átvehessék ideiglenesen vagy véglegesen a vezetői stafétabotot – ha például a lelki- pásztor elmegy...

Hány kis létszámú szórvány szenved a lelkipásztor jelenlétének hiányában, ahol megfelelő helyi vezető testvérek sincsenek? Milyen jövő vár ezekre a gyüle- kezetekre?

Látunk nagyszerű ugartöréseket áldott életű misz-

„Az ifjúság felső vezetőinél nem a főállás, a teológiai végzettség kell hogy fontos legyen, hanem az Istentől való elhívás és képesség az ifjúság vezetésére.”

szíómunkás testvéreinktől, és azt vesszük észre, hogy az általuk létrehozott gyülekezetek jelentős százaléka mára megszűnt létezni...

Mi az oka ennek a fentiekben részletezett jelenségnek? A Bibliában legalább egy választ találunk erre a problémára a Tit 1,5-ben. Pál apostol jól látta azt a veszélyt, hogy ha nem képezik ki/hatalmazzák fel a helyi civil személyeket a helyi missziómunka végzésére – az apostoli munka befejezése után –, a gyülekezetek jövője kerül veszélybe! Sok helyen országunkban is elmaradt (a helyi gyülekezetekben) a különféle lelki ajándékokkal rendelkező, Krisztus ügye iránt elkötelezett civil vezetők felkészítése, kirendelése és felhatalmazása a helyi missziómunka végzésére – a sokféle feladattal leterhelt lelkipásztorok munkájának támogatására, kiegészítésére. Itt nemcsak a Bibliában említett presbiterek kirendelésére, hanem az általánosságban vett különféle szintű gyülekezeti vezetőképésre gondoljunk!

A fent említett gondolat általánosságban véve is igaz: valami oknál fogva a helyi gyülekezeteink jelentős részében nem tudott kialakulni az a Krisztus és a helyi misszió iránt elkötelezett, lelkes, tőzzel teli, civil, kétkezi munkás vezetői réteg, akik akkor is továbbvitték volna a helyi misszió ügyét, ha a lelkipásztorok vagy a missziómunkások – leterheltségük vagy hiányuk folytán – nincsenek vagy nem lehetnek jelen...

A gyülekezeteknek a következő vezetői területeken gondolkodásmódot kellene váltaniuk a lelkipásztorakkal együtt:

- ◆ A felnövekvő nemzedék Krisztust szolgálni kész tagjait felkészíteni a különféle szintű szolgálatok végzésére.
- ◆ A lelkipásztor és a civil vezetők szolgálatát integrálni a gyülekezeti életben a felismert lelki ajándékaik szerint.

Mindezek alapján hadd legyen még néhány megfontolásra javasolt alapelv például a gyülekezeteinkben stratégiai jelentőségű ifjúsági szolgálatok vezetésével kapcsolatban:

- ◆ Az ifjúság felső vezetőinél nem a főállás, a teológiai végzettség kell hogy fontos legyen, hanem az Istentől való elhívás és képesség az ifjúság vezetésére. Az igyekezetet a többre jutásra, növekedésre az ismeretben (vezetőképző tanfolyamok stb.). Ha valakit Isten elhív erre a szolgálatra, annak ez nem jelent terhet!

- ◆ Akik ifjúságot vezetnek (vagy akarnak vezetni), azoknak őszintén kellene válaszolniuk az alábbi kérdésekre:

1. Van-e elhívásuk Istentől az ifjúság vezetésére?
2. Mire kaptak jogosítványt, felhatalmazást (lásd Mózes elhívása), vagyis van-e Istentől való látásuk, vezettetésük azzal kapcsolatban, hogy Istennek mi az akarata, Isten milyen missziókat akar bízni a fiatalokra, milyen csoportokat akar elérni általuk?

- ◆ Vagy várják az ifjúsági vezető lelkipásztor érkezését, hogy ő mondja meg ezeket nekik? Szilárd meggyőződésem, hogy ez egy hibás út, mert Isten kész kijelenteni az ő akaratát a helyi vezetőknek is!

1. Készek-e és képesek-e elindítani a fiatalokat a missziók végzésére?
2. Van-e Istentől való tűz, odaszánás és áldozatkészség bennük mindent megtenni az elveszett fiatalok eléréséért?

Ha nincsenek ilyen fiatal vezetők – de ez érvényes a leendő gyülekezeti vezetőségi tagokra is –, el kell kezdeni leülni a továbblépésre, áldozathozatalra és Krisztus-követésre kész fiatalokkal! Együtt felkészülni velük a VEZETÉS szolgálatára.

Ha a gyülekezetet folyamatosan akarjuk építeni, folyamatosan kell az alábbi képzéseket folytatni:

- ◆ Barátkozók órája (Isten iránt érdeklődőknek, törekvőknek)
- ◆ Tanítványképzés (újonnan megtérőknek/bemérintetteknek)
- ◆ Csoportvezetők, szolgálattelvők vezetői felkészítése
- ◆ Felkészítés a presbiteri, avatotti, gyülekezetvezetői, lelkipásztori szolgálatok végzésére

Hadd legyen vizuálisan is ábrázolva, amiről eddig szó volt!

„Isten áldja és vezesse a gyülekezetünk vezetőit, hogy a gyülekezet fejlődése ne csak a lelkipásztor meglététől függjön...”

Klasszikus gyülekezetvezetési modell (főleg kisebb településeken stb.)

Lelkipásztor (főállásban)
Vezetőség (meglevő helyi civil vezetők, ha vannak)
Gyülekezet

A tanulmány javaslata a módosított gyülekezetvezetési modellre: a lelkipásztor nem minden szolgálat fölé lenne helyezve (nem a többi vezető helyett vezetne automatikusan), hanem a meglevő szolgálatok kiegészítésében (a többi vezető mellett) szolgálna lelki ajándékai szerint:

Gyülekezet Presbitériuma / Vezetősége, a lelkipásztossal együtt (2 + 1 terület esetén)		
Meglevő civil vezetők által felügyelt szolgálatok (Például, 1. számú presbiteri csoport)	Meglevő civil vezetők által felügyelt szolgálatok (Például, 2. számú diakónusi csoport)	Meghívott lelkipásztor, aki a lelki ajándékai szerint betölti a hiányzó szolgálatokat (valószínűleg 3. presbiteri csoport)
Gyülekezet		

Megjegyzés: Ez nem azt jelenti, hogy ha például tízfős a vezetőség, a lelkipásztor a többi kilenc fővel azonos szinten van! Szűkebb (presbiteri/diakónusi) csoportok élén állhatnak a lelkipásztor vagy presbiter/diakónus testvérek, a munka jellegét besorolva egy-egy csoportba. A csoportok megfelelően együttműködve alkothatnák a gyülekezet vezetőségét. Erre a munkamegosztásra főleg akkor lenne szükség, ha sok az ügyintézőnivaló a gyülekezetben/misszióban. Egy közepes gyülekezetben tehát például legalább egy presbiteri és egy diakónusi csoport lehetne létrehozva. Az ifjúságok vezetői struktúrája

Klasszikus ifjúság vezetési modell (hagyományos gyülekezetekben)

Ifjúsági vezető 1. (meglevő civil vezetők)	Ifjúsági vezető 2. stb. (meglevő civil vezetők)
Ifjúsági tagok	

Ifjúság vezetési modell (hagyományos gyülekezetekben, ahol nincs ifjúsági vezető)

Lelkipásztor (főállásban), aki az ifjúság vezetője is
Ifjúsági tagok

A Debrecenben 1993-ban létrehozott ifjúság vezetési modell lényege

Ifjúsági lelkipásztor (főállásban)
Ifjúsági munkatársak (civil fiatalok)
Ifjúsági tagok

A Tanulmány javaslata egy új ifjúsági vezetőség struktúrájára, a hivatásos és civil szolgálatok integrálására, ifjúsági lelkipásztor esetén

Ifjúság Vezetése (2 + 1 fő ifjúsági lelkipásztor)		
Ifjúsági vezető 1. (meglevő civil vezető) a hozzá tartozó szolgálatok vezetésével	Ifjúsági vezető 2. stb. (meglevő civil vezető) a hozzá tartozó szolgálatok vezetésével	Meghívott ifjúsági lelkipásztor, aki lelki ajándékai szerint betölti a hiányzó (vagy újonnan indítandó) szolgálatokat
Ifjúsági tagok		

Isten áldja és vezesse a gyülekezetünk vezetőit, hogy a gyülekezet fejlődése ne csak a lelkipásztor meglététől függjön... Legyen folyamatos a gyülekezet fejlődése, missziója! Ehhez pedig folyamatosan kell az ígéretes, Krisztus követését teljes szívvel vállaló testvéreket hívni, tanítani, lelkileg – szellemileg felkészíteni a különféle vezetői szolgálatok végzésére, és végül kirendelni – Isten országa építésére, az Ő nagy nevének dicsőségére!

Urbán Korvin

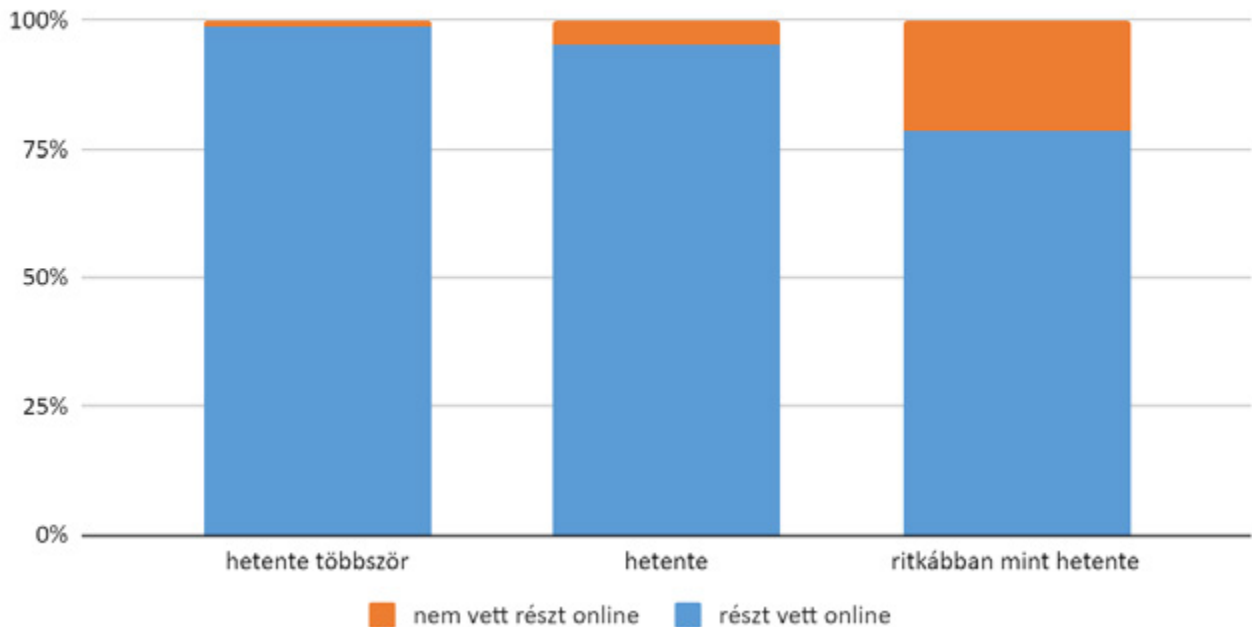
A KORONAVÍRUS HATÁSÁNAK STATISZTIKAI ELEMZÉSE A BAPTISTA FIATALOK ALKALOMLÁTOGATÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN

Tanulmányunk kutatási kérdése, hogy hogyan hatott a koronavírus a baptisták vallásgyakorlására, mennyire sikerült áttérni a személyes térből az online felületekre, és hogy van-e valamilyen összefüggés a hívek vallási neveltetése, illetve egyéb vallásossághoz köthető jellemzői és az online alkalmazásra való áttérés jellemzői között.

Kutatásunkhoz az ökumenikus ifjúságkutatás baptista vonatkozásainak koronavírushoz és alkalomlátogatáshoz kapcsolódó statisztikai elemzését végeztük el. A felmérés a Survey Monkey oldalán készült, több mint 1350-en kezdtek hozzá a

kitöltéshez, és 1103-an végig kitöltötték a kérdőívet, köztük 328 baptista. Az adatfelvétel a Covid második hulláma alatt zajlott, így a kapott eredmények is erre az időszakra vonatkoznak. Mivel az adatok felvétele online, önkéntes alapon történt és nem reprezentatív,

A Covid előtti személyes alkalomlátogatás és a Covid alatti online alkalomlátogatás kapcsolata

ezért nyilvánvalóan óvatosan kell kezelni az esetleges összefüggéseket és következtetéseket. Ugyanakkor azt gondoljuk, hogy a korlátok ellenére is egy hasznos és újszerű munka jöhet létre.

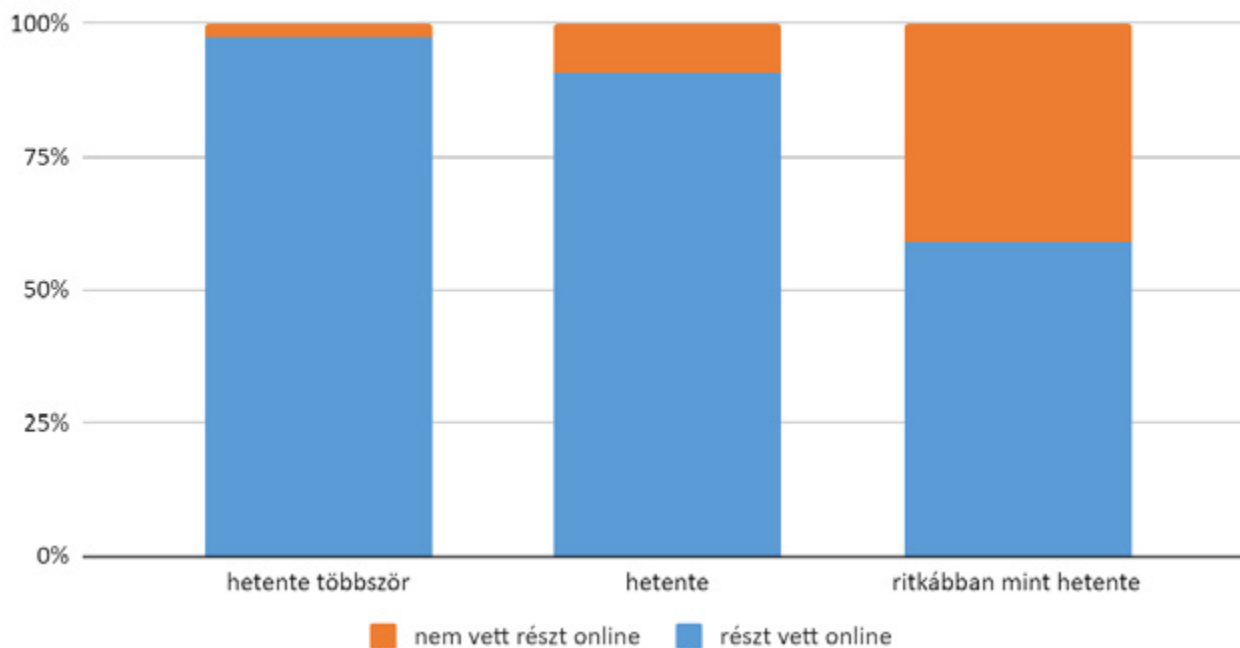
A két legfontosabb kérdésünk az, hogy a kitöltő a járványhelyzetet megelőzően milyen gyakran vett részt istentiszteleten, és hogy a koronavírus alatt hogyan kapcsolódott az istentiszteleti alkalmakhoz. A hipotézisünk az, hogy a kettő összefügg, és azok, akik a járvány előtt is rendszeresen jártak alkalmakra (hetente többször, hetente), majdnem teljes mértékben követik az alkalmakat az online térben is, akik viszont ritkábban, mint hetente jártak az alkalmakra a járvány előtt, azok kevésbé követik az online istentiszteleteket.

Ezt úgy vizsgáltuk, hogy a járványhelyzet előtti alkalomlátogatásra vonatkozó válaszokat három csoportba rendeztük. Létrehoztuk a hetente többször, a hetente és a ritkábban, mint hetente kategóriáit. A ritkábban, mint hetente kategóriába a havonta kétszer-háromszor, a havonta egyszer, évente néhányszor, évente egyszer és az elmúlt egy évben nem vettem részt válaszok kerültek. Ebből és abból a kérdésből, hogy a Covid alatt hogyan kapcsolódott az alkalmakhoz készítettünk egy keresztábrát, ahol a hipotézisünk szerint a járvány előtti ritkábban, mint hetente kategóriába tartozó látogató átfedésben van azokkal, akik a Covid alatt semmilyen módon nem követték az online alkalmakat.

Emellett megpróbáltunk olyan kontrollváltozókat keresni és olyan indexet létrehozni, amelyek hathatnak az eredményre és befolyásolhatják az alapkérdésekre adott válaszokat. Olyan indexeket és változókat vizsgáltunk, mint a nem és életkor változók, illetve azazal is foglalkoztunk, hogy hogyan hat az alapösszefüggésre az, hogy valaki egyházi óvodába vagy általános iskolába járt-e. Utóbbi két változót a vallási neveltetés szempontjából értelmezzük. Kontrollváltozóként vizsgáltuk azt a változót is, hogy az otthoni vallási tevékenységek, mint az ima, bibliaolvasás, áhítat, éneklés befolyásolják-e az alapösszefüggést. Ezt a változót a vallási elköteleződés erősségének feleltetjük meg.

A megoszlások mellett két statisztikai mutatót vizsgáltunk. A chí-négyzet és a Cramer's V értékét. Az előbbi azt mutatja meg, hogy van-e a változók között szignifikáns kapcsolat, az utóbbi pedig, hogy a változók között milyen szoros a kapcsolat. Nem beszélhetünk szignifikáns kapcsolatról, ha a chí-négyzet értéke 0,05 felett van. Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a mi esetünkben többször előfordul, hogy egyes kategóriákban viszonylag kicsi az elemszám, a chí-négyzet pedig érzékeny a mintanagyságra, így előfordulhat, hogy a mutató más értéket adna, ha ugyanezeket a kapcsolatokat nagyobb mintán vizsgálnánk. Ha a Cramer's V értéke 0–0,3 között van, akkor gyenge kapcsolatról beszélhetünk, ha 0,3–0,6 között, akkor

A Covid előtti személyes alkalomlátogatás és a Covid alatti online alkalomlátogatás kapcsolata az otthon egy vallási gyakorlatot sem végzők körében

közepes kapcsolatról van szó, ha pedig 0,6 felett van, akkor erős a változók közötti kapcsolat.

Az első változó, amit vizsgáltunk, az az általunk előállított a Covid előtt milyen gyakran látogatta az alkalmat változó. A nevéből következően ez azt mutatja, hogy a válaszadó a Covid előtt milyen gyakran látogatta az alkalmat. Itt 311 érvényes adattal tudtunk dolgozni, a többi adat missingelésre került, azaz nem került bele a vizsgálatba. A missingelésnek itt is és az összes többi változónál is az volt az oka, hogy kiszűrjük azokat a válaszadókat, akik a nem válaszol lehetőséget adták meg a kérdőív kitöltésénél, illetve hogy kiszűrjük azokat az adatokat, amelyek torzították volna a válaszkategóriáink gyakorisági megoszlását.

A második változó, amivel foglalkoztunk, azt mutatja meg, hogy a Covid alatt a válaszadó hogyan kapcsolódott az online alkalomhoz. Itt az eredeti válaszlehetőségek közül a sehogya, az online istentisztelet és a zárt online csatorna kategóriáival dolgoztunk, a többi kategória a kevés válasz torzító hatása miatt missingelésre került.

A fenti két változóból elkészítettük az alapösszefüggés megmutatására szolgáló keresztábrát, amit a későbbiekben kontrollváltozókkal vizsgáltunk. Összesen 310 adat került feldolgozásra a keresztábrában, és 18 adat került missingelésre. Az adatok eloszlása a ki-

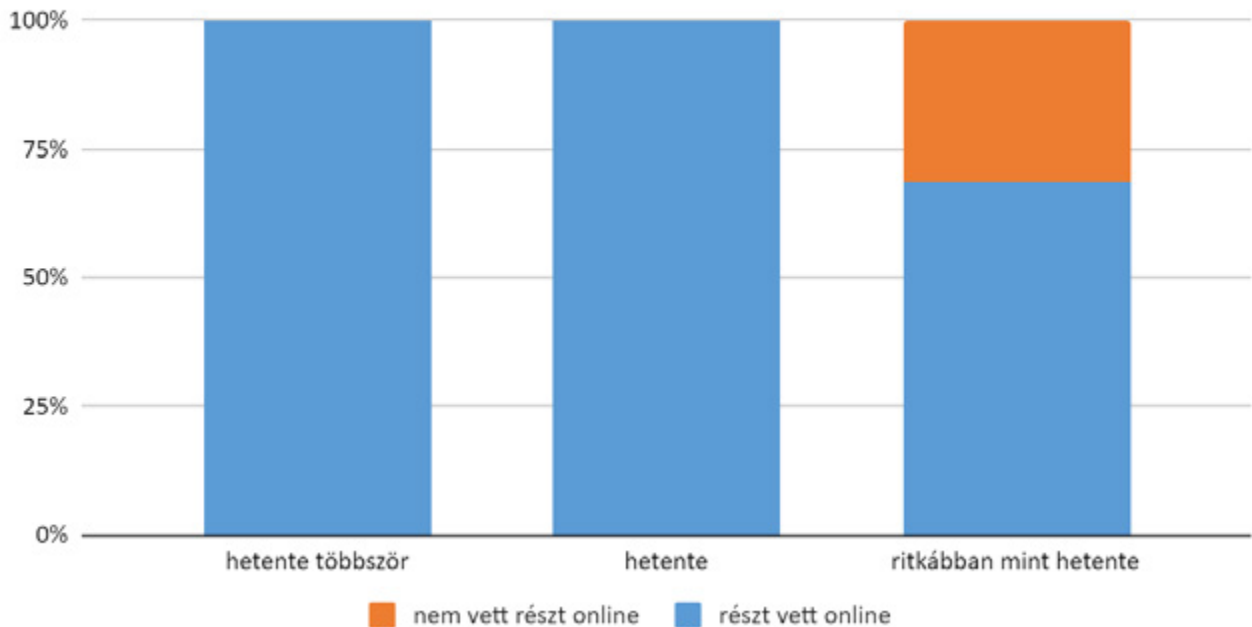
sebb elemszámú mintánkhöz képest elfogadható lett.

A nulladrendű kapcsolat khí-négyzet értéke 0,05 alatt van, azaz azt mondhatjuk, hogy az alapösszefüggés függő és független változója között szignifikáns összefüggés van. A nulladrendű kapcsolat Cramer's V értéke 0,217, ami azt jelenti, hogy bár van összefüggés, nem túl szoros a kapcsolat.

Ahogy már említettük, az alaphipotézis az volt, hogy az, aki a Covid előtt rendszeresen, hetente többször vagy hetente látogatta a közösség személyes alkalmaikat, a Covid alatti időszakban is részt vett a közösség online alkalmaiban, aki viszont a Covid előtti időszakban ritkábban, mint hetente látogatta a személyes alkalmat, az a Covid alatti online alkalmat kevésbé látogatta. A hipotézis vizsgálatára létrehoztunk egy keresztábrát a Covid előtt milyen gyakran látogatta az alkalmat kérdésre adott válaszokból és a Covid-19 ideje alatt hogyan kapcsolódott istentiszteleti alkalomhoz elsődlegesen kérdésre adott válaszokból.

A keresztábra alapján azt mondhatjuk, hogy a hipotézisünk igaznak bizonyult, hisz azok, akik ritkábban, mint hetente látogatták a személyes alkalmat, sokkal kisebb arányban látogatták online is az alkalmat, mint akik a másik két csoportba tartoztak. Azoknak, akik hetente többször is részt vettek az alkalmon, 98,7%-a részt vett online módon is. Ez az arány a hetente kategóriába tartozóknál 95,3%, míg a

A Covid előtti személyes alkalomlátogatás és a Covid alatti online alkalomlátogatás kapcsolata a fiatal felnőttek körében

ritkábban, mint hetente csoportban csak 78,4%. A felmérés további eredménye, hogy a válaszadók 5,8%-a a Covid alatti időszakban sehogyan nem kapcsolódott az online alkalmakhoz. Ez az arány a ritkábban, mint hetente kategóriában lévőkénél majdnem négyszer magasabb, 21,6%.

Azt, hogy ez mi miatt lehet, öt kontrollváltozó bevonásával vizsgáltuk. A nemsokára bemutatandó parciális kapcsolatok alapján azt mondhatjuk, hogy egyes demográfiai jellemzőkhöz és vallási elköteleződéshez kapcsolódó változók szerepet játszanak abban, hogy milyen rendszeresen látogatja valaki a közösség alkalmaikat akár a Covid alatti online felületeken is.

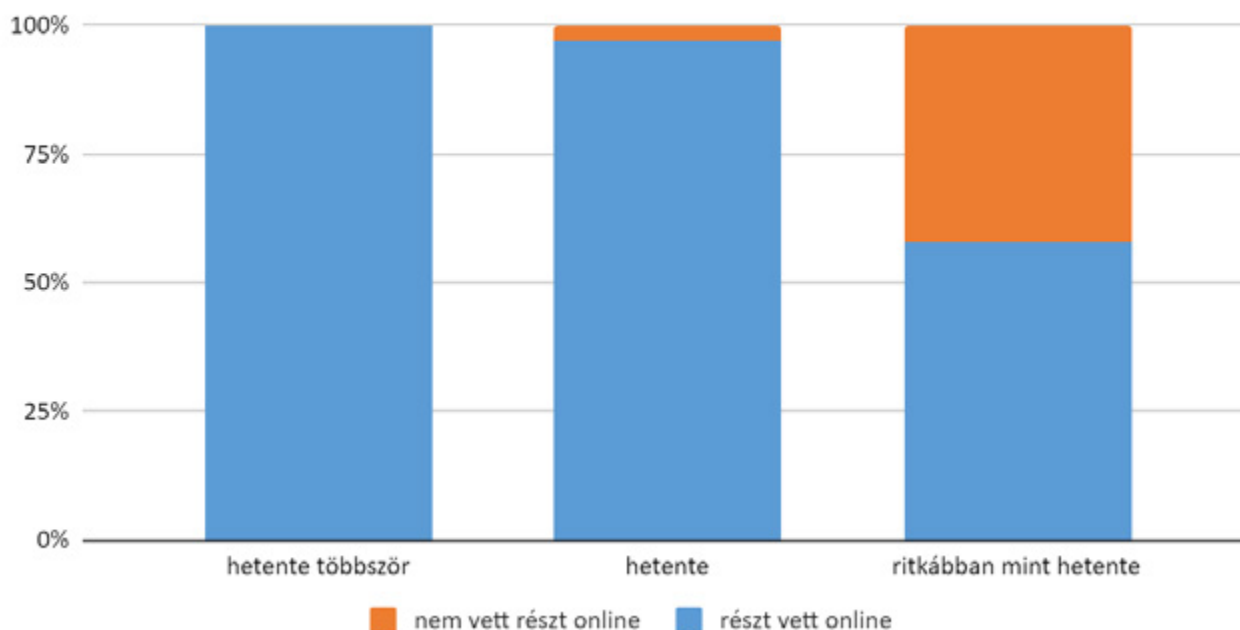
Az, hogy ez miért van így, illetve hogy pontosan hogyan néz ki ez a folyamat, már nem tartozik jelen dolgozat szűken vett kérdéséhez és témájához, de mindenképpen fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a vallási neveltetéssel, vallási elköteleződéssel és számos egyéb vallásossággal kapcsolatos kérdéssel, témával foglalkoznak vallásszociológusok és a klasszikus szociológia képviselői is. Így jelen munka elméleti kereteinek felállításához, illetve a munka eredményeinek magyarázatához számos tanulmány, elmélet és magyarázat elérhető, ezeknek a tanulmányozásával és feldolgozásával választ kaphatunk a felmerült elméleti kérdéseinkre.

Az első kontrollváltozó, amit vizsgáltunk, azt mu-

tatja, hogy annak, hogy valaki végez-e otthon vallási gyakorlatot, van-e hatása az alapösszefüggésre. Az első kontrollváltozót tartalmazó parciális tábla 310 adatot tartalmaz. A keresztábra vizsgálata során a khi-négyzet az otthon 1–2 gyakorlatot végzők, illetve a 3–4 gyakorlatot végzők esetében is 0,05 felett van, azaz itt nincsen parciális kapcsolat. A Cramer's V értéke azoknál, akik semmilyen vizsgált vallási gyakorlatot nem gyakorolnak otthon, 0,311-re nőtt, így itt közepes erősségű kapcsolatról beszélhetünk. Tehát azt látjuk, hogy az otthoni vallásgyakorlás hiánya erősíti az eredeti összefüggésünket.

Az életkor kontrollváltozó válaszaiból három kategóriát készítettünk. Az 1980 és 1989 között születettek az idősebbek, az 1990 és 1999 között születettek a fiatal felnőttek, és a 2000 és 2009 között születettek a tinédzserkorosztály. Az adatok tisztítása és a 3D-s keresztábra létrehozása után a parciális tábla 254 adatot tartalmaz. A kontrollváltozó bevezetése utáni khi-négyzet értéke az 1980 és 1989 között születettek esetében nagyobb, mint 0,05, tehát itt nem beszélhetünk parciális kapcsolatról. A Cramer's V értékeknél 2000-es években születetteknél minimális változás volt az eredeti értékhez képest, a '90-es években születettek értéke viszont 0,378-ra ugrott, ez közepes erősségű kapcsolatot jelent. Ez azt jelenti, hogy az eredeti összefüggés az alkalmak személyes és

A Covid előtti személyes alkalomlátogatás és a Covid alatti online alkalomlátogatás kapcsolata a férfiak körében

online látogatottsága között erősebben igaz a fiatal felnőttekre, mint az idősebb vagy fiatalabb, tinédzser korosztályra.

A nem kontrollváltozóról szóló keresztábra az adatok tisztítása és a 3D-s keresztábra létrehozása után a parciális tábla 254 adatot tartalmaz. A chí-négyzet csak a férfiak esetében maradt 0,05 alatt, így csak a férfiakkal kapcsolatban beszélhetünk parciális kapcsolatról. A keresztábrát vizsgálva azt láthatjuk, hogy az eredeti 0,217-es Cramer's V érték a férfi kategória mentén 0,399-re változott, ami közepes erősségű kapcsolatot takar. Azt látjuk tehát, hogy a férfiak esetében erőteljesebben teljesül az eredeti összefüggésünk.

Az egyházi óvodába járt-e kontrollváltozóból és a nulladrendű kapcsolatból készített parciális tábla 310 érvényes adatot tartalmaz. A chí-négyzet vizsgálata során azt láthatjuk, hogy az csak a Nem járt egyházi óvodába kategória esetében van 0,05 alatt. Azoknál, akik nem jártak egyházi óvodába, a Cramer's V érték alig tért el az eredeti értéktől. Tehát az, hogy valaki járt-e egyházi óvodába vagy sem, nincsen hatással az alapösszefüggésünkre.

Az egyházi általános iskolába járt-e kontrollváltozót tartalmazó parciális tábla szintén 310 érvényes adatot tartalmaz. A chí-négyzet csak a Nem járt egyházi általános iskolába kategória mentén van 0,05 alatt, ugyanakkor a kategória esetében a Cramer's V eltérése a nulladrendű kapcsolathoz képest 0,1-en belül maradt. Így azt mondhatjuk, hogy az, hogy valaki

járt-e egyházi általános iskolába, nem befolyásolja az eredeti összefüggésünket.

Összefoglalásként azt lehet mondani, hogy a kutatás során sikerült megválaszolni a kezdeti kérdéseinket, igazoltuk hipotézisünket, ugyanakkor a témában még nagyon sok lehetőség van, amivel érdemes foglalkozni. A kapott eredményeket érdekes lenne összehasonlítani a többi felekezet hasonló módon elvégzett statisztikai elemzésével, erre az adatbázis lehetőséget is adna, de ez szétfeszítette volna jelen munka kereteit, ezért erre a vizsgálatra a későbbiekben kerülhet sor.

A hipotézisünk az volt, hogy azok, akik a járvány előtt is rendszeresen jártak alkalomra (hetente többször, hetente), majdnem teljes mértékben követik az alkalmat az online térben is, akik viszont ritkábban, mint hetente jártak az alkalomra a járvány előtt, azok kevésbé követik az online alkalmat. Azt, hogy a hipotézis igaz, az erről készült keresztábra kategóriáinak eloszlásából láthatjuk.

A második kérdés pedig az volt, hogy Van-e valamilyen összefüggés a hívek vallási neveltetése, illetve egyéb vallásossághoz köthető jellemzői és az online alkalomra való áttérés jellemzői között. A válaszuk itt az, hogy igen, bizonyos esetekben van összefüggés. A nulladrendű kapcsolat és a kontrollváltozók bevonásával készített keresztábrák rámutattak, hogy az egyházi iskolába járás és az egyházi óvodába járás nem befolyásolja a kapcsolatot, de az életkor, a nem, az otthoni vallásgyakorlás egyes kategóriái bizonyos mértékben igen.

Bacsó Benjám

HOGYAN HATOTT A PANDÉMIA A BAPTISTA HITOKTATÁSRA?

Általános vélekedés több helyen, hogy a tanárok maguk között felosztják a tantárgyakat „fontosabb” és „kevésbé fontos” tárgyakra. A fontos tárgyak alatt a középiskolában az érettségi tárgyakat értik, míg kevésbé fontos tárgy az összes többi, és ennek a nagyon szubjektív, egyoldalú listának a végén áll a hittan, mely sokak szerint az egyik legkevésbé fontos tárgy. Általános iskolában lehet hasonlót tapasztalni, hogy a hittanóra a folyosón kerül megtartásra, mert „nincs terem”, ami bizonyára a legtöbbször igaz. Azt gondolom, hogy egy ilyen helyzetben hozta felszínre a pandémia azt a jelentős kérdést, hogy akkor a hittantanár IKT-kompetenciái és a gyerekek digitális képességei hogyan is tudnak hatékony hittanórát eredményezni.

Általános vélekedés több helyen, hogy a tanárok maguk között felosztják a tantárgyakat „fontosabb” és „kevésbé fontos” tárgyakra. A fontos tárgyak alatt a középiskolában az érettségi tárgyakat értik, míg kevésbé fontos tárgy az összes többi, és ennek a nagyon szubjektív, egyoldalú listának a végén áll a hittan, mely sokak szerint az egyik legkevésbé fontos tárgy. Általános iskolában lehet hasonlót tapasztalni, hogy a hittanóra a folyosón kerül megtartásra, mert „nincs terem”, ami bizonyára a legtöbbször igaz. Azt gondolom, hogy egy ilyen helyzetben hozta felszínre a pandémia azt a jelentős

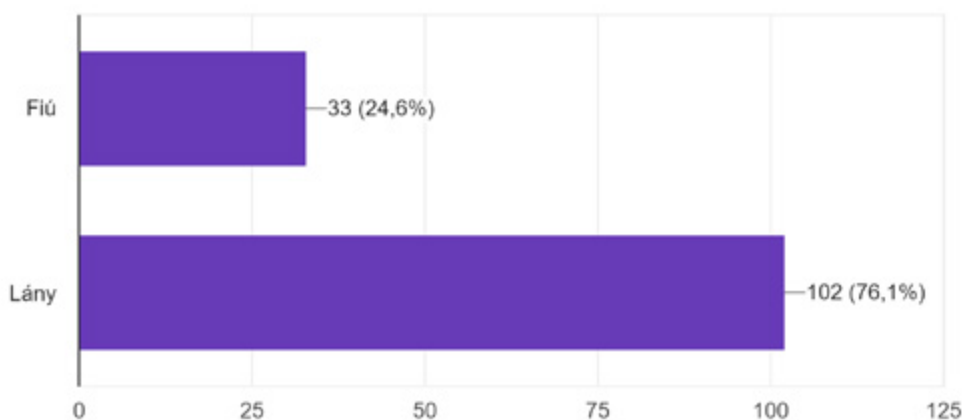
kérdést, hogy akkor a hittantanár IKT-kompetenciái és a gyerekek digitális képességei hogyan is tudnak hatékony hittanórát eredményezni.

Sokat kerestem a különféle platformokon és keresőkben, alapvetően egészen kevés olyan kutatást találtam, amelyik a hittanoktatás és az IKT helyzetével foglalkozik. Igazán a pandémia okozta helyzetre válaszként született több segédanyag, például a Református Pedagógiai Intézet által készített IKT-eszközök a hittanoktatásban,¹ alakultak az online-ba való átme-

1. <https://bit.ly/35PrnVH> (letöltés dátuma: 2021. 04. 18.).

Nemed?

134 válasz

4. táblázat. Baptista hitoktatás állami általános iskolákban (2017-2020)

	2017	2018	2019	2020
Állami iskolákban hit- és erkölcsstanoktatásban részt vevő diákok (fő)	1146	1138	1060	1012
Állami iskolákban lévő hitoktatók (fő)	94	92	90	78

netet támogató önkéntes csoportok, valahol nagyon komoly szakmai mentorációval.

Dolgozatom egyik kérdése: Hogyan jelentkezik a hittanórán a digitális egyenlőtlenség? Számít egyáltalán? Általános iskolában és középiskolákban is döntően kisebb csoportok vannak, ahol nagyobb személyes figyelem jut egy-egy diákra. A digitális térbe lépve így azt feltételeztem, hogy könnyebben megvalósult az átmenet. A hitoktatónak kevesebb gyermeket kell segítenie, a kapcsolattartás sem olyan szerteágazó, mint nagyobb csoportoknál. Vagyis akár még többet is tud segíteni az IKT-eszközök használatában. A baptista hitoktatásban szerettem volna megnézni, hogy a digitális egyenlőtlenség és a digitális átállás hogyan mutatkozik meg. Kettő területet vizsgáltam meg, az egyik, hogy az úgynevezett „állami fenntartású iskolákban” folyó hit- és erkölcsstan című kötelező tantárgy keretében hogyan reagáltak a hitoktatók, és 134 középiskolás válaszait szeretném elemezni részletesen.

A baptista hitoktatásról általában

A baptista hitoktatásnak az állami iskolákban a története már a XX. század elejére nyúlik vissza, és Ócsán a XX. század első felében már saját iskolát alapítottak, amely néhány évig működött. Majd a szocializmus időszakában inkább a helyi gyülekezet különféle belső

csoportjai voltak a színhelyei a hitoktatásnak: „gyermekkör”, „lánykör” és „fiúkör”. A rendszerváltás után lassú tempóban és kis létszámban elindult a fakultatív hittanoktatás. Iskolák alapításával és átvételével mára 9 intézményfenntartóhoz 48 köznevelési intézmény tartozik az ország különböző pontjain 16.400² gyerekkel és fiatallal.

Baptista fenntartású általános iskolában 4153 diák volt, aki a baptista hit- és erkölcsstant választotta.³ Ahhoz azonban, hogy megfelelő képet kapjunk, látnunk kell a KLIK által fenntartott iskolákban a baptista hitoktatás helyzetét (4. táblázat).

Itt kell megjegyezni, hogy a fenti táblázat volt az, amely a figyelmemet a hitoktatás és a digitális egyenlőtlenség felé irányította. A hitoktatók jelentős számának csökkenése hátterében ugyanis éppen a pandémia okozta digitális átállás húzódik.⁴ Mivel ezek a kis létszámú csoportok alapvetően erősen függenek a hitoktató személyétől, látható, hogy a gyereklétszám is jelentősen csökkent az elmúlt években. Akik

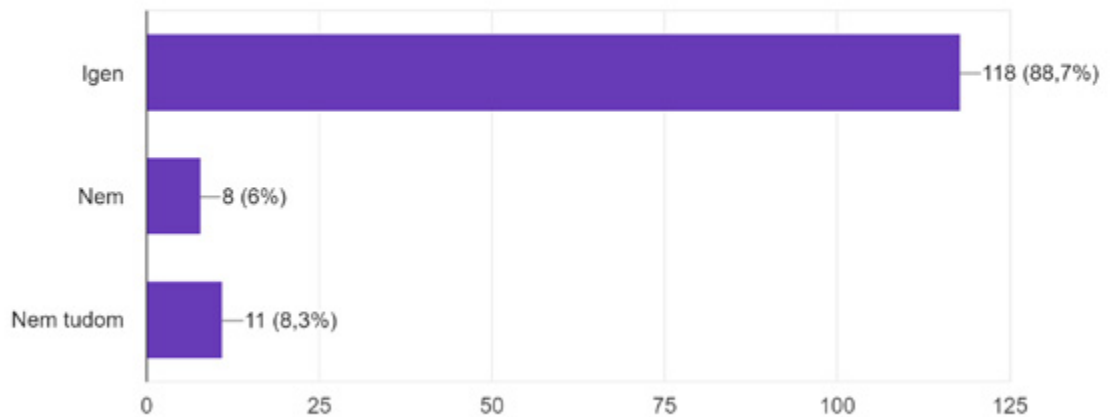
2. Paróczy Zsolt, Magyarországi Baptista Egyház, oktatási szaktitkár.

3. 2018. Országos beszámoló és missziói közgyűlés, Magyarországi Baptista Egyház, Paróczy Zsolt oktatási szaktitkár.

4. Varga Györgyi, a Baptista Oktatási Központ irodavezetőjének közlése alapján.

Van korlátlan internet elérése a családonak?

133 válasz

kiléptek a hitoktatásból, nem tudták vállalni, hogy a rájuk bízott diákokat segítik ebben az átállásban. Ennek az oka, hogy ők maguk sem rendelkeztek elég felkészültséggel, hogy az online térben tovább tudják végezni hivatásukat.

Az általános iskola alsó évfolyamában általános tapasztalat, hogy a gyerekek részvétele nagyban függ a szülőtől nemcsak a hittan-, hanem egyéb órákon is. A szülők elkötelezettsége és szándéka, hogy a baptista hittanórán is részt vegyenek, mind az iskola, mind pedig a szülők részéről igen változó volt.

Egy másik szempont a generációs probléma. Rendkívül érdekes kérdés az egyenlőtlenség kapcsán, hogy a diákok, fiatalok hogyan lesznek megszólíthatók. Úgy tűnik, hogy generációs ellentétek kezdenek kiéleződni. Erre utal az „Ok Boomer” kifejezés⁵ gyors elterjedése a fiatalok között, és az emögött megjelenő lázadás.

Dolgozatomnak ezen a részén szeretnék rámutatni arra, hogy a baptista hitoktatók elhívása számomra nem kérdéses, a munkájukat korántsem ideális körülmények között is nagy elszántsággal végzik. Az IKT-eszközök használata terén viszont többen nem szereztek kellő jártasságot ahhoz, hogy ezt a helyzetet jól tudják kezelni.

Digitális egyenlőtlenség és a baptista hittan három baptista középiskolában

Ha el is fogadjuk azt, hogy az új generáció aktív és

csendes,⁶ a jövőben nehezebbé válhat a középiskolás fiatalokkal való foglalkozást a fentebb említett generációs ellentét.⁷ A baptista hitoktatás azonban nem mondhat le erről a generációról pusztán azért, mert nehezebben megszólítható.

Dolgozatomban szeretném bemutatni azt a kutatást, amelyet három baptista középiskolában végeztem online kérdőív segítségével:

- ◆ Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnázium
- ◆ VIK Vendéglátó, Turisztikai, Szépészeti Baptista Technikum, Szakképző Iskola és Gimnázium
- ◆ EURO Baptista Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Szakgimnázium és Szakközépiskola

Összesen 134 válasz érkezett vissza, jól láthatóan 4-ből 3 lány volt a válaszadó.

Egy személy volt, aki a nemek bejelölésénél mind a két választ bejelölte. Mivel nem volt egyéb kategória, és jelzés is érkezett, hogy a potenciális kitöltők között ez kérdés volt, érvényesnek tekintettem a választát.

A kitöltők között 1 fő 12. évfolyamban, 39 fő 11. évfolyamban, 46 fő 10. évfolyamban, 49 fő pedig 9. évfolyamban jár. A 12. évfolyamban nem mutatkozott nagy hajlandóság az online kérdőív kitöltésére. A tanárok többsége jelezte, hogy mind a három iskolában egyértelműen tapasztalható az „online fáradtság”, így ne számítsak túl nagy aktivitásra.

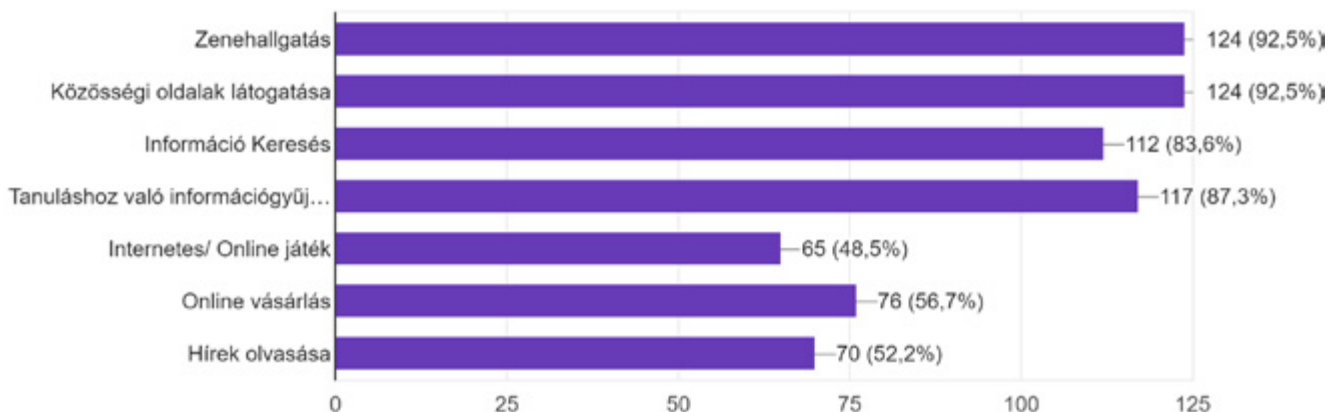
6. Székely Levente: Digitális részvételi kultúra – aktív és csendes az új generáció, http://acta.bibl.u-szeged.hu/65781/1/csendesek_vagy_lazadok_037-051.pdf (letöltés: 2021. 01. 18.).

7. Székely Levente: Szürke hattyúk (Budapest: Enigma, 2021).

5. <https://www.nytimes.com/2019/10/29/style/ok-boomer.html> (letöltés: 2021. 01. 18.).

Interneten végzett tevékenységek! (Kérlek, jelöld be, hogy mely tevékenységeket végzed ezek közül rendszeresen!)

134 válasz

A diákok Budapest és Debrecen vonzáskörzetéből érkeztek.

Az egyik fontos kérdés volt, hogy kinek van otthon korlátlan internet-hozzáférése. Ha csak limitált adatmennyiség felhasználására van lehetőség, az online térben lévő különféle platformok használata során ez gyorsan kevésnek bizonyulhat. Az iskolában mozogva látható, hogy ezekre a „mobil adatjegyekre” rendkívüli módon ügyelnek a diákok.

Csak 6% jelölte meg, hogy „nincs korlátlan internetelérése a családnak”. Ahogyan várható volt, a „nem” vagy „nem tudom” választ bejelölők közül kerültek ki azok, akik azt válaszolták, hogy nekik gondot is okozott a csatlakozás az online hittanórához. Jól látszik, hogy alapvetően eszközprobléma nem igazán volt jellemző. A válaszadóknak átlagban 7,5 okoseszköze van, és mindenkinek volt legalább 1. Feltételezhetjük, hogy ezen diákoknak nemcsak a hittanórához való csatlakozás volt problémás, hanem más tantárgy online óráján sem tudtak megfelelően részt venni, vagy csak nehézkesen.

Amikor hittanórához kapcsolódóan szeretnénk online feladatot adni, érdemes tudnunk, hogy hol érzük el őket és mire használják az internetet.

Jól látható, hogy döntően zenét hallgatnak és közösségi oldalakat látogatnak, de az információkereséshez és a tanuláshoz is használják az internetet. Itt válik kulcstényezővé az időfaktor. Hol, mivel és mennyi időt töltenek? Ezt sajnos a jelenlegi kutatással nem mértem, azonban korábban rendszeresen minden évben elvégeztünk egy „digitális auditot” a telefon digitális jóllét/képernyőidő/alkalmazásidő segítségével. Ezek rendszerint azt mutatták, hogy a közösségi

médiaplatformokon töltött idő igen jelentős volt. Mely platformokon töltik a legtöbb időt a fiatalok?

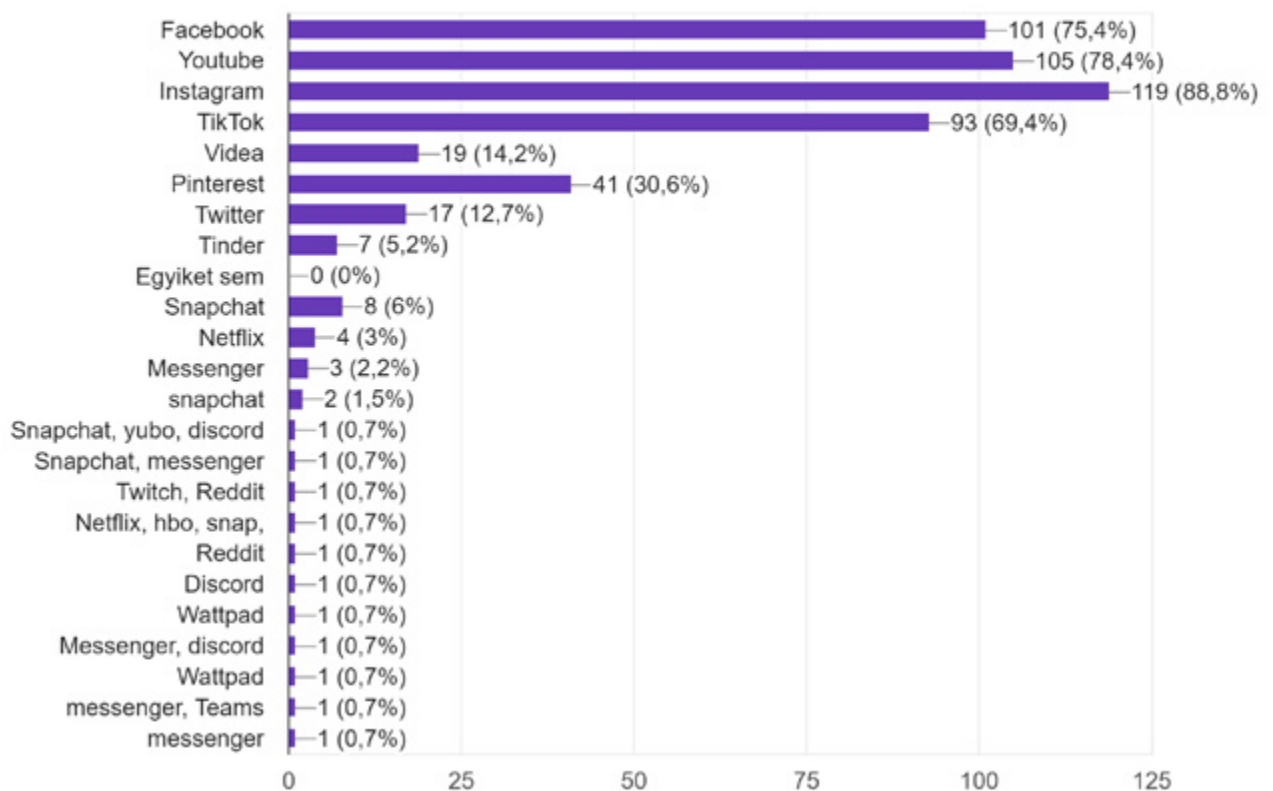
A lenti diagram azt mutatja, hogy egyértelműen az Instagram vált a legfőbb közösségi médiaplatformmá a megkérdezett diákok között. Az említett digitális auditok során az általános tapasztalat az volt, hogy nemcsak a gyakoriság tekintetében, hanem az ott töltött időmennyiség tekintetében is ez kezd kiemelkedő platformmá válni. Miközben általánosan a tanári karban sokan a Facebook használatát erőltetik. Időmennyiség tekintetében sem a Facebook a versenytársa az Instagramnak, hanem egyre inkább a „TikTok”. A rövid videók, nagyon vibráló képi világgal, lendületes és dinamikus zenékkal, kihívásokkal képesek megmozgatni a diákokat.

Ami komoly kérdést jelenthet, a „Tinder” használata. Nyilván vannak olyan platformok, amelyek egyértelműen jobban preferáltak a lányok között, a Pinterest, míg a fiúk közül többen játszanak online játékokat. Amikor a hittanórán a diákok előzetes tudását szeretnénk felmérni, érdemes ezeknek a tudatában lennünk. Hiszen a diák a szünetről éppen a TikTok-videók csillogó, vibráló világából érkezik meg a Biblia évezredekkel ezelőtti szövegéhez hittanórán.

A legtöbben a diákok közül a kapcsolattartásra (chatelés) használják a közösségi médiát. Ez még jobban megmutatja, hogy aki nem tud részt venni ebben az online diskurzusban, az könnyen kirekesztődik. Erre is érdemes figyelemmel lenni. A tanárnak tudatosan érdemes odafigyelnie azokra, akiknél gyakori „hiányok” vannak. Ez lehet éppen annak a jele, hogy a diák nem tud a saját kortársaitól segítséget kérni.

Mely közösségimédia platformokat használod naponta?

134 válasz

Online bibliaolvasás

Mindenki szembesül azzal, hogy az „okostelefon” a diákok életének mennyire a része. A hitünk szempontjából a Biblia kiemelt jelentőséggel bír. A baptista hitant „bibliaismeret” tárgyként igyekeztek bevezetni, hangsúlyozva, hogy kevésbé felekezeti hitbeli meggyőződések, mint inkább általános értelemben véve a Biblia ismerete a cél. Amennyiben a fiatalok életében ennyire fontos az okostelefon, és a baptista hitoktatás szempontjából ennyire jelentős a Biblia, akkor azt feltételeztem, hogy online appok használata jelenti a keresztmetszetet.

A baptista fenntartásban lévő iskolában a kérdőívre válaszoló fiatalok hitük tekintetében így jellemezték magukat:

Ami igazán érdekes, hogy a „határozottan” hitüket vállalók és a „határozottan más meggyőződésű” diákok száma egyenlő. Ahogyan azt várni lehetett, az egyházi fenntartás miatt többen vallották magukat a „maguk módján vallásosnak”. Egy következő kutatásnak érdemes lenne ezt jobban megvizsgálnia, hogy pontosabban értsük.

Egyértelmű, hogy minél inkább elkötelezett valaki, annál inkább használja a különböző Biblia-appo-

kat. Nyilván a bibliaolvasás rendszeressége is korrelál ezzel.

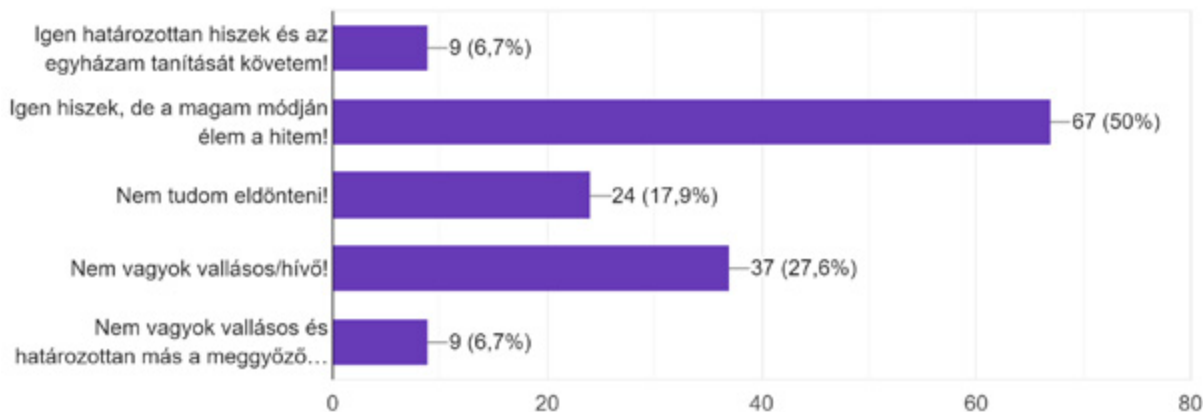
Ami meglepő volt, hogy a hittanórán az online Biblia használata kifejezetten nem gyakori. Saját tapasztalatom azt mutatja, hogy vannak olyan diákok, akik akkor sem használják az online Bibliát, ha órán kötelező lenne. Ezen a területen van fejlődési lehetőség a középiskolai hittan keretében, mint látszik a táblázaton.

Ezen adatokat látva az sem meglepő, hogy a válaszadók 82,7%-a nem használ otthon semmiféle Biblia-appot, csak azok a diákok, akik magukat úgy jellemezték, hogy az egyház tanítását követve vallásosak. Egyfajta megoldásként hathat, ha közösen olvasnak egy rövid, jól érthető vagy különösen is jól illusztrált tervet. Ma már látványos videókkal kiegészített bibliaolvasó tervek vannak. Így közelebb lehet hozni a diákokhoz a Biblia világát, a közös olvasás pedig „közösségi élményt” adhat ezen kívül. Vagyis nem egyedül kell „megbirkóznia a szöveggel”, hanem mások is ezt teszik.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a diákok körében az „offline” Biblia, vagyis a papír alapú, könyv formátumú megismerése kevésbé valószínű. A digitális eszközök közül éppen ezért kiemelten fontosnak tartom,

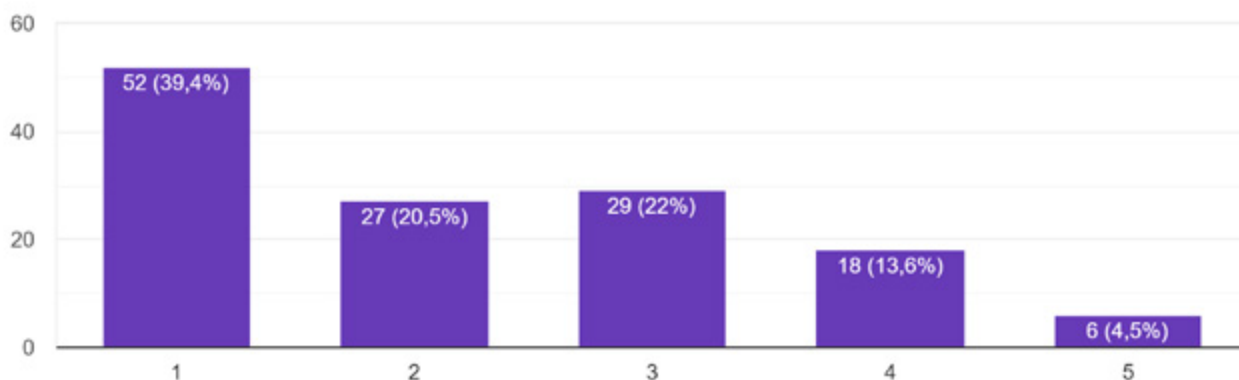
Mennyire tartod magad vallásosnak/hívőnek? („A következő kijelentések közül melyikkel tudnád önmagad a leginkább jellemezni?)

134 válasz

Hittan/ Bibliaismeret órán mennyire gyakran használtok online Bibliát? (pl. YouVersion stb.)

132 válasz

hogyan megismerjék az appok adta lehetőséget. Ráadásul éppen a YouVersion számtalan bibliaolvasó tervet tartalmaz, amely segítheti őket a Biblia üzenetének jobb megismerésében. Tekintve, hogy ezek az alkalmazások nem igényelnek jelentős adatforgalmat, egészen egyszerűen használhatók azok számára is, akik korlátozott vagy lassabb internetkapcsolattal bírnak.

A hittan szempontjából még egy jelentős dologra szeretném felhívni a figyelmet. Arra, hogy ha egy diáknak kérdése van, akkor kihez fordul! Az okostelefon széles körű elterjedésével és az internet-hozzáférés általánossá válásával szembe kell nézni a hittanárnak azzal, hogy amit mond, egészen gyorsan ellenőrizhető. Így a tárgyi tudás és a felkészültség még fontosabbá válik.

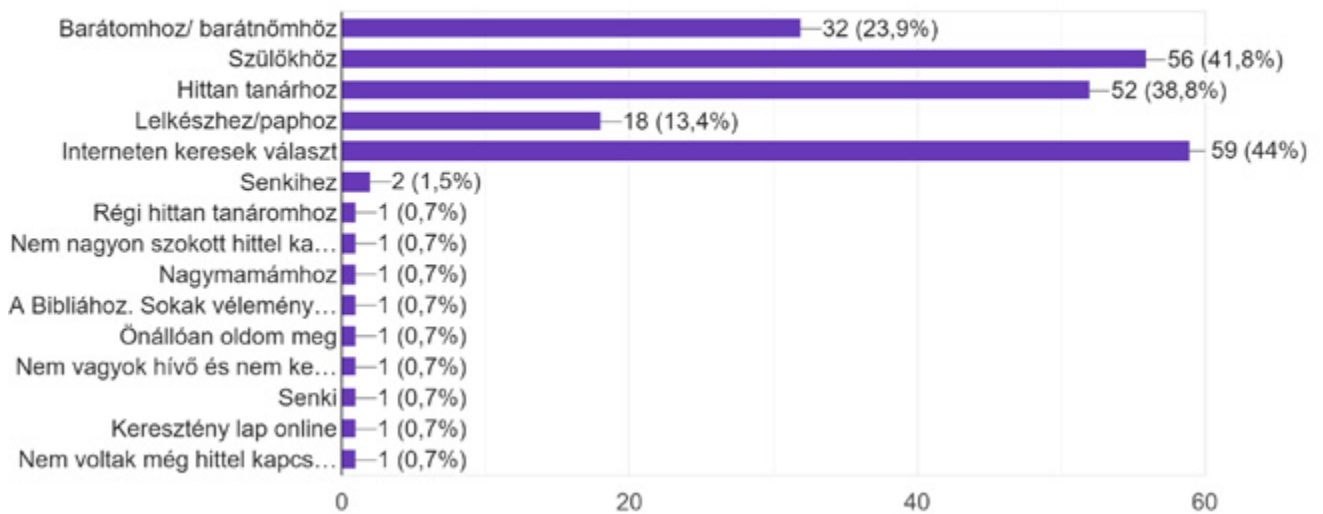
A kitöltők 44%-a, ha kérdése van, az interneten keres rá választ. Márpedig „hittel” kapcsolatos kérdésekben a válaszok széles spektrumával találkozhatnak

a diákok. Itt válik kiemelten fontossá, hogy a hittan oktató személy is tanítóból a tanulást kísérő személyé váljon, aki elérhető és segíti a diákot a keresésben, a válaszok megtalálásában. Különösen nagy egyenlőtlenségek mutatkoznak abban, hogy hittel kapcsolatos kérdésekben ki mennyire tudja, hogy hol kell keresnie. Ezért a kritikus gondolkodásra való felkészítés a hittanóra keretén belül kiemelt jelentőséggel bír. Egyáltalán annak a megismertetése, hogy a hitével kapcsolatos kérdésekre hol található választ. Többféle jó online platform létezik ma már.⁸ Aki a lelkészét vagy a papot keresi meg a hitéhez kapcsolódó kérdéssel, egyértelmű, hogy egyházi kapcsolattal bír vagy pedig a szülei tartják fontosnak a hittant, de lehet, hogy ő

8. <https://www.gotquestions.org/Magyar/> vagy a <https://pontjezus.hu/> vagy <https://www.everystudent.hu/> és még hasonlóak akár angol nyelven is.

Ha a "hittel" kapcsolatos kérdésed van, kihez fordulsz?

134 válasz

maga nem tartja magát hívőnek. Ez egyértelműen kiderült a kérdőívre adott válaszok vizsgálatából. Akik pedig a hittan tanárhoz fordulnak, azoknak nem igazán a hitbeli meggyőződésük a döntő, hanem a hittanórához és a hittan tanárhoz való pozitív viszonyulás. Arra a kérdésre, hogy miért kedvelik a hittant, vagy miért nem kedvelik, egyértelműen az óra stílusához és a tanár személyéhez kapcsolódó válaszok érkeztek,

nem pedig az óra tartalmára vonatkozóak.

Egyértelmű, hogy a digitális egyenlőtlenség ezen középiskolákban is jelen van. Az online hittanórához való kapcsolódás nehézségében, az eszközhasználat magabiztosságában vannak jelentős különbségek, amelyek jelentősen befolyásolják a hittan tartalmi megértését is.

Oláh Gábor

A ZENE REJTETT ÜZENETEI 3.

Kedves Olvasó! A most következő elemzések egy korábban készült, két énekről szóló dolgozatom folytatásaként olvasandóak. (Lásd Szolgatárs 2020/4 – a szerk.) Az ott leírt bevezető gondolatokat a mostani ének-elemzések elé is oda kell illesztenem, hiszen azokban említettem az egyes kórusművek megközelítési szempontjait.

A bennünket körülvevő világ nagyon sok olyan üzenetet tartalmaz, amelyek néhány embernek egyértelmű eligazodást adnak, másoknak pedig fel sem tűnnek. Néhány példa a fenti megállapításhoz:

- ◆ Egy vadász vagy egy nyomkereső tájékozódása az erdőben, aki igen apró részletekből is látja, hogy éppen milyen vad és mikor ment el előtte.
- ◆ Egy művészettörténész, aki vagy egy épület vagy egy festmény, egy szobor készítőjének jellemző „ujjlenyomatait” alapján pontosan meg tudja állapítani a műalkotás készítésének időpontját, a készítő nevét.

Ezek a jelek egy hozzá nem értőnek semmit sem mondanak. Pontosán így van ez a zenei alkotásoknál is. Vannak a zeneszerzésnek szabályai, amelyeket be lehet tartani, vagy nem, de a vokális

zenében minden zenei kifejezési eszköz az ének szövegének, tartalmának, hangulatának megfelelő módon való tükrözését igyekszik szolgálni. Ezeket a jelzéseket egy, a zenével foglalkozó és a kifejező eszközöket felismerő előadóművész észreveszi, s azok segítségével sokkal erőteljesebben tudja a hallgatók felé tolmácsolni az ének üzenetét. Fel tudja hívni e „kiabáló” jelekre azoknak is a figyelmét, akiknek első látásra (vagy hallásra) nem tűnnek fel.

Az énekekben alkalmazott zenei megoldások ki tudják emelni az éppen ott énekelt szöveg mondanivalóját, legyen az egy drámai

„A zene olyan, mintha az ember arcát simogatná valaki.”

csúcspont, egy lírai pillanat vagy egy-egy különleges hangulati elem.

A mostani elemzésemben újabb három éneket szeretnék bemutatni a kedves olvasónak az 1992-es kiadású *Evangéliumi karénekek* című baptista kórusgyűjteményből. Mindhárom ének elemzéséhez csatoltam a kottaképet is, hogy a példákhoz kapcsolt utalásokat, akár az ütemszámokat, akár a zenei utasításokat pontosan be tudjuk azonosítani.

Az Evangéliumi karénekek (1992) 8. kórusműve

Carl Stein: Ki lakik az Isten rejtekében

Az első kórusmű az 1913-as kiadású *Evangéliumi karénekek* 5. számú, az 1992-es javított *Evangéliumi karénekek* 8. számú éneke.

Az ének szerzője Carl Stein (1824–1902) romantikus zeneszerző. Szövege a 91. zsoltár 1–2. verse nyomán készült:

„Aki a Felséges rejtekében lakik, az a Mindenható árnyékában nyugszik. Azt mondom az Úrnak: oltalmam és váram, Istenem, őbenne bízom!”

Az ének tulajdonképpen háromrészes, hiszen az elején énekelt rész egy teljesen eltérő középső zenei anyag után Da Capóként tér vissza.

Az ének hangneme Asz-dúr (4b), és 3/4 az ütemmutatója. Az első 11 ütem lágy unisonója az árnyék takarásában, a veszélytől elrejtve levő lélek gyermeki bizonyágtétele. Nem fél semmitől, biztonságban érzi magát. A zene olyan, mintha az ember arcát simogatná valaki. A vezénylőnek ezt a hangulatot meg

8 **Ki lakik az Isten rejtekében**

„AKI A FELSÉGESNEK REJTEKÉBEN LAKOZIK, A MINDENHATÓ ÁRNYÉKÁBAN NYUGOSZIK AZ, AZT MONDOM AZ ÚRNAK: EN OLTALMAM, VÁRAM, ISTENEM, ŐBENNE BÍZOM.” (ZSOLT 91,1-2)

Zsoltárok könyve Carl STEIN (1824-1902)
(♩ = 112)

Ki la-kik az Is-ten roj-te-ké-ben, s nyug-szik a Min-den-ha-tó
ár-nyé-ká-ban, az szól az Úr-hoz: Szik-la-vá-ram,Is-te-nem,te
vagy, én csak Te-ben-ned bí-zom,szik-la-vá-ram,Is-te-nem,te vagy, én csak Te-ben-ned
bí-zom, Csak Ben-ned, Ben-ned bí-zom, Szik-la-vá-ram,Is-te-nem,te vagy, szik-la-vá-ram,Is-te-nem,te

kell tudnia mutatni nyugodt, halk legato tolmácsolással. Az első hangnyolcad értéke azt mutatja, hogy nem szabad súlyosan kezdeni az éneket, az első szó nem kérdő névmás, hanem vonatkozó névmás, és a megfelelő indítás után automatikusan kiemelkedik a „lakik” állítmány, amely a dolog lényegére

mutat. Azonban nem kell a második negyed két nyolcadát sem kihangsúlyozni, csak elég az első hangot rövidre venni. Tehát nem kell semmi extrát csinálni, csak a kottaképet kell jól megvalósítani.

És a 13. ütemtől kitör a gyarló emberből az ujjongás. Nézzük sorban: először is nyújtott nyolcad

„Látszólag egyszerű az ének sok apró előadási buktatóval.”

ritmusok sokasága követi egymást. Mintha zergék ugrándoznának, fékezhetetlen indulatok törnének a magasba. Az ilyen ritmusok halmaza mind energiafeltöltődést jelentenek. Aztán a 13., 14., 15. ütemben megjelenő kis motívum egyre magasabb fekvésben ismétlődik. Az emelkedő szekvencia szintén emeli a belső feszültséget. Majd egy izgalmas váltás következik, a 21. ütemtől a szoprán az ugráló nyújtott ritmusok ellenpontjaként nyugodt ritmusú, tartott hangokkal fűszerezett dallamot énekel a többi három szólam fölé. Végül a 29. és 30. ütem két Benced, Benced szava megfelelően hangsúlyozva emelendő ki. Az említett két ütemet apró elválasztással különítsük el egymástól.

A Fine jelölés után mintha egy teljesen más világba csöppennénk, egy új szféra nyílik meg előttünk. Az ugrándozó ritmusok után újból megjelenik az ének indító hangulata. Mozdulatlan, halk, legato előadás, ezt tudnia kell az előadónak. A tempóválasztásnak is ehhez kell alkalmazkodnia. Különös segítséget kapunk ehhez a szoprán szólam megoldásától, a 32–35. ütemig szinte végig egy függesztett egyvonalas b orgonapontot énekel. Az állandóság jelképe, alatta a mozgó veszedelem és az ostor leírása. Ez a zenei rész a 40. ütemben egy koronás szünethez érkezik. Hogy ne essünk rá a koronára, érdemes már a 39. ütemben egy kicsit lassítani, hogy döccenőmentesen sikerüljön a megállás.

És ekkor itt hagyjuk a földet, és angyali magasságba kerülünk. Már más énekeknél is találkoztunk ilyen megoldással. Csak a

három felső szólam énekel, és az ütemmutató is eltér az eddigiektől (4/4). Az angyali szféra más, mint a földi. A 47. ütemtől kezdve azonban a romantikus harmóniaváltások (mellékdominánsok sorozata) visszahoznak bennünket a földre, hogy előkészítsék az első zenei anyag visszatérését.

A visszatéréskor ne felejtjük el azt a tempót visszahozni, amivel kezdtük az éneket. Gyorsabb, mint a középső zenei anyag, de ne legyen kapkodó, ideges, túl gyors! Ezek nagyon érzékeny különbségek.

Látszólag egyszerű az ének sok

apró előadási buktatóval.

Az Evangéliumi karénekek (1992) 10. kórusműve

A. E. Grell: Kegyelmed végtelen, Uram

Ez az ének az 1913-as kiadású Evangéliumi karénekek 7. számú, az 1992-es kiadásának pedig a 10. számú éneke volt. Az ének szerzője August Eduard Grell (1800–1886) német zeneszerző, orgonaművész és zenetanár. Berlinben született és ott is hunyt el.

„Ez irgalmatlan nagy zuhanás, ami hatással van előadóra is meg a hallgatóra is, komoly figyelmet vált ki.”

10

Kegyelmed végtelen, Uram

„URAM, AZ ÉGIG ÉR A TE KEGYELMESSÉGED; A TE HŰSÉGED A FELHŐKIG!” (ZSOLT 36,6)

Zsoltárok könyve

August Eduard GRELL (1800-1886)

(♩ = 104)

Ke-gyel-med vég-te-len, U-ram, Ke-gyel-med vég-te-len, U-ram.

Fel-hő-kig ér a hű-sé-ged, Fel-hő-kig ér a hű-sé-ged.

ir-gal-mas-sá-god-ő-rök-re
ir-gal-mad mind-ő-rök-re
Ir-gal-mas-sá-god, ir-gal-mas-sá-god, ir-gal-mas-sá-god-ő-rök-re meg-ma-
ir-gal-mas-sá-god-ő-rök-re

rad. Ke-gyel-med vég-te-len, U-ram, Fel-hő-kig ér a hű-sé-ged.

Hal-le-lu-jal Hal-le-lu-jal Hal-le-lu-jal Hal-le-lu-jal

Az ének szövege a 36. zsoltár 6. verse nyomán íródott: „Uram, kegyelmed az égig ér, hűséged a felhőkig!”

Ez az ének is két részből áll. Az első rész a 32. ütemig tart, míg a második rész a 33. ütemtől a végéig. Az ének hangneme Esz-dúr (3b), az

első rész ütemmutatója 3/4, míg a másodiké 4/4.

A harmas ütemmutató a Szentháromságra utal, míg az ének hangulata egy megfoghatatlan hullámzást sugall. Érdekes, hogy az ének elejét csak három szólam indítja, és a periódus második felében lép

be a tenor szólam is. A 9. ütemtől kezdődő második partitúrasor az előbb énekelt zenei anyagot ismétli, s bár a 9. ütemtől négyszólamú a partitúra, mégis csak három szólamot hallhatunk a 12. ütemig, mert az alt és a tenor szólam unisono ugyanazt a zenei anyagot énekli.

A 17–21. ütemig a harmonizáció érdekes üzenetet közvetít. Az eddig Esz-dúrban írt zenébe a 19. ütemben hirtelen beékelődik az azonos alapú esz-moll hangkészletéből vett cesz hang a tenor szólamban, több kvintésést produkál az énekben (Esz-dúr az 3b; esz-moll az 6b). Ez irgalmatlan nagy zuhanás, ami hatással van előadóra is meg a hallgatóra is, komoly figyelmet vált ki. Az ember szinte felkapja a fejét erre a változásra, mintha eszébe jutna, hogy az ő elrontott életében mekkora változást szerzett az ő irgalmassága.

A 26. ütemtől egy kicsit más harmóniai köntösben tér vissza az éneket indító zenei anyag, hogy átcsapjon egy hatalmas Hallelujába.

A 33. ütemtől kezdődő második rész páros lüktetésű lesz és jelentősen gyorsabb. Mintha a változáson keresztülment ember hirtelen táncra perdülne. A tempót is jól kell megválasztani ahhoz, hogy a két rész kapcsolódjon egymáshoz. Az addigi negyedeknek itt hirtelen félkottává kell változniuk. Érdekes a halleluják váltakozása. Az első megszólalásuk szűk fekvésben történik, méghozzá a felső három szólamban, majd az erre adott válasz szólamszámában és ambitusában (hangterjedelmében) is megnövekszik. Kis csoport előénekel, a nagy gyülekezet válaszol rá. Ezt az ének

Boncz Zoltán

PAUL WASHER – AZ EVANGÉLIUM HÍVÁSA ÉS A VALÓDI MEGTÉRÉS – KÖNYVAJÁNLÓ

Az evangélium visszaszerzése folytatódik – olvasva a második könyvet a sorozatban (az első címe: Az evangélium hatalma és üzenete) azt látom, hogy Paul Washer továbbra is komoly eltökéltséggel küzd azért, hogy az örömhír eredeti jelentését és tartalmát helyreállítsa a mai nyugati társadalomban. Nem könnyű feladatot vállalt ezzel fel, de ahogy látom, jó úton halad afelé, hogy célt érjen. Persze ez nem egy olyan könyvsorozat lesz, amit úton-útfélen olvasnak majd, de ha a lelkipásztorok és gyülekezetvezetők fele elolvassa, már komoly átformáló hatása lesz. Mondom ezt úgy, hogy még most is a hatása alatt vagyok annak, amit leírt...

Mit is lehetne erről a könyvről úgy elmondani, hogy összefoglaljam a lényegét, de közben ne írjam le az egész könyvet újból... Elkezdtem összeszedni azokat a mondatokat, amelyeket úgy véltem, érdemes idézni. Nem fogom felsorolni mindet, de ízelítőként pár gondolatot hadd hozzak ide csupán bő tízoldalnyi szakaszból (26–36. oldal):

- ◆ Az érzékenység a bűnre és a bűnvallásra az igaz hívők jellemzője. (26)
- ◆ A bűnnel való küzdelem a valódi megtérés egyik jele. (28)

„Ez a könyv is olyan témákat boncolgat, amiket nem feltétlenül tud és akar bárki megemészteni.”

- ◆ A Krisztusba vetett üdvözítő hitet megelőzően az embernek el kell veszítenie minden más üdvözítő módszerbe vetett reményét. (29)
- ◆ A bűnök elhagyása önmagában még nem a cél, hanem ez a módja a nagyobb cél elérésének: az Istenhez fordulásnak. (32)
- ◆ Az Isten parancsainak való szívbeli, egyszerű engedelmségben élt élet talán a legnyilvánvalóbb és legmeggyőzőbb bizonyítéka a valódi megtérésnek. (33)
- ◆ A hiteles megtérés végső jellemzője és próbája az, hogy a bűnbánat folyamatosan jelen van és növekszik a hívő életében. (35)
- ◆ A bűnbánat nem csupán az első szükséges lépés a szabaduláshoz, hanem valójában ez az igazi öröm mozgatórugója. (36)

Fontos kérdések is megjelennek, ebből is néhányat szemezgetek ide kóstolóként:

- ◆ Van bizonyítéka az isteni gondoskodásnak az életünkben, ami elvált a világtól, és odavonz minket Istenhez?
- ◆ Van-e arra bizonyíték az életünkben, hogy Isten megváltoztatta a természetünket, és átalakította a hajlamainkat?
- ◆ Van-e arra valamilyen bizonyíték, hogy Isten tanít minket?

Nos, nem mondanám, hogy ez a könyv lesz a kedvenc alvás előtti olvasmánya sokaknak. Ahogy az előző esetén, úgy itt is azt látom, hogy nem egyben „ledarálható” könyvről van szó, hanem olyan kiadós táplálékról, amit érdemes ízlelgetni, emészteni, örömmel elővenni és újfent belekóstolni. Nem egy szelet sajtorta eperöntettel, inkább egy jó darab rokfort sajt, amiből újra és újra élvezettel falunk egy kis darabot. De ahogy a pikáns sajt is kevesebbek általános ízlését találja el, mint a desszert, úgy ez a könyv is olyan témákat boncolgat, amiket nem feltétlenül tud és akar bárki megemészteni.

Merthogy Paul Washer – számomra szimpatikus módon – több tabunak hitt témát és igeverset is alapjában ostromol az evangélium visszahódításában vívott küzdelem során. Ott van például a megtérés kérdése. Általában arra bátorítjuk az embereket, hogy mondják el a megtérők imáját, majd ha ezt elértük, akkor jön a következő feladat, hogy vegyen részt egy felkészítőn, hogy utána bemerítkezzen, és ha ez megtörtént, akkor alapvetően „kész a hívő”, mehet a gyülekezet

padsoraiba a következő évtizedekre. De tényleg ez a megtérésre hívás legjobb módja? Egy imát mondasunk el velük, vagy inkább azt, hogy forduljanak el bűneiktől, és higgyenek az evangéliumban? Merthogy ez utóbbi az, amit látunk az Ószövetségben, Jánosnál, Jézusnál. A megtérők imájára nem látunk példát sem a Bibliában (a Róm 10,9-re külön kitér Washer), de nem látunk erre példát az egyháztörténelem távoli évezredeiben, évszázadaiban sem egészen az elmúlt évtizedekig, amikor is ennyire leegyszerűsítettük a megtérés fogalmát. Merthogy ez az evangéliumot csupán megvallássá alakítja át; de leginkább az a kritika, hogy a leegyszerűsített ima kiszorítja a biblikus bűnvallásra és hitre hívást. Emellett ráadásul ez lett az üdvbizonyosság alapja is. A „sola fide” elvét megvallássá redukálja, ami hamis biztonságérzetet ad azok számára, „akik alig vagy egyáltalán nem teremnek megtérésre méltó gyümölcsöt”. Mindezek mentén egyes keresztény vezetők a megtérők imáját biztosítékul véve a megtérésre

„a feltételezett üdvösség valódiságát a megtérés pillanatának megtapasztalására alapozzák, de nem törődnek azzal, hogy van-e bármilyen bizonyítéka a folyamatos megszentelődésnek”.

Persze könnyen érthető ez, hiszen hogyan is férne össze a bűntudat és a bűnbánat a mai társadalom pozitív önértékelésének erőteljes hangsúlyozásával? Azt sem árt átgondolni, mit mond a mai kultúra kifogásokat kereső reakciójára az Ige e téren megfogalmazott alapvetése. Merthogy egyre inkább szeretnénk leegyszerűsíteni, gyakorlati lépésekbe foglalni azt, hogy mit kell tenni a megtéréshez, hogyan lehet ezt a mai kultúrában politikailag korrekten tenni. De

„abban a pillanatban, amint az üdvösségről szóló tanhoz bármilyen, akár apró cselekedetet hozzákeverünk vagy hozzáadunk, a kereszténység egy cselekedetprogramon alapuló vallássá válik, a megigazulás érdem alapján történik, Isten az emberek adósa lesz, és az emberek dicsekedhetnek Isten előtt”.

Merthogy oda eljutottunk, hogy bibliai alapigazságok elismerése és egy ima elismérlése elegendő a megtéréshez. De ha ezután nincs átformálódás, nem látszik a megszentelődés, hiányzik a világ elutasítása vagy a Krisztus utáni vágy, akkor tényleg megtérésről tudunk beszélni, vagy valami más nevet kellene ennek találnunk?

„A megtérés nem jegy egy jobb életbe és az örökkévalóságba. A megtérés egy valóságos kapcsolat Jézussal.”

A modern kori evangelizálásban a hangsúly a döntésre híváson van. Emlékszem, majd húsz éve a református teológián tanulva én is ezt képviseltem erőteljesen. Beszélgettem egy évfolyamtársammal, és szerettem volna rávilágítani, hogy mivel nem volt egy konkrét pont, ahol és amikor volt egy ilyen „megtérők imája” kimondva, ezért ő nem is lehet igazi Krisztus-követő (ha ezt most olvasod, bocsáss meg nekem, hogy éretlen fejvel ilyen szélsőségesen gondolkodtam). Aztán eltelt két évtized, és mára megértettem, hogy a megtérés távolról sem ilyen egyszerűen megállapítható kategória. Nem egy ima kimondása dönti el a kérdést. Sokkal inkább az, hogy mit jelent pontosan számunkra az, amit elmondunk. Mert „ha befogadjuk Krisztust Megváltóként, szuverenitását és elsőségét is elfogadjuk” ezzel együtt. A megtérés ugyanis nem egy nagyszerű étel; „Krisztus nemcsak egy fogás az étlapról, hanem ő maga az egész étel”. Nem csak kiválasztom őt egyszer, és azzal jóllaktam egy életre. Helyesebb az a nézőpont, hogy ez a lakoma egy egész életen át tart.

Más tabunak is nekimegy Paul Washer. Mit gondolunk például a Jel 3,20 evangelizációkon való használatáról? Egyfelől egy művész által megragadott meglátás, miszerint kívül nincs kilincs, csak belül, feltétlenül helyes bibliai alap? Hiszen az ApCsel 16,14-ben épp azt olvassuk Lídiáról, hogy az Úr megnyitotta a szívét. Akkor hogy is van ez...? Aztán ha azt vizsgáljuk meg, hogy kiknek szól ez az igevers, akkor azt látjuk, hogy a laodíceai gyülekezetet szólítja meg Jézus, nem pedig Istentől távol levő hitetleneket. Az a vád a gyülekezettel szemben, hogy langyosak, hogy önmagukban bíznak. Valóban arról van akkor szó ebben a versben, hogy ez a megtérés állatorvosi lova, vagy téves az ajtóértelmezésünk? És különben is: milyen Krisztus-képet ad élénk mindez? Jézus szinte ott könyörög az ajtó előtt bebocsátásért?

Nem. A megtérés más. Isten választ vár az embertől az evangélium üzenetére. Nem könyörög nekünk bebocsátásért, hanem kihívást ad élénk. Nem arról van szó, hogy mi szívességet teszünk Istennek az életünk átadásával. A mi engedelmisségünk pedig nem arról szól, hogy megteesszük ezt Istennek, ő pedig majd cserébe megáld minket. „Krisztus szeretete és igéjének megtartása nem megvásárolja, hanem bemutatja azt, hogy ő bennünk él.” **A megtérés pedig nem jegy egy**

jobb életbe és az örökkévalóságba. A megtérés egy valóságos kapcsolat Jézussal. Mintha ezt mondaná nekünk Jézus:

„Minden ígéretemet teljesítem, ha kinyitod az ajtót, de Úrként fogok bejönni, s az én akaratom a törvény. Te magad és mindened, amid van, az enyém, jóakaratom és céljaim szerint. A szolgálóm leszel, én pedig a te Urad. Tanítani és fegyelmezni foglak, meg foglak próbálni, és mindent elveszek tőled, ami nem tetszik nekem. Hatalmat veszek az életed fölött, és a magam képére foglak formálni. Előre szólok! Abban a pillanatban, amint kinyitod az ajtót nekem, minden más előtt becsukod. Ha nekem igent mondasz, azzal nemet mondtál a világnak, és azzal, hogy engem megnyertél, elvesztetted a világot.”

Kemény egy ilyen üzenet, nemde? „Gyakran a keresztények éppen azt látják tehernek, amit áldásnak kellene értékelniük.” Épp az tűnik a legnehezebbnek, amiért hálát kéne adnunk. Nem is igazán értjük, miért „ver” minket Isten, ha egyszer ő a szerető Atyánk. De „a fegyelmezés nem a szülő-gyermek kapcsolat tagadása, hanem annak a bizonyítéka”, még ha elsőre nem is úgy tűnik.

Szóval a megtérés és az elhangzó üzenet nem feltétlenül az a könnyed „vidám vasárnap”, ami alkalmanként oly csábítóan hat. De nem árt a szemünk előtt tartani, hogy „a valódi bárányok nem szórakoztatásra vágyanak, hanem Istent akarják imádni. Nem tudnak megélni szirupos gyógymódokon, erkölcsi történeteken és életvezetési tanácsokon. Meg akarják tanulni, hogyan tudnak engedelmessé válni Istennek, és hogyan tudják szolgálni őt. Krisztus képére akarnak elváltozni.”

Sok egyéb dolgot ki tudnék még emelni a könyvből, ahogy az elején írtam, szinte meg kellene ismételnem az egészet, hogy teljes képet kaphasson mindenki róla. Mondanám, hogy leegyszerűsítve az az üzenet, hogy a kereszt és a Szent Szellem újjáteremtő munkája által valósul meg a valódi és gyümölcsöző megtérés, de ez messze nem adja vissza mindazt, amiről olvastam. Ezért hadd zárjam azzal a rövid imával, ami egyszerűen kibuggyant belőlem az olvasás közben, és ami számomra jól összefoglalja az üzenetet:

URAM, GYÓGYÍTSD MEG A GYÜLEKEZETÜNKET
– CSAK NEKED VAN ERRE HATALMAD!

Sággy Ádám - Wappler Ádám

Bevezetés az Újszövetségbe

Szent István Társulat, 2021, 184 oldal

A szerzők a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán több év óta oktatják a Bibliaismeret tantárgy Újszövetségre vonatkozó részét. Az oktatás során szerzett tapasztalataik arra indították őket, hogy a megszokott bevezetési könyvektől némileg eltérő tematikával egy új megközelítésű kötetet állítsanak össze kurzusuk hallgatói és a Biblia iránt érdeklődők részére. A könyv, amely egyéni kezdeményezés gyümölcse, egyfelől tájékoztatást ad az újszövetségi iratok keletkezésének hátteréről és a bennük levő kinyilatkoztatott üzenetről, másfelől ennek az üzenetnek az aktualitására is felhívja a figyelmet. Így egyszerre tanítás és tanúságtétel.

Pecsuk Ottó

Pontos. Természetes. Érthető

A bibliafordítás elmélete, gyakorlata és távlatai

Kálvin, 2020, 312 oldal

Pecsuk Ottó 2019-ben megvédett habilitációs értekezése a bibliafordítással foglalkozik, ennek szerkesztett változata jelenik most meg ebben a könyvben. Vizsgálatában fontos helyet kap a történeti áttekintés, de a legnagyobb hangsúlyt a fordításelméleti megközelítések és konkrét bibliafordítói gyakorlatok, a világszerte tapasztalható és Magyarországon is érzékelhető folyamatok, főbb jelenségek és trendek kritikai értékelése, rendszerezése kapja. A mű középpontjában E. A. Nida elmélete és gyakorlata, illetve a bibliatársulati keretek között végzett bibliafordítás áll, fontos kitekintéssel a tervezett magyar ökumenikus bibliafordítás kérdéseire.

Fekete Károly – Literáty Zoltán –
Steinbach József (szerk.)

Igehirdetők kézikönyve

Kálvin, 2021, 600 oldal

Ez a kötet az igehirdetés tudománya, a homiletika legfontosabb területeit veszi sorra, felhasználva elhívt szakértőink idevonatkozó tudását, kiemelve az újabb aktuális kérdéseket. Az igehirdetők kézikönyve ugyanakkor olvasóbarát, tehát minden hívő, szolgáló, biznyságttevő, Bibliát tanulmányozó testvérünk haszonnal forgathatja. A kötet a prédikáció, az írásmagyarázat, az ünnepekörök, a különböző igehirdetési alkalmak mellett az újabb homiletikai útkeresések bemutatását is tartalmazza.

A könyv elődje „Hirdesd az igét.” Igehirdetők kézikönyve címmel jelent meg negyven évvel ezelőtt. A cél akkor is, most is ugyanaz: kifejezni azt, hogy Isten igéjében gyönyörködünk, és az emberi élet minden maradandó gyönyörűsége csakis az Isten igéjében való gyönyörködés által fedezhető fel.

David Jackman

Magyarázó igehirdetés - de miért?

BKKI, 2020, 144 oldal

A magyarázó igehirdetés legegyszerűbben fogalmazva olyan igehirdetés, amely hagyja, hogy a Biblia szövege irányítsa az üzenet tartalmát. De miért olyan fontos ez?

Ebben a rövid könyvben David Jackman kifejti a magyarázó igehirdetés mögött rejlő szándékot, útmutatást ad arra, hogy miként lehet ezt átültetni a gyakorlatba, és végigvesz néhány példát a magyarázó igehirdetésre. Ez a könyv létfontosságú eszköz lehet mindenki számára, aki Isten Igéjének a hirdetésével és tanításával foglalkozik.